

mulier instituut

Ruimte voor sport in Leeuwarden

Vraag-aanbodanalyse naar binnen- en buitensportaccommodaties en overdekt zwemwater (2019-2035)

Karin Wezenberg-Hoenderkamp

Daniëlle Ruikes

Corry Floor

Ruimte voor sport in Leeuwarden

Vraag-aanbodanalyse naar binnen- en buitensportaccommodaties en overdekt zwemwater (2019-2035)

In opdracht van gemeente Leeuwarden

Karin Wezenberg-Hoenderkamp
Daniëlle Ruikes
Corry Floor

© Mulier Instituut
Utrecht, mei 2020

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	**Inleiding**	**4**
1.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	4
1.2	Methoden	5
1.3	Leeswijzer	6
2.	**Context**	**7**
2.1	Bevolkingsopbouw en -ontwikkeling	7
2.2	Onderwijs	10
2.3	Ontwikkeling sportbonden en sportdeelname	11
2.4	Sportaccommodatiegebruik	14
3.	**Binnensport**	**15**
3.1	Aanbod	15
3.2	Ruimtelijke spreiding	17
3.3	Behoefte	20
3.4	Gebruik	24
4.	**Buitensport**	**31**
4.1	Hockey	34
4.2	Korfbal	38
4.3	Voetbal	40
4.4	Atletiek	52
4.5	Honk- en softbal	53
4.6	Kaatsen	54
4.7	Rugby	55
5.	**Zwemwaterbehoefte**	**56**
5.1	Aanbod aan zwemwater	56
5.2	Verzorgingsgebieden	68
5.3	Behoefte aan zwemwater	72
6.	**Conclusies en aanbevelingen**	**81**
6.1	Context	81
6.2	Binnensportruimte	81
6.3	Buitensportruimte	82
6.4	Zwemwater	84
6.5	Aanbevelingen	85
Bijlagen		**86**
Bijlage 1	Bevolkingscijfers	86
Bijlage 2	Binnensportcijfers	87
Bijlage 3	Buitensportcijfers	94
Bijlage 4	Planningsinstrument zwembaden	96
Bijlage 5	Basisprogrammering zwembaden	97
Bijlage 6	Reisafstanden naar dichtstbijzijnde zwembad	100

1. Inleiding

De gemeente Leeuwarden stelt in 2020 een nieuw sportvoorzieningenplan op. Eén van de redenen hiervoor is de gemeentelijke herindeling in 2018. Door deze herindeling is het grondgebied van de gemeente Leeuwarderadeel en een deel van het grondgebied van de gemeente Littenseradeel tot de gemeente Leeuwarden gaan behoren. De gemeente heeft voor het opstellen van dit voorzieningenplan inzicht nodig in zowel de huidige als toekomstige behoefte aan binnen- en buitensportaccommodaties en overdekt zwemwater. Veranderingen in de bevolkingsomvang- en samenstelling, veranderingen in sportvoorkeuren en sportdeelname en ontwikkelingen bij verenigingen zijn enkele aspecten die van invloed zijn op deze capaciteitsbehoefte.

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

De doelstelling van dit onderzoek is het in kaart brengen van de huidige en toekomstige behoefte aan binnen- en buitensportruimte en overdekt zwemwater in de gemeente Leeuwarden. Dit onderzoek maakt inzichtelijk wat de huidige en toekomstige vraag is naar binnensportruimte (sporthallen, sportzalen en gymzalen), buitensportvoorzieningen (atletiek, hockey, honk- en softbal, kaatsen, korfbal, rugby en voetbal) en (openbaar) overdekt zwemwater. Diverse planningsnormen en –richtlijnen, bevolkings- en leerlingenprognoses en kennis van lokale en landelijke ontwikkelingen in de sport en het bewegingsonderwijs zijn gebruikt om de (toekomstige) behoefte te bepalen. De vergelijking tussen vraag en aanbod maakt duidelijk in welke mate in de gemeente Leeuwarden tekorten dan wel overschotten (gaan) bestaan bij een of meer typen voorzieningen. Voor het capaciteitsonderzoek naar zwemwater is de huidige en toekomstige behoefte aan openbaar overdekt zwemwater in kaart gebracht en afgezet tegen het aanbod aan zwemwater.

Ter beantwoording van de kennisbehoefte van de gemeente Leeuwarden zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld.

1. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2025 en 2035) behoefte aan binnensportruimte in de gemeente Leeuwarden en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?
    a. Wat is het huidige aanbod aan binnensportruimte en hoe is de spreiding van het aanbod over de gemeente?
    b. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2025 en 2035) normatieve behoefte aan binnensportruimte voor de (georganiseerde) binnensport?
    c. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2025 en 2035) normatieve behoefte aan binnensportruimte voor het bewegingsonderwijs?
    d. Wat is de huidige bezetting van de gemeentelijke binnensportruimtes, en hoe verhoudt deze zich tot andere gemeenten?

2. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2025 en 2035) behoefte aan buitensportaccommodaties in de gemeente Leeuwarden en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?
    a. Wat is het huidige aanbod aan buitensportaccommodaties voor het beoefenen van atletiek, hockey, honk- en softbal, kaatsen, korfbal, rugby en voetbal in de gemeente Leeuwarden?
    b. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2025 en 2035) ruimtebehoefte (banen/velden) van de bestaande atletiek-, hockey-, honk- en softbal, kaats, korfbal, rugby en voetbalverenigingen, en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?

c. Waar zijn, per hockey- en voetbalvereniging, de leden woonachtig, en hoe ver reizen zij gemiddeld naar hun vereniging?

3. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2025 en 2035) vraag naar overdekt zwemwater en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?
    a. Wat is het huidige aanbod van overdekte openbare zwembaden in de gemeente Leeuwarden?
    b. Wat is het verzorgingsgebied van de openbare overdekte zwembaden in de gemeente Leeuwarden?
    c. Wat zijn de ervaringen van betrokkenen ten aanzien van het huidige aanbod van zwemwater in de gemeente Leeuwarden?
    d. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2025 en 2035) vraag naar overdekt zwemwater in de gemeente Leeuwarden en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?

1.2 Methoden

Op basis van door de gemeente en bv SPORT aangeleverde gegevens is het aanbod aan binnen- en buitensportaccommodaties en zwembaden binnen de gemeente in kaart gebracht. De Database SportAanbod (DSA)[1] is benut om te bezien in hoeverre het aanbod van binnen- en buitensportaccommodaties afwijkt van landelijke cijfers, cijfers uit de regio en vergelijkbare gemeenten. De normatieve behoefte aan binnensportruimte is berekend aan de hand van draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen en door de benchmark met de DSA. Voor het inzichtelijk maken van de toekomstige behoefte aan binnensportruimte is rekening gehouden met de verwachte bevolkingsontwikkeling. Het huidige gebruik is in beeld gebracht door het analyseren van de gebruikersoverzichten van de gemeentelijke binnensportruimtes. De behoefte aan binnensportruimte vanuit het onderwijs is bepaald aan de hand van de taakstelling die de gemeente Leeuwarden heeft vanuit de eigen gemeentelijke verordening[2]. De verwachte ontwikkeling van de ruimtebehoefte en de benodigde spreiding hiervan is inzichtelijk gemaakt aan de hand van leerlingenprognoses en (lokale) ontwikkelingen op het gebied van bewegingsonderwijs.
De normatieve behoefte aan buitensportruime is bepaald door het toepassen van de planningsnormen en richtlijnen uit het Handboek Sportaccommodaties of hoe ze door de desbetreffende sportbonden worden gehanteerd. De toekomstige ruimtebehoefte is gebaseerd op bevolkingsprognoses en lokale (of landelijke) ledenontwikkeling.
De behoefte aan overdekt zwemwater is bepaald door inzet van het planningsinstrument zwembaden[3]. Dit planningsinstrument maakt onderscheid in vijf activiteiten voor zwemmen (leszwemmen, banenzwemmen, doelgroepenzwemmen, zwemsport en pretzwemmen).

[1] De DSA is de database waarin alle sportaccommodaties van Nederland zijn opgenomen. Het Mulier Instituut onderhoudt de DSA in opdracht van het ministerie van VWS om het landelijk sportaanbod in Nederland te kunnen monitoren.

[2] Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Leeuwarden 2018

[3] Het Mulier Instituut heeft dit instrument ontwikkeld in samenwerking met de KNZB, Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en Werkgevers in Zwembaden en Zwemscholen (WiZZ).

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden een aantal ontwikkelingen en trends die voor de behoefte aan sportaccommodaties van belang zijn beschreven. In hoofdstuk 3 wordt het aanbod, de (normatieve) behoefte en het gebruik van binnensportaccommodaties behandeld. In hoofdstuk 4 komt de behoefteberaming voor buitensport aan bod. Hoofstuk 5 geeft de capaciteitsraming voor overdekt zwemwater weer. Tot slot worden in hoofdstuk 6 de resultaten uit voorgaande hoofdstukken in relatie met elkaar gebracht en worden de onderzoekvragen beantwoord.

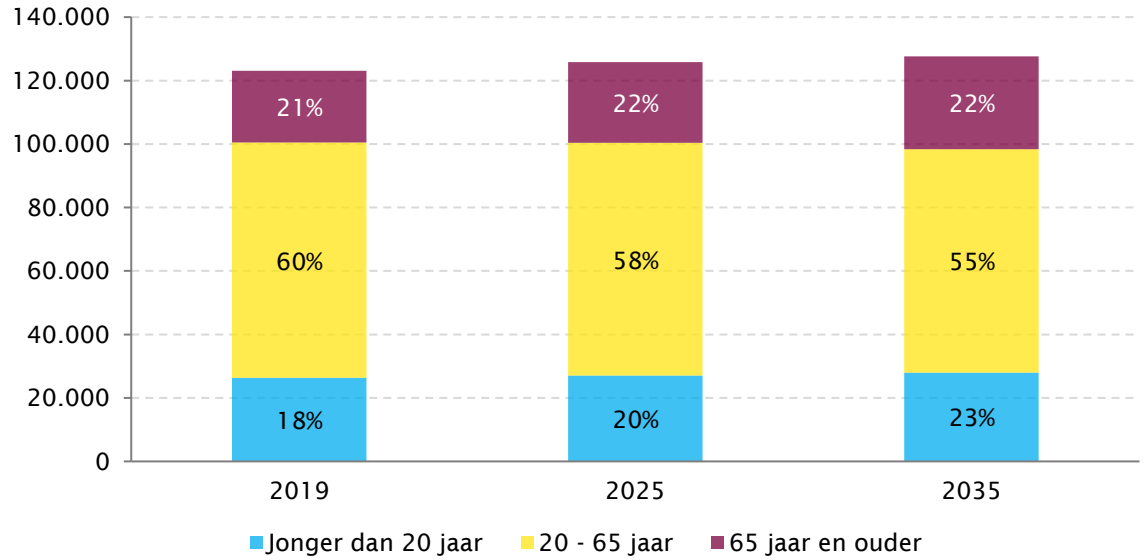
2. Context

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen en trends beschreven die relevant zijn bij het bepalen van de toekomstige behoefte aan binnen- en buitensportruimte en overdekt zwemwater in de gemeente Leeuwarden. De bevolkingsopbouw en-ontwikkeling, de leerlingenprognoses van de scholen in de gemeente en de landelijke en lokale ontwikkelingen in sportdeelname en sportaccommodatiegebruik worden achtereenvolgens behandeld.

2.1 Bevolkingsopbouw en -ontwikkeling

De gemeente Leeuwarden telt ruim 123.000 inwoners in 2019, waarvan circa 18 procent jonger is dan 20 jaar. Door de gemeentelijke herindeling van 2018, waarbij het grondgebied van de gemeente is uitgebreid, is het inwoneraantal sterk gegroeid ten opzichte van eerdere jaren (in 2017 had de gemeente 108.667 inwoners, CBS, 2019). De verwachting is dat de totale bevolking van de gemeente tot ruim 127.000 in 2035 zal toenemen (+3%). Het aantal inwoners jonger dan 20 en het aantal inwoners van 65 jaar en ouder zal toenemen, terwijl het aantal inwoners van 20 tot 65 jaar zal afnemen (figuur 2.1).

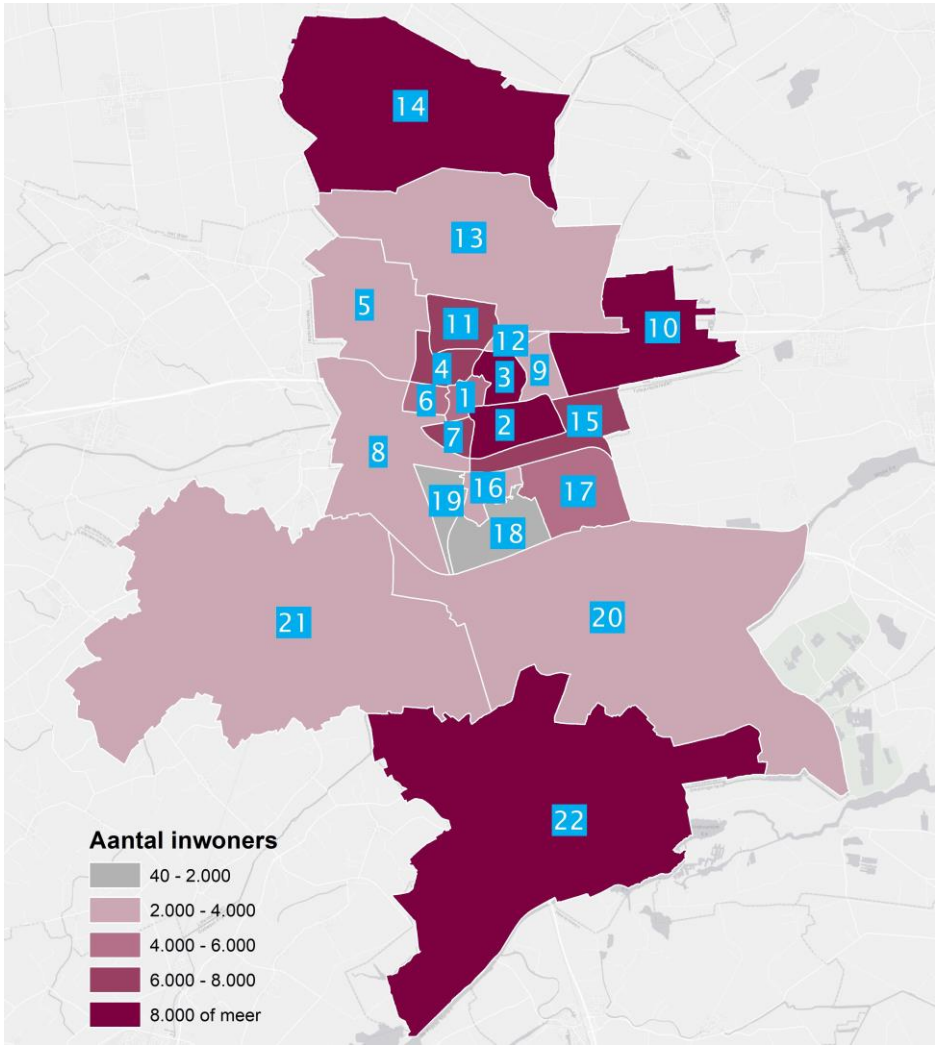
Figuur 2.1 Bevolkingssamenstelling naar leeftijdscategorie, gemeente Leeuwarden in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen en procenten)

Bron: Gemeente Leeuwarden, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Leeuwarden bestaat sinds 2018 uit 22 wijken (kaart 2.1). De wijk Oud-Oost is in 2019 met ruim 12.000 inwoners de wijk met de meeste inwoners. De wijken zijn in te delen in acht gebieden (tabel 2.1 en kaart 2.2).

Kaart 2.1 Wijken gemeente Leeuwarden in 2019

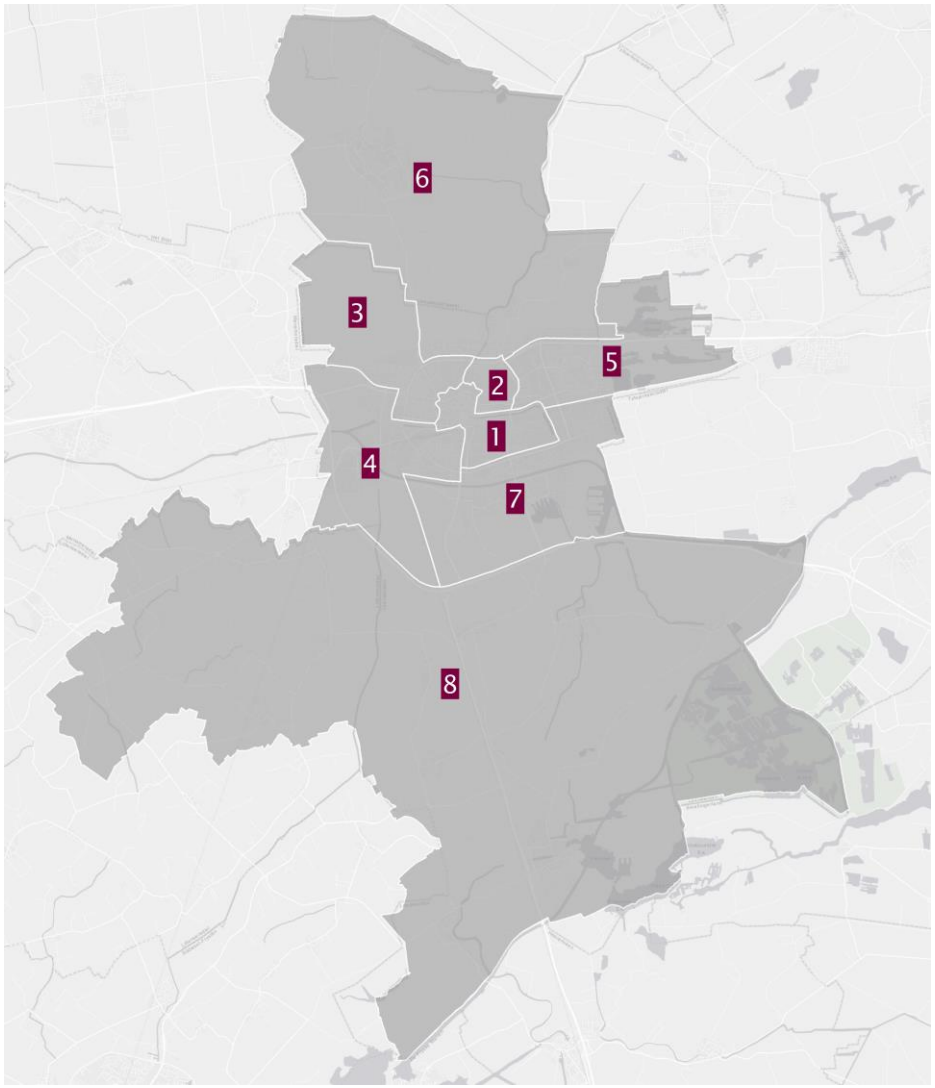

1) Binnenstad 2) Potmargezone 3) Oud-Oost 4) Sonnenborgh e.o. 5) Westeinde e.o. 6) Vossepark & Helicon 7) Huizum-West 8) Nijlân & De Zwette 9) Heechterp & Schieringen 10) Cammingaburen e.o. 11) Bilgaard & Havankpark e.o. 12) Vrijheidswijk 13) Dokkumer Ie e.o. 14) Stiens e.o. 15) Aldlân & De Hemrik 16) Goutum 17) Hempens/Teerns & Zuiderburen 18) De Zuidlanden 19) Middelsee 20) Dorpen Zuid-Oost 21) Dorpen Zuid-West 22) Grou e.o.
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Tabel 2.1 Gebieden en wijken gemeente Leeuwarden in 2019

Gebied	Wijken
1 Centrum Oost	Binnenstad, Pomargezone
2 Oud Oost	Oud-Oost
3 West	Sonnenborgh e.o., Westeinde e.o., Vossepark & Helicon
4 Zuidwest	Huizum-West, Nijlân & de Zwette
5 Noordoost	Heechterp & Schieringen, Cammingaburen e.o.
6 Noord	Bilgaard & Havankpark e.o., Vrijheidswijk, Dokkummer Ie e.o., Stiens e.o. Aldlân & de Hemrik, Goutum, Hempens/Teerns & Zuiderburen, De
7 Zuidoost	Zuidlanden, Middelsee
8 Dorpen	Dorpen Zuid-Oost, Dorpen Zuid-West, Grou e.o.

Kaart 2.2 Deelgebieden gemeente Leeuwarden in 2019

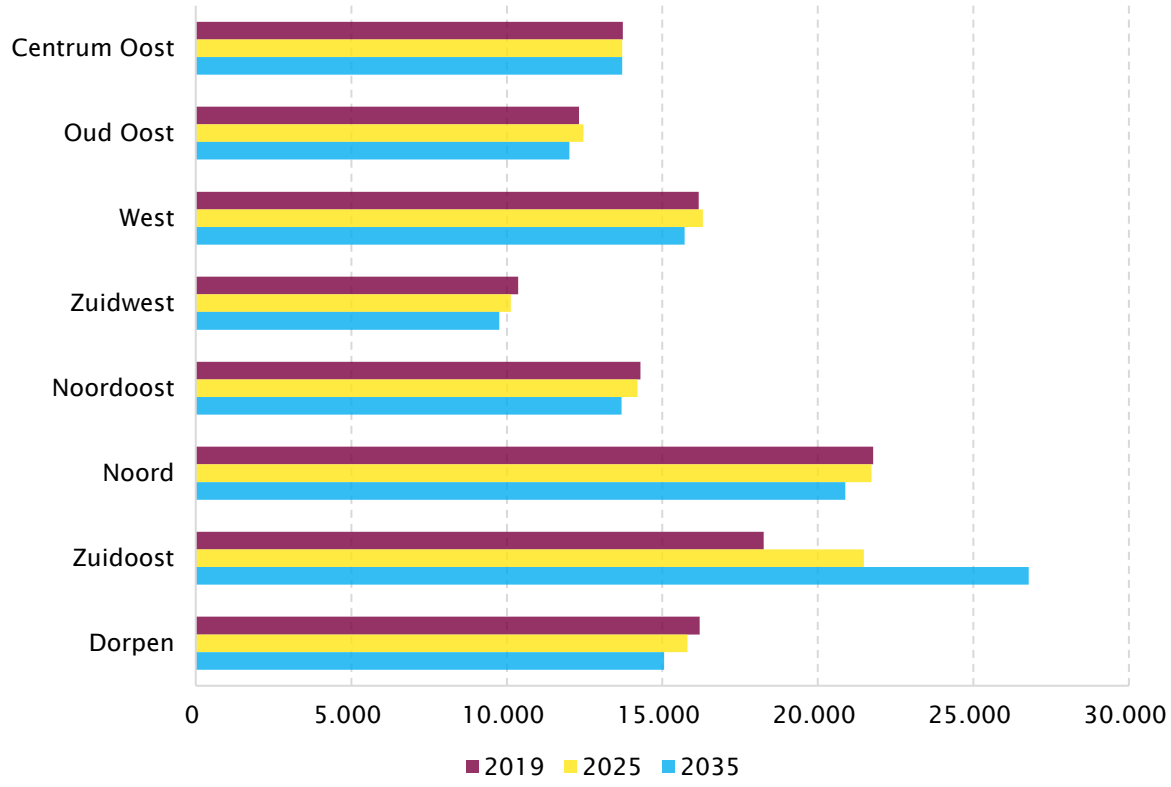

De nummering komt overeen met de nummers van de gebieden in tabel 2.1.
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

De groei van de gemeente vindt grotendeels plaats in de wijken Middelsee en De Zuidlanden. In deze wijken vindt de komende jaren woningbouw plaats, waardoor het aantal inwoners in deze wijken flink zal groeien. De wijken Dokkumer Ie e.o., Vossepark & Helicon en Binnenstad zullen licht groeien; de overige wijken krijgen met een afname van het aantal inwoners te maken.

Figuur 2.2 laat de bevolkingsontwikkeling per gebied zien. Gebied 7, waar de wijken Middelsee en De Zuidlanden in liggen, krijgt te maken met een flinke groei van het aantal inwoners tot 2035. De overige gebieden krijgen met een kleine afname van het aantal inwoners te maken. In bijlage 1 is de bevolkingsontwikkeling per wijk opgenomen.

Figuur 2.2 Inwoneraantal per gebied gemeente Leeuwarden in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen)

Bron: Gemeente Leeuwarden, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

2.2 Onderwijs

Gemeenten hebben een wettelijke taakstelling in het voorzien van sportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Het is afhankelijk van het aantal en type scholen en het aantal leerlingen waaraan bewegingsonderwijs gegeven wordt hoeveel ruimte voor bewegingsonderwijs nodig is.

In Leeuwarden wordt op 80 schoollocaties onderwijs verzorgd. Leeuwarden heeft 56 locaties voor primair onderwijs (PO), 2 locaties voor speciaal basisonderwijs (SBO), 4 locaties voor speciaal onderwijs (SO) en 18 locaties voor voortgezet onderwijs (VO). In totaal staan bij deze scholen 18.350 leerlingen ingeschreven in het schooljaar 2018/'19. De verwachting is dat dit totaal gaat toenemen tot 18.860 in 2039 (tabel 2.2)[4].

In 2039 zullen naar verwachting 9.596 leerlingen (-0,4%) primair onderwijs in de gemeente Leeuwarden volgen. Wegens de geplande woningbouw in de wijk Middelsee worden in deze wijk twee nieuwe scholen voor primair onderwijs gebouwd. Ook het aantal leerlingen op de locaties voor het speciaal onderwijs zal licht afnemen. Het aantal leerlingen op de locaties voor het voortgezet onderwijs zal naar verwachting tot 2039 tot 8.298 leerlingen (+7,6%) toenemen.

[4] De leerlingenprognoses van schooljaar 2024/'25 en 2034/'35 zijn niet bekend. Daarom wordt gebruik gemaakt van de leerlingenprognoses van schooljaar 2028/'29 en 2038/'2039.

Tabel 2.2 Huidige en verwachte leerlingaantallen gemeente Leeuwarden in het schooljaar 2018/'19, 2028/'29 en 2038/'39, per onderwijstype

	Aantal leerlingen	Aantal scholen
Primair onderwijs		
2018/'19	9.639	56
2028/'29	9.203	58
2038/'39	9.596	58
Speciaal onderwijs		
2018/'19	1.001	6
2028/'29	961	6
2038/'39	966	6
Voortgezet onderwijs		
2018/'19	7.710	5
2028/'29	8.224	5
2038/'39	8.298	5

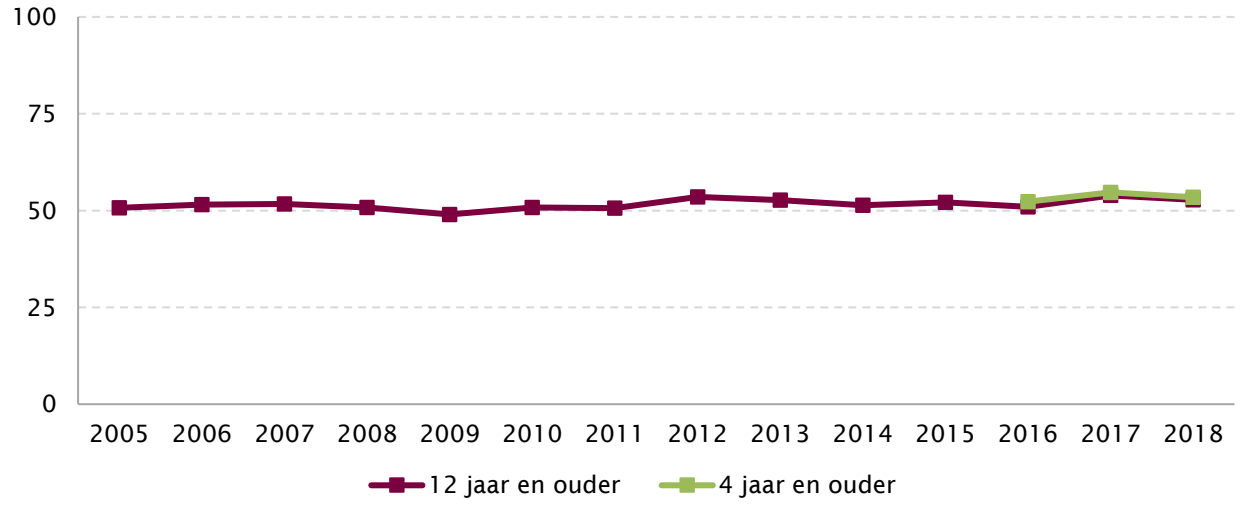
Bron: Gemeente Leeuwarden, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

2.3 Ontwikkeling sportbonden en sportdeelname

Nederland

Meer dan de helft van de Nederlanders (4 jaar en ouder) sport minimaal één keer per week (53%). Het wekelijkse sportdeelnamecijfer in Nederland is relatief stabiel over de tijd (figuur 2.3). Nederlandse jongeren (12 tot en met 17 jaar) sporten het meest (75%), gevolgd door kinderen (4 tot en met 11 jaar; 60%), volwassenen (18 tot en met 64 jaar; 55%) en ouderen (65 jaar en ouder, 37%). De afgelopen twee decennia is het percentage wekelijkse sporters onder ouderen gestegen van 25 procent naar 37 procent. Daarentegen is het percentage wekelijkse sporters onder jongeren juist gedaald van 81 procent naar 75 procent. Volwassenen laten een licht stijgende trend zien.

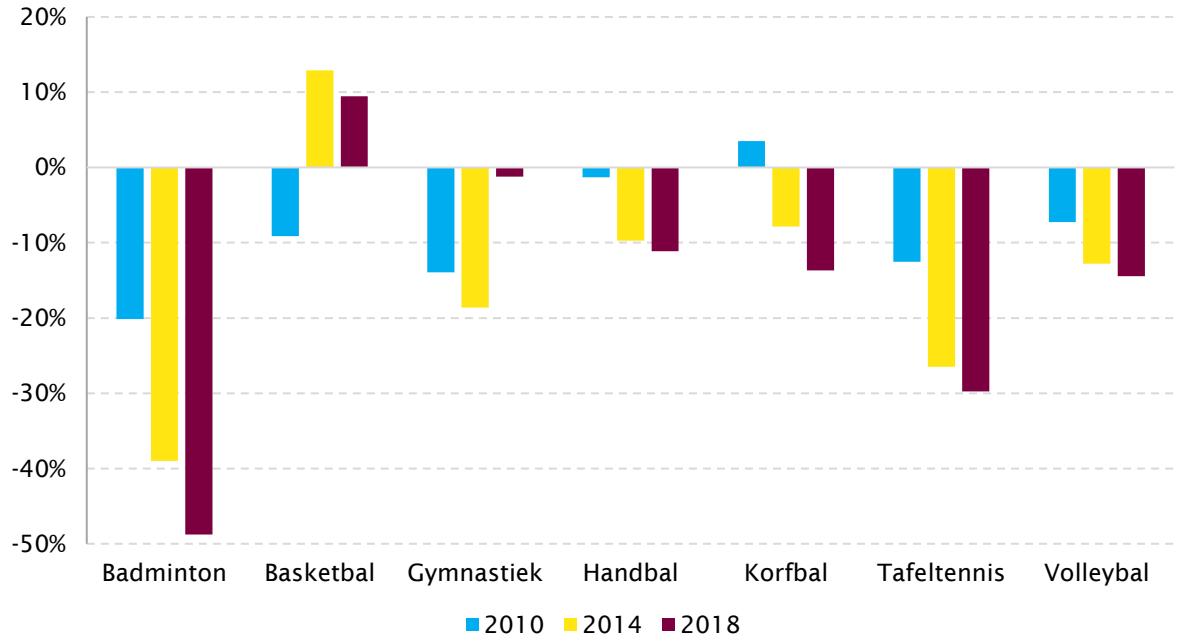
Figuur 2.3 Aantal Nederlanders dat één keer per week of vaker aan sport doet in de periode 2005-2018 (in procenten)

Bron: CBS-Gezondheidsenquête (2001-2013), Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m het RIVM (2014-2018) en Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2016 GGD'en, CBS en RIVM.

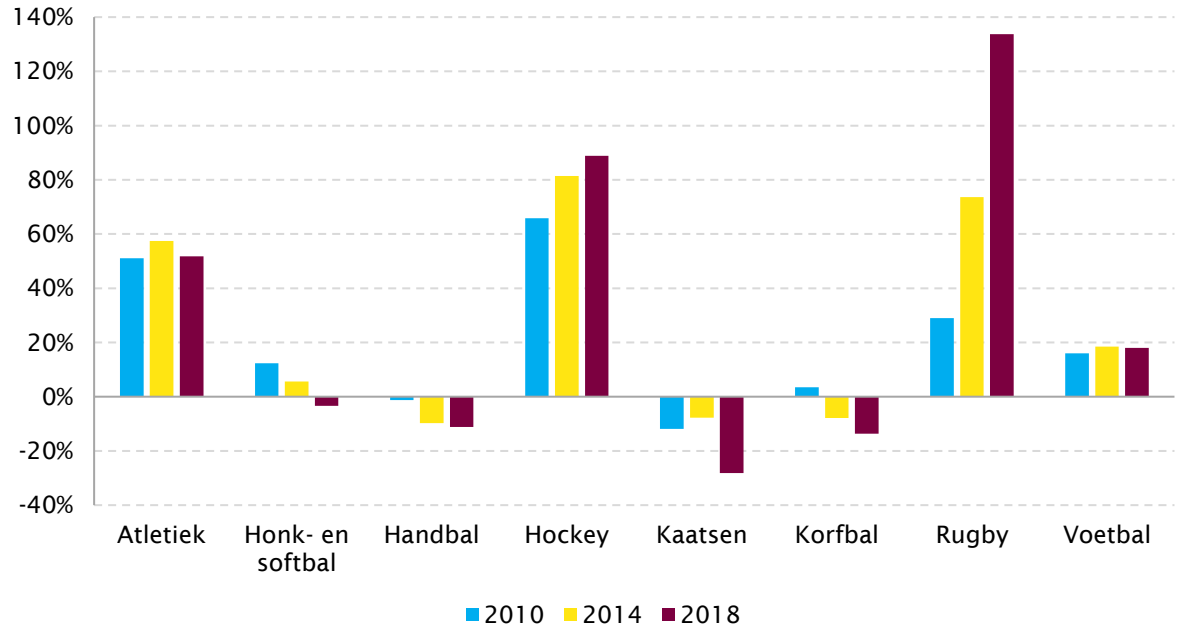
Het aandeel inwoners van Nederland dat lid is van een sportbond is eveneens al jarenlang stabiel (circa 26%). De ledenaantallen van de diverse sportbonden in Nederland zijn dat niet. De algemene trend bij binnensportbonden is dat de ledenaantallen teruglopen (figuur 2.4). Bij de buitensportbonden is een tweedeling te maken tussen sportbonden die een flinke groei in het aantal leden hebben gemaakt en sportbonden die relatief veel leden zijn verloren (figuur 2.5).

Figuur 2.4 Ledenontwikkeling diverse binnensportbonden t.o.v. Nederlandse bevolking tussen 2010 en 2018 (in procenten; met 2000 als uitgangsjaar)

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF, 2000-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 2.5 Ledenontwikkeling diverse buitensportbonden t.o.v. Nederlandse bevolking in Nederland tussen 2010 en 2018 (in procenten; met 2000 als uitgangsjaar)

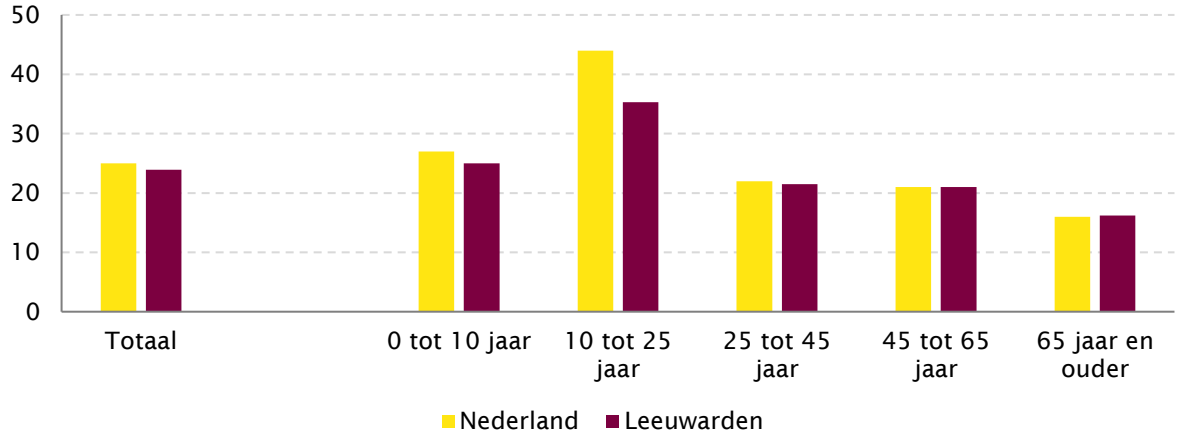

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF, 2000-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Leeuwarden

Het aandeel inwoners van de gemeente Leeuwarden dat lid is van een sportbond is één procentpunt lager dan het landelijke cijfer (24%; figuur 2.6). Kijken we naar de verschillende leeftijdsgroepen, dan zien we dat vooral in de leeftijdsgroep van 10 tot 25 jaar het aantal lidmaatschappen achterblijft.

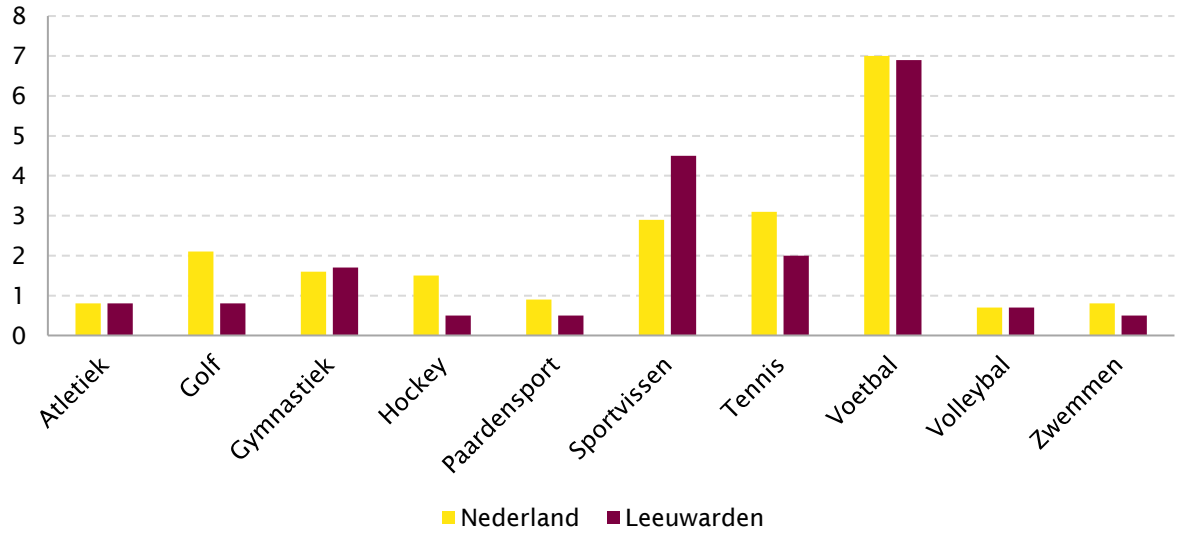
Figuur 2.6 Aandeel lidmaatschappen sportbonden, Nederland en gemeente Leeuwarden in 2018, per leeftijdscategorie (in procenten)

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Van de tien sportbonden met landelijk de meeste leden[5] valt op dat de deelname in de gemeente Leeuwarden lager (o.a. hockey, golf, tennis) of gelijk aan het landelijke aandeel ligt (figuur 2.7). Alleen sportvissen is in de gemeente een veel populairdere sport dan landelijk gezien.

Figuur 2.7 Aandeel lidmaatschappen per sportbond, Nederland en gemeente Leeuwarden in 2018 (in procenten)

Bron: NOC*NSF, 2018 (via www.sportopdekaart.nl). Bewerking: Mulier Instituut.

[5] Alleen van deze sportbonden is het deelnamecijfer ook landelijk op gemeenteniveau bekend.

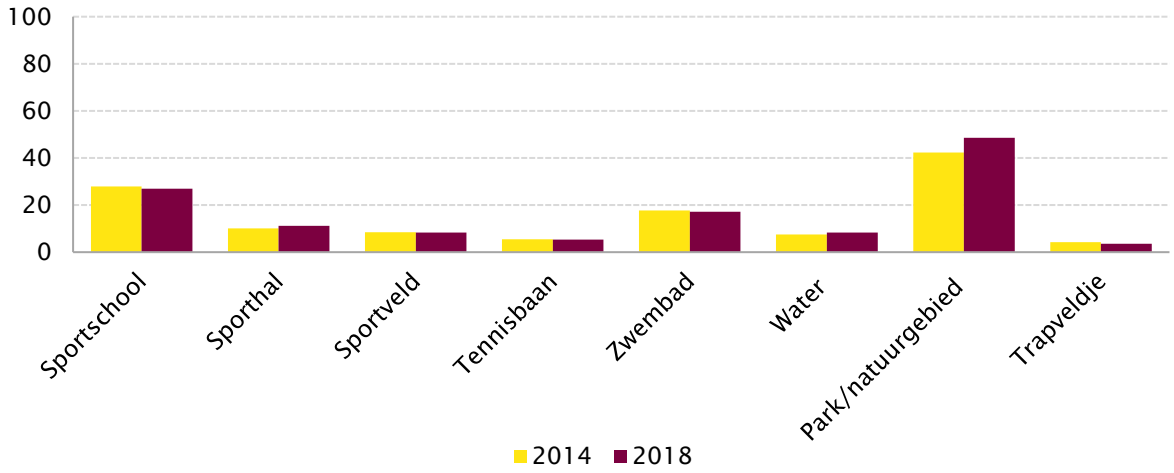
2.4 Sportaccommodatiegebruik

Als het om sportbeoefening gaat wordt vaak aan sportaccommodaties gedacht, maar de volwassenen Nederlander maakt bij sporten vooral gebruik van de openbare ruimte (figuur 2.8). Een derde van de Nederlandse kinderen geeft aan ook te sporten in de openbare ruimte (figuur 2.9). De openbare ruimte wordt veelal gebruikt voor hardlopen, wandelen en wielrennen. Met name bij volwassenen is in vergelijking met 2014 het gebruik van de openbare ruimte toegenomen.

Sporthallen worden ten opzichte van de openbare ruimte beduidend minder gebruikt als sportaccommodatie door volwassenen Nederlanders. Daarentegen sport een kwart van de Nederlandse kinderen in een sporthal. Het gebruik van sporthallen is ten opzichte van 2014 zowel bij volwassenen als bij kinderen toegenomen (figuur 2.8; figuur 2.9).

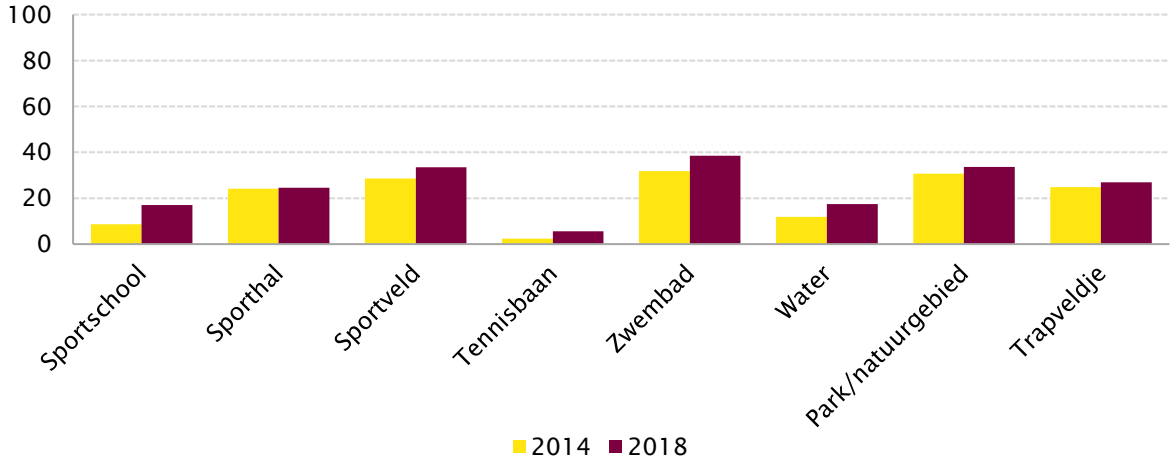
De sportvelden worden, evenals de sporthallen, met name gebruikt door kinderen en niet zozeer door volwassenen. Het gebruik van sportvelden door kinderen is ten opzichte van 2014 toegenomen (figuur 2.9). Het gebruik van sportvelden door volwassenen is stabiel gebleven (figuur 2.8).

Figuur 2.8. Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening door volwassenen in Nederland in 2014 en 2018 (in procenten)

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2014 en 2018 (Mulier Instituut).

Figuur 2.9 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening door kinderen in Nederland in 2014 en 2018 (in procenten)

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2014 en 2018 (Mulier Instituut).

3. Binnensport

In dit hoofdstuk is het huidige aanbod en de (normatieve) behoefte aan binnensportaccommodaties in Leeuwarden uiteengezet. Binnensportruimte wordt gezien als de overdekte sportruimte die wordt benut voor de beoefening van meerdere zaalsporten en het geven van bewegingsonderwijs. De accommodaties zijn bijzonder door enerzijds het gebruik voor zowel sport en bewegingsonderwijs en anderzijds dat meerdere sporten gebruik kunnen maken van dezelfde sportvloer door middel van verschillende belijningen. Dat onderscheidt deze binnensportaccommodaties van andere overdekte sportaccommodaties, zoals danszalen, dojo's en turnhallen. Deze overdekte sportaccommodaties kunnen alleen voor één tak van sport gebruikt worden. Kijkend naar multifunctionele overdekte sportaccommodaties kan een onderscheid gemaakt worden tussen drie typen. Deze indeling is gebaseerd op de oppervlakte van de sportvloer. Van groot naar klein wordt onderscheid gemaakt in sporthallen, sportzalen en gymzalen. In de gemeente Leeuwarden bevinden zich tien sporthallen en 39 gymzalen. In de gemeente zijn geen sportzalen. Hiernaast wordt, sinds november 2018, in het winterseizoen een blaashal geplaatst, met ruimte voor twee zaalhockeyvelden en een ruime oefenstrook. Omdat deze blaashal alleen voor hockey beschikbaar is, wordt deze niet als 'sporthal' in de analyse meegenomen. Wel wordt deze blaashal in de context meegenomen, omdat deze in een deel van behoefte aan sportruimte voorziet.

3.1 Aanbod

Sporthallen

De standaard afmeting van een sportvloer in een sporthal is 44 bij 24 meter. Sporthallen bieden ruimte om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor onder andere badminton, basketbal, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal, zaalvoetbal en sporten zonder belijning (bijvoorbeeld diverse vecht- en verdedigingsporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen).

In Leeuwarden staan tien sporthallen, waarvan zeven in eigendom van de gemeente. Vier sporthallen beschikken over twee scheidingswanden. Door de aanwezigheid van twee scheidingswanden kunnen de sporthallen opgedeeld worden in drie zaaldelen. Dit biedt de mogelijkheid om meerdere groepen bewegingsonderwijs te geven of meerdere sporten tegelijk in de hal te beoefenen. De andere sporthallen beschikken allemaal over één scheidingswand, waardoor de sporthallen opgedeeld kunnen worden in een derde deel en twee derde deel (tabel 3.1).

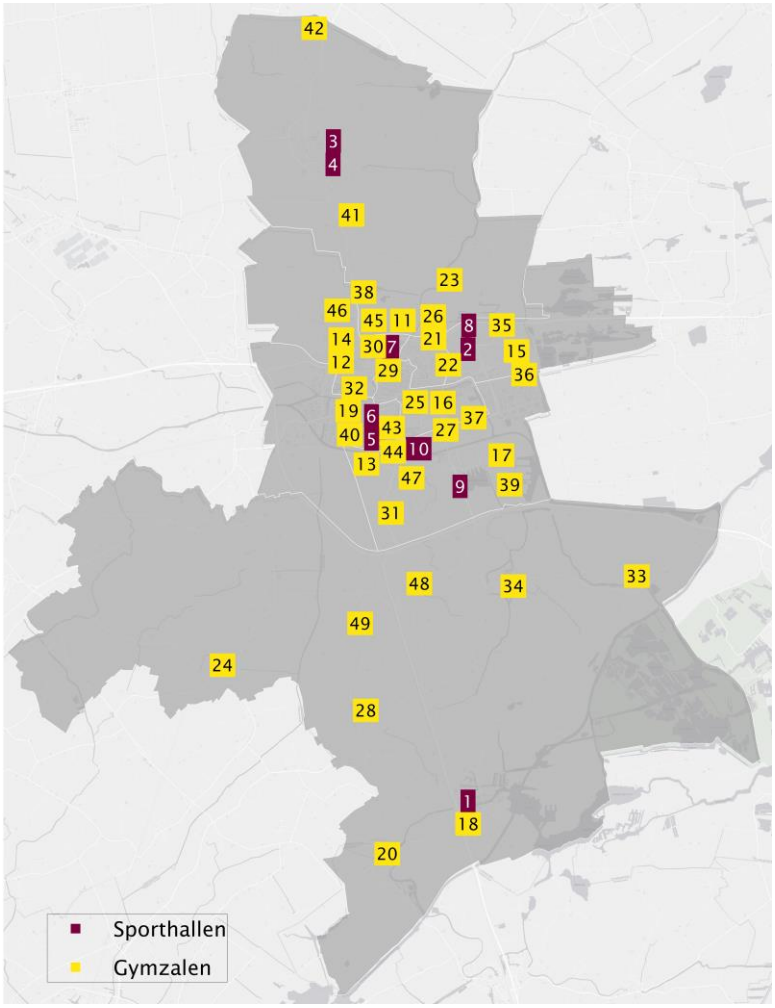
Tabel 3.1 Sporthallen in gemeente Leeuwarden in 2019 (afmetingen in meters)

Gebied	Accommodatie	Lengte	Breedte	Hoogte	Aantal scheidingswanden
West	Rengershal	48	26	7	2
Zuidwest	Julianalaan	48	26,5	7	2
	Nijlân	44	22	7	2
Noordoost	Kalverdijkje - Egelantier	48,5	26	7	2
	Kalverdijkje - Schieringen	48,5	26	8	1
Noord	It Gryn - Bordinehal	48	28	7	1
	It Gryn - Iehal	42	28	7	1
Zuidoost	Wiarda	48,5	26	7	1
	Aldlân	?	?	7	?
Dorpen	De Twine	44	30	7	1

Gymzalen

In Leeuwarden staan 39 gymzalen, waarvan 30 in eigendom van de gemeente (kaart 3.1). De gymzalen hebben een afmeting van 21 bij 11 meter. In bijlage 2 zijn de gymzalen in Leeuwarden per gebied weergeven.

Kaart 3.1 Binnensportaccommodaties in gemeente Leeuwarden in 2019

Sporthallen 1) De Twine 2) Kalverdijkje - Egelantier 3) It Gryn – Bordinehal 4) It Gryn – Iehal 5) Julianalaan 6) Nijlân 7) Rengershal 8) Kalverdijkje - Schieringen 9) Wiarda 10) Aldlân
Gymzalen 11) Brandemeer 12) Correllistraat 13) De Princenhof 14) De Wester 15) Dr. Algraschool 16) Drachtsterweg 17) Glinswei 18) Grou 19) Floris Versterstraat 20) Jirnsum 21) Johan de Walestraat 22) Larixstraat 23) Lekkum 24) Mantgum 25) Menno van Coehoorn 26) MFC Mozaik 27) Obs de Weide 28) Reduzum 29) Rengers I 30) Rengers II 31) Techum 32) Vossenburcht 33) Warten 34) Wergea 35) Wielen I 36) Wielen II 37) Willem Alexanderschool 38) Wollegaastdam 39) Zuiderburen 40) Cornelis Trooststraat 41) Buurthuis Cornjum 42) Dorpshuis de Kampioen - Hijum 43) Piter Jelles 1 44) Piter Jelles 2 45) Prins Mauritsschool 46) Haydnstraat, It Twaluk 47) Dorpshuis Ien en Mien 48) Dorpshuis de Gôlle 49) Dorpshuis de Twirre.
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Vergelijking DSA

De Database Sportaanbod (DSA) omvat alle geregistreerde sportaccommodaties in Nederland (ruim 22.000). Nederland telt volgens de DSA 4.484 gymzalen, 691 sportzalen en 1.547 sporthallen in 2019. Dit komt neer op een gemiddelde van 15,2 zaalsporteenheden per 25.000 inwoners. Hierbij is

een gymzaal één zaalsporteenheid, een sportzaal telt voor twee zaalsporteenheden en een sporthal telt voor drie zaalsporteenheden.

De sporthallen en gymzalen in Leeuwarden zijn samen goed voor 69 zaalsporteenheden[6]. Het totale aanbod aan binnensportruimte in Leeuwarden is daarmee iets lager dan het Nederlands gemiddelde (tabel 3.2). Het aanbod in Leeuwarden is in vergelijking tot vergelijkbare gemeenten[7] in totaal iets minder ruim. Dit verschil wordt veroorzaakt door het aantal sportzalen en gymzalen. Het aantal sporthallen is per 25.000 inwoners iets meer dan in vergelijkbare gemeenten. De gemeente Leeuwarden kenmerkt zich door een grote stedelijke kern (Leeuwarden) en een groot buitengebied met verspreide dorpen. De vergelijking met andere grote gemeenten (die soms overwegend stedelijk gebied hebben) moet in dit licht worden bezien.

Tabel 3.2 Benchmark aanbod binnensportruimte gemeente Leeuwarden in 2019

	Sporthallen		Sportzalen		Gymzalen		Zaalsporteenheden	
	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners
Gemeente Leeuwarden	10	2,0	0	0,0	39	7,9	69	14,0
VSG-regio Fryslân	79	3,1	38	1,5	209	8,1	522	20,2
Vergelijkbare gemeenten	46	1,7	23	0,8	247	9,0	431	15,7
Nederland	1.547	2,2	691	1,0	4.484	6,5	10.507	15,2

Bron: Databestand Sportaanbod (DSA), 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

3.2 Ruimtelijke spreiding

Inwoners

De inwoners van Leeuwarden moeten gemiddeld 1,8 kilometer afleggen naar de dichtstbijzijnde sporthal. Dit ligt iets hoger dan het landelijke gemiddelde van 1,6 kilometer. In Nederlandse gemeenten van 85.000 – 200.000 inwoners hoeven inwoners gemiddeld 400 meter minder ver te reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal dan in Leeuwarden. Voor inwoners uit de wijken Dorpen Zuid-Oost en Dorpen Zuid-West is de gemiddelde reisafstand naar een sporthal in Leeuwarden fors groter (gebied Dorpen). Zoals kaart 3.1 laat zien, liggen in (de buurt van) deze wijken geen sporthallen. In gemeenten omliggend aan deze wijken liggen wel sporthallen. Dit zou kunnen betekenen dat de reisafstand naar een sporthal in een omliggende gemeente korter is dan naar een sporthal binnen de gemeente Leeuwarden.

[6] Tien sporthallen (30 zaaldelen) en 39 gymzalen (39 zaaldelen).

[7] Vergelijkbare gemeenten qua aantal inwoners en stedelijkheid: Alkmaar, Alphen aan den Rijn, Ede, Maastricht, Venlo, Zwolle.

Als er gekeken wordt naar zowel sporthallen als gymzalen dan neemt de gemiddelde reisafstand met één kilometer af. Vooral voor de inwoners in Dorpen Zuid-Oost en Dorpen Zuid-West neemt de gemiddelde afstand fors af. Dit komt doordat zich in deze wijken geen sporthallen bevinden, maar wel gymzalen. Tabel 3.3. laat de gemiddelde reisafstand van inwoners naar binnensportaccommodaties in Leeuwarden zien.

Tabel 3.3 Gemiddelde reisafstand inwoners-binnensportaccommodatie in 2019, per gebied (in kilometers, gemeten over de weg)

Gebied	Sporthal	Sporthal- of gymzaal
Centrum Oost	1,3	0,8
Oud Oost	1,4	0,8
West	1,5	0,6
Zuidwest	0,6	0,5
Noordoost	1,3	0,5
Noord	1,4	0,7
Zuidoost	1,8	0,7
Dorpen	4,6	1,2
Leeuwarden totaal	**1,8**	**0,7**
*Gemeenten met 85.000 - 200.000 inwoners	1,4	n.b.
*Nederland	1,6	n.b.

* Bron: Poel, H. van der, Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (red) (2016). *Sportaccommodaties in Nederland: Kaarten en kengetallen.* Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Ruim negentig procent van de inwoners van de gemeente Leeuwarden woont binnen drie kilometer[8] van een sporthal in de gemeente. Sporthallen en gymzalen liggen voor 99 procent van de inwoners van de gemeente Leeuwarden binnen drie kilometer van hun woning (tabel 3.4). Meer dan driekwart van de inwoners woont binnen één kilometer van een sporthal of gymzaal in de gemeente.

Tabel 3.4 Inwoners Leeuwarden binnen 1, 2 en 3 kilometer van een sporthal of gymzaal in de gemeente in 2019 (in procenten)

	Sporthal	Sporthal- of gymzaal
Percentage inwoners binnen 1 kilometer	28	79
Percentage inwoners binnen 2 kilometer	80	98
Percentage inwoners binnen 3 kilometer	91	99

Onderwijs

Van de 56 bassischolen in Leeuwarden hebben 47 scholen binnen één kilometer van de school een binnensportaccommodatie liggen. Van twee basisscholen ligt de dichtstbijzijnde binnensportaccommodatie verder dan 3,5 kilometer (bijlage 2). Volgens de verordening van de gemeente heeft een school voor (speciaal) basisonderwijs die tenminste 20 klokuren

[8] Drie kilometer wordt als de afstand beschouwd die men bereid is af te leggen voor sportbeoefening (Poel, H. van der, Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (red) (2016). *Sportaccommodaties in Nederland: Kaarten en kengetallen.* Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media).

bewegingsonderwijs geeft, recht op een binnensportaccommodatie binnen één kilometer. Voor 15 klokuren geldt een afstand van 3,5 kilometer en voor 5 klokuren een afstand van 7,5 kilometer[9]. Als we kijken naar de afstand tot binnensportaccommodaties en het aantal klokuren bewegingsonderwijs gegeven door de school, voldoen alle scholen in theorie aan de verordening van de gemeente[10]. Vooral een aantal scholen in de wijken Dorpen Zuid-Oost en Dorpen Zuid-West hebben een grotere afstand tot binnensportaccommodaties dan scholen in andere wijken. Zoals kaart 3.1 liet zien zijn in deze wijken ook relatief weinig binnensportaccommodaties te vinden.

Alle locaties voor voortgezet onderwijs in Leeuwarden hebben een binnensportaccommodatie binnen één kilometer liggen. Daarmee wordt voor alle scholen voldaan aan de verordening, waarin staat dat een school voor voortgezet onderwijs binnen 3 kilometer een binnensportaccommodatie moet hebben (tabel 3.5).

Alle scholen voor speciaal (basis) onderwijs hebben een binnensportaccommodatie binnen één kilometer liggen. Dit betekent dat al deze scholen voldoen aan de verordening (tabel 3.6).

Tabel 3.5 Afstanden van VO-locaties Leeuwarden tot dichtstbijzijnde binnensportaccommodatie in 2019 (in kilometers)

Wijk	School	Locatie	Afstand
Aldlân & De Hemrik	Piter Jelles	Aldlân	0,0
	Piter Jelles	ISK Hempenserweg	0,3
Binnenstad	Piter Jelles	Noorderweg	0,7
Camminghaburen e.o.	Piter Jelles	ISK Melkemastate	0,6
Grou e.o.	Sevenwolden	OSG Sevenwolden Grou	0,2
Heechterp & Schieringen	Comenius	Esdoornstraat	0,4
	Comenius	Klein Marienburg	0,3
	Piter Jelles	De Brêge	0,2
	Piter Jelles	De Dyk	0,2
Huizum-West	Beyers Naude	Beyers Naude	0,7
Nijlân & De Zwette	Gomarus College	Gomarus College	0,2
	Piter Jelles	Ynsicht	0,0
Oud-Oost	Comenius	Zamenhofpark	0,1
Potmargezone	Comenius	Forum	0,2
	Comenius	Marienburg	0,9
	Comenius	Marienburg Accademie	0,9
Westeinde e.o.	Piter Jelles	Impulse	0,3
	Piter Jelles	Montessori	0,3

[9] Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Leeuwarden 2018.

[10] Er is niet gekeken of er door scholen daadwerkelijk in de dichtstbijzijnde binnensportaccommodatie bewegingsonderwijs wordt gegeven.

Tabel 3.6 Afstanden van S(B)O-locaties Leeuwarden tot dichtstbijzijnde binnensportaccommodatie in 2019 (in kilometers)

Wijk	School	Afstand
Bilgaard & Havankpark e.o.	Aquamarijn(v/h it Twaspan SBO)	0,2
Heechterp & Schieringen	Caleidoscoop LZ	0,9
Huizum-West	Monoliet	0,0
Sonnenborgh e.o.	De Trilker SBO	0,0
	it Twaluk SO ZMLK	0,0
	it Twaluk VSO ZMLK	0,0

3.3 Behoefte

(Georganiseerde) binnensport

De normatieve behoefte aan sporthallen voor de georganiseerde binnensport wordt aan de hand van draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen[11] berekend. De draagvlakcijfers houden rekening met de omvang van de bevolking om het aantal benodigde sporthallen te bepalen. De normatieve behoefte wordt weergegeven in een bandbreedte, met een minimale en maximale behoefte. Welke behoefte van toepassing is, is afhankelijk van (onder andere) de lokale sportdeelname en het aanbod aan overige (overdekte) sportaccommodaties.

Leeuwarden

In de gemeente Leeuwarden bestaat in 2019 voor de (georganiseerde) binnensport een behoefte aan tussen de zes en acht sporthallen en tussen de tien en dertien sportzalen. Het aantal sporthallen in de gemeente is daarmee hoger dan de normatieve behoefte. Het aantal sporthallen is echter niet voldoende om het tekort aan sportzalen te compenseren. De totale behoefte ligt namelijk tussen de 38 en 49 zaaldelen, terwijl in de gemeente 30 zaaldelen beschikbaar zijn uitgaande van de sporthallen. Dit betekent dat in de huidige situatie een normatief tekort is aan zaaldelen voor de (georganiseerde) binnensport (tabel 3.7).

Door de verwachte lichte groei van de bevolking in Leeuwarden tot 2035 neemt het normatieve tekort aan binnensportaccommodaties voor de (georganiseerde) binnensport in deze periode met twee zaaldelen toe. In het aanbod is hierbij uitgegaan van de huidige situatie, omdat er geen vastgestelde plannen zijn voor het realiseren van nieuwe sporthallen of -zalen.

[11] De Planologische Kengetallen (2002) betreft een bundel van vier delen met kengetallen die betrekking hebben op de planologie die is uitgegeven door Kluwer.

Tabel 3.7 Vraag-aanbodanalyse sporthallen en sportzalen gemeente Leeuwarden in 2019, 2025 en 2035 (o.b.v. Planologische Kengetallen)

		Behoefte		Overschot (+)/tekort (-)	
Type	**Aanbod**	**Min.**	**Max.**	**Min.**	**Max.**
*Sporthallen (3 zaaldelen)**					
2019	10	6 (6,2)	8 (8,2)	4	2
2025	10	7 (6,3)	9 (8,4)	3	1
2035	10	7 (6,4)	9 (8,5)	3	1
Sportzalen (2 zaaldelen)					
2019	0	10 (9,8)	13 (12,3)	-10	-13
2025	0	10 (10,1)	13 (12,6)	-10	-13
2035	0	10 (10,2)	13 (12,8)	-10	-13
Zaaldelen					
2019	30	38 (38,2)	49 (49,2)	-8	-19
2025	30	39 (39,0)	51 (50,3)	-9	-21
2035	30	40 (39,6)	51 (51,0)	-10	-21

* Doordat niet alle sporthallen in Leeuwarden beschikken over twee scheidingswanden kunnen niet alle sporthallen in de praktijk opgedeeld worden in drie zaaldelen. In deze tabel wordt het uitgangspunt genomen dat o.b.v. de grootte van de sporthallen het in theorie mogelijk is om drie zaaldelen te creëren.

Gebieden

Inwoners die in een bepaalde wijk wonen, maken niet per definitie gebruik van een sportaccommodatie die zich in dezelfde wijk (of gemeente) bevindt. Sporthallen hebben een verzorgingsgebied dat groter is dan de wijk of gemeente waarin ze staan. Om toch inzicht te geven in waar in de gemeente Leeuwarden behoefte aan binnensportaccommodaties bestaat en in de toekomst gaat bestaan, is de behoefte aan sporthallen en -zalen uitgesplitst naar gebied (tabel 3.8). De grootste tekorten doen zich in de huidige situatie voor in de gebieden Centrum Oost en Oud Oost, doordat hier geen sporthallen en -zalen zijn. Deze tekorten zullen tot 2035 blijven bestaan uitgaande van het huidige aanbod. Gebied Zuidoost (wijken Aldlân & de Hemrik, Goutum, Hempens/Teerns & Zuiderburen, De Zuidlanden en Middelsee) krijgt in de periode tot 2035 te maken met extra behoefte aan binnensportruimte, waardoor hier een tekort aan zaaldelen gaat ontstaan. Voor de overige gebieden veranderen de huidige tekorten of overschotten aan zaaldelen tot 2035 nauwelijks.

Tabel 3.8 Vraag aanbod-analyse sporthallen en sportzalen gebieden gemeente Leeuwarden in 2019 en 2035 (o.b.v. Planologische Kengetallen)

		Sporthallen			Sportzalen			Zaaldelen		
			Behoefte			Behoefte			Behoefte	
Gebied	Jaar	Aanbod	Min.	Max.	Aanbod	Min.	Max.	Aanbod	Min.	Max.
Centrum Oost	2019	-	1 (0,7)	1 (0,9)	-	1 (1,1)	2 (1,4)	-	5 (4,3)	6 (5,5)
	2035	-	1 (0,7)	1 (0,9)	-	1 (1,1)	2 (1,4)	-	4 (4,2)	6 (5,5)
Oud Oost	2019	-	1 (0,6)	1 (0,8)	-	1 (1,0)	1 (1,2)	-	4 (3,8)	5 (4,9)
	2035	-	1 (0,6)	1 (0,8)	-	1 (1,0)	1 (1,2)	-	4 (3,7)	5 (4,8)
West	2019	1	1 (0,8)	1 (1,1)	-	2 (1,3)	2 (1,6)	3	5 (5,0)	7 (6,5)
	2035	1	1 (0,8)	1 (1,0)	-	2 (1,3)	2 (1,6)	3	5 (4,9)	7 (6,3)
Zuidwest	2019	2	1 (0,5)	1 (0,7)	-	1 (0,8)	1 (1,0)	6	3 (3,2)	4 (4,1)
	2035	2	1 (0,5)	1 (0,7)	-	1 (0,8)	1 (1,0)	6	3 (3,0)	4 (3,9)
Noordoost	2019	2	1 (0,7)	1 (1,0)	-	1 (1,1)	2 (1,4)	6	5 (4,4)	6 (5,7)
	2035	2	1 (0,7)	1 (0,9)	-	1 (1,1)	2 (1,4)	6	4 (4,2)	6 (5,5)
Noord	2019	2	1 (1,1)	2 (1,5)	-	2 (1,7)	2 (2,2)	6	7 (6,8)	9 (8,7)
	2035	2	1 (1,0)	2 (1,4)	-	2 (1,7)	2 (2,1)	6	7 (6,5)	9 (8,4)
Zuidoost	2019	2	1 (0,9)	1 (1,2)	-	2 (1,5)	2 (1,8)	6	6 (5,7)	8 (7,3)
	2035	2	2 (1,3)	2 (1,8)	-	2 (2,1)	3 (2,7)	6	9 (8,3)	11 (10,7)
Dorpen	2019	1	1 (0,8)	1 (1,1)	-	2 (1,3)	2 (1,6)	3	5 (5,0)	7 (6,5)
	2035	1	1 (0,8)	1 (1,0)	-	1 (1,2)	2 (1,5)	3	5 (4,7)	6 (6,0)

Onderwijs

De behoefte aan gymzalen komt voort uit de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs van de gemeente. Het bewegingsonderwijs is een verplicht vak in het (speciaal) basisonderwijs en (speciaal) voortgezet onderwijs. Bij het huidige gebrek aan landelijke wettelijke normen, zijn scholen echter vrij om meer of minder bewegingsonderwijs te geven dan waar zij volgens de gemeentelijke verordening aanspraak op kunnen maken. In februari 2020 is het amendement aangenomen om in de wet een urennorm voor twee uur bewegingsonderwijs in het basisonderwijs vast te leggen vanaf schooljaar 2023/'24. De uitwerking van dit amendement is nog onzeker, maar de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) gaat er van uit dat de scholen verplicht worden om minimaal twee lesuren (2 x 45 minuten) bewegingsonderwijs voor de groepen drie tot en met acht in het reguliere basisonderwijs te verzorgen[12]. Landelijk gaf 23 procent van de basisscholen in 2016-2017 per week één lesuur bewegingsonderwijs aan de groepen drie tot en met

[12] https://www.kvlo.nl/nieuws/berichten/toelichting-amendement-heeremavan-nispen-op-het-aantal-e298urene299-bewegingsonderwijs2c-accommodaties-en-groepen-in-het-po.html.

acht[13]. Er is niet bekend hoeveel lesuren de scholen in Leeuwarden in de huidige situatie bewegingsonderwijs verzorgen. Het is echter aannemelijk dat ook in Leeuwarden scholen meer bewegingsonderwijs zullen moeten gaan verzorgen.

De scholen voor het primair onderwijs in Leeuwarden hebben in totaal 544 klokuren bij de gemeente aangevraagd om wekelijks tijdens het schooljaar 2018/'19 bewegingsonderwijs in een (gemeentelijke) binnensportruimte te laten plaatsvinden (tabel 3.9). Uitgaande van een capaciteit van 26 klokuren per zaaldeel[14], zijn voor het basisonderwijs in 2019 minimaal 23 zaaldelen nodig. Voor het speciaal basisonderwijs is de behoefte aan zaaldelen voor bewegingsonderwijs drie zaaldelen in 2019. De norm voor het bewegingsonderwijs is in het voortgezet onderwijs ruimer dan in de andere typen onderwijs (34 klokuren per zaaldeel). In 2019 hebben de VO-scholen bij elkaar behoefte aan achttien zaaldelen. In totaal hebben de scholen (excl. (V)SO) in de gemeente Leeuwarden in 2019 behoefte aan 44 zaaldelen voor bewegingsonderwijs. Met een aanbod van 69 zaaldelen wordt daar in theorie aan voldaan. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de spreiding van het aanbod (paragraaf 3.2). De binnensportaccommodaties worden naast de scholen voor primair en voortgezet onderwijs ook gebruikt voor onderwijsdoeleinden voor enkele instellingen voor HBO, MBO en ROC. Het aandeel van dit gebruik in het totale onderwijsgebruik is gering (ca 5% voor de gemeentelijke accommodaties).

Tabel 3.9 Benodigd aantal zaaldelen t.b.v. bewegingsonderwijs gemeente Leeuwarden in 2019

Type	Klokuren	Benodigde zaaldelen	Aanbod
Basisonderwijs	544	23	
Speciaal basisonderwijs	56	3	
(V)SO	n.b.	n.b.	
Voortgezet onderwijs	*296 (x2)	18	
Totaal (exclusief (V)SO)	**1.192**	**44**	**69**

* Dit (296 uur) zijn alleen de klokuren die door de gemeente worden gefaciliteerd. Het betreft 50 procent van de leerlingen. De overige 50 procent van de leerlingen krijgt binnenschools bewegingsonderwijs. We nemen aan dat de overige leerlingen evenveel klokuren nodig hebben.

De komende jaren zal het aantal leerlingen in het (speciaal) basisonderwijs nagenoeg gelijk blijven, maar het aantal leerlingen in het voortgezet toenemen (+7,6%). De twee lesuren bewegingsonderwijs die voor het primair onderwijs verplicht worden, zullen zorgen voor een extra behoefte aan binnensportruimte. Ter indicatie, wanneer nu een kwart van de leerlingen één lesuur bewegingsonderwijs krijgt, betekent dit een behoefte aan drie extra zaaldelen wanneer het aantal lesuren naar twee wordt verhoogd. De toename van het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs zal, bij een gelijkblijvend aantal klokuren bewegingsonderwijs, gemeentebreed leiden tot

[13] Slot-Heijs, J.J. & Lucassen, J.M.H. (2019). *Bewegingsonderwijs in primair onderwijs 2017*. Utrecht: Mulier Instituut.

[14] De capaciteit van een lokaal bewegingsonderwijs bedraagt 26 klokuren voor het basisonderwijs en 34 klokuren voor het (speciaal) voortgezet onderwijs

een extra ruimtebehoefte van één zaaldeel. Gezien het aantal zaaldelen in de gemeente, is er ook in de toekomst theoretisch voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs binnen de gemeente.

3.4 Gebruik

Naast de behoefte op basis van de kengetallen uit de vorige paragraaf is ook het daadwerkelijke gebruik van de accommodaties geanalyseerd. Van tien sporthallen, 33 gymzalen, en één hockeyhal zijn hiervoor de verhuuroverzichten over het jaar 2018 door de gemeente aangeleverd. In deze paragraaf wordt gekeken naar het gebruik van deze binnensportaccommodaties.

Jaargebruik

De behoefte aan binnensportruimte verschilt doorgaans per dag en per tijdsblok. Tussen 08:00 uur en 16:00 uur vindt doordeweeks het meeste bewegingsonderwijs plaats. Na 16:00 zijn de ruimtes tot 23:00 uur veelal beschikbaar voor de (georganiseerde) binnensport, waarbij de uren tussen 19:00 uur en 21:00 uur het meest gewild zijn bij de verenigingen. In het weekend vinden tussen 09:00 uur en 21:00 uur de zaalcompetities of andere activiteiten plaats.

In tabel 3.10. en tabel 3.11. staat het totale jaargebruik in gewogen uren[15] van de sporthallen en gymzalen naar doeleinde in 2018. Het werken met gewogen uren betekent dat wanneer dertig uur een derde van een sporthal wordt verhuurd (door het gebruik van een scheidingswand), deze voor tien uur in de tabel meetelt. De sporthallen Julianalaan, Rengers en Bordinehal hebben relatief een groot aandeel uren dat de sporthal niet in zijn geheel wordt verhuurd. De sporthallen zijn gemiddeld 35 procent[16] van de tijd in gebruik (o.b.v. 365 dagen per jaar, 15 uur per dag).

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en NOC*NSF hebben een richtlijn voor de bouw en exploitatie van sporthallen op basis van het jaargebruik in uren. De VNG adviseert dat voor de bouw en exploitatie van een sporthal een totale minimale behoefte van 1.600 uur per jaar moet bestaan. NOC*NSF adviseert een minimale behoefte van 1.400 uur per jaar voor sportgebruik. In Leeuwarden voldoen zes sporthallen aan de VNG-richtlijn. Eén sporthal voldoet ook aan de NOC*NSF richtlijn.

[15] Het gewogen aantal bezette uren is het aantal bezette uren gecorrigeerd met een deelfactor. Dit betekent dat als de helft van een sporthal bezet is deze uren voor de helft meegenomen worden in het totaal aantal bezette uren.

[16] De jaarbezetting van sporthal Aldlân is buiten beschouwing gelaten, omdat de gebruiksuren bewegingsonderwijs niet bekend zijn.

Tabel 3.10 Jaargebruik sporthallen Leeuwarden in 2018 (in gewogen uren en procenten)

Accommodatie	Sport en overig	Onderwijs	Totaal	Jaarbezetting	VNG-richtlijn (≥ 1.600 uur totaal)	NOC*NSF (≥ 1.400 uur sport)
Sporthallen						
Aldlân*	271	n.b.			-	-
Bordinehal	1.299	212	1.511	28%	Voldoet niet	Voldoet niet
De Twine	1.174	160	1.334	24%	Voldoet niet	Voldoet niet
Iehal	1.243	428	1.671	31%	Voldoet	Voldoet niet
Julianalaan	610	1.129	1.739	32%	Voldoet	Voldoet niet
KD 1 Schieringen	1.799	1.034	2.834	52%	Voldoet	Voldoet
KD 2 Egelantier	1.227	1.240	2.467	45%	Voldoet	Voldoet niet
Nijlân	776	579	1.355	25%	Voldoet niet	Voldoet niet
Rengers	1.136	1.556	2.692	49%	Voldoet	Voldoet niet
Wiarda	1.197	443	1.640	30%	Voldoet	Voldoet niet

* Gebruiksuren bewegingsonderwijs zijn niet bekend. De jaarbezetting kan hierdoor niet worden berekend.

De gymzalen zijn 24 procent[17] van de tijd in gebruik, waarbij een groot verschil tussen de gymzalen te zien is. De jaarbezetting varieert tussen de tien en veertig procent, waarbij het verenigingsgebruik in sommige gymzalen minimaal is.

[17] De jaarbezetting van Piter Jelles Aldlân 1, Piter Jelles Aldlân 2 en Wollegaastdam zijn buiten beschouwing gelaten, omdat de gebruiksuren bewegingsonderwijs niet (allemaal) bekend zijn.

Tabel 3.11 Jaargebruik gymzalen en hockeyhal Leeuwarden in 2018 (in uren en procenten)

Accommodatie	Sport en overig	Onderwijs	Totaal	Jaarbezetting
Gymzalen				
Brandemeer	384	534	918	17%
C. Trooststraat	29	1.506	1.535	28%
Coornhertstraat	708	883	1.590	29%
Correllistraat	512	1.100	1.612	29%
Drachtsterweg	602	495	1.098	20%
Droppingstraat	217	778	995	18%
Floris Versterstraat	151	1.150	1.301	24%
Galemastins	964	443	1.408	26%
Glinswei	-	808	808	15%
Grou	1.122	995	2.117	39%
Idzerdastins	451	896	1.348	25%
Jirnsum	415	527	942	17%
Johan de Walestraat	41	992	1.033	19%
Keizerskroon	457	760	1.217	22%
Kingmastate	1.158	950	2.108	38%
Larixstraat	436	1.049	1.485	27%
Lekkum	71	974	1.045	19%
Mantgum	350	212	562	10%
Menno V Coehoorn	232	946	1.178	22%
Molkenkelder	310	1.070	1.380	25%
Pikemar	918	845	1.763	32%
Piter Jelles Aldlân 1*	26	n.b.		
Piter Jelles Aldlân 2*	39	n.b.		
Prinsessenweg	273	1.035	1.308	24%
Raaigras	947	414	1.361	25%
Reduzum	286	499	785	14%
Rengers 1	1.143	814	1.957	36%
Rengers 2	1.201	982	2.183	40%
Telemannstraat	199	971	1.170	21%
Vivaldistraat	18	1.392	1.410	26%
Warten	213	400	613	11%
Wergea	1.049	276	1.325	24%
Wollegaastdam*	382	28		
Hockeyhal				
Hockeyhal MHCL 1**	42	-		

* Gebruiksuren bewegingsonderwijs zijn niet (geheel) bekend. De jaarbezetting kan hierdoor niet worden berekend.

** De hockeyhal is pas op 8 december 2018 in gebruik genomen.

Bezetting

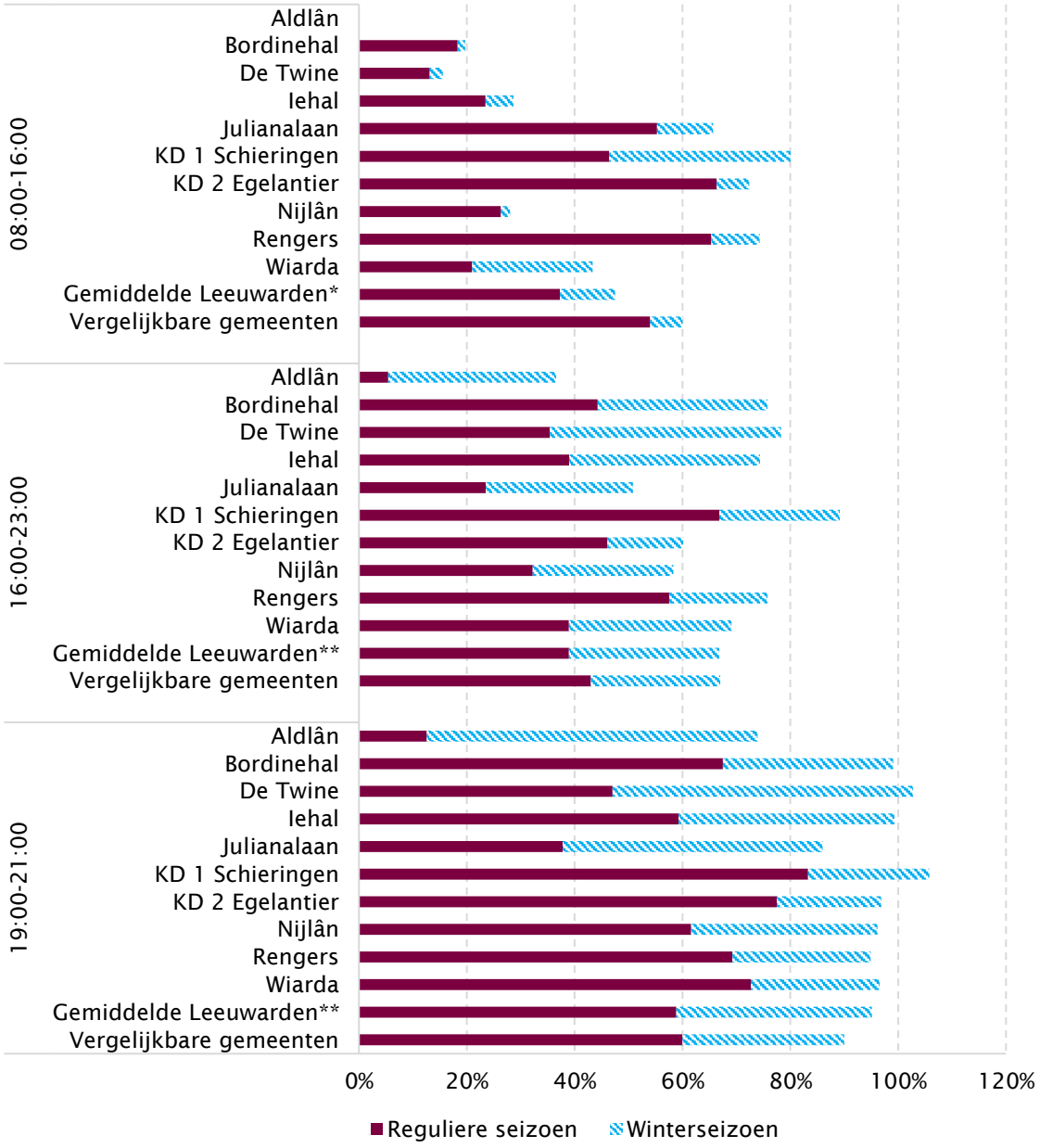
Sportverenigingen en scholen maken niet het hele jaar gebruik van de binnensportaccommodaties. In dit deel wordt naar de bezetting gekeken waarbij de reguliere vakanties (voorjaars-, mei-, zomer-, herfst-, kerstvakantie) en feestdagen buiten beschouwing worden gelaten. In de resterende 40 weken vinden de (meeste) activiteiten van de sportverenigingen en het bewegingsonderwijs voor scholen plaats. Deze 40 weken zijn opgedeeld in het reguliere seizoen, dat plaatsvindt van maart tot en met oktober, en het winterseizoen, dat plaatsvindt van november tot en met februari.

In figuur 3.1 is de gemiddelde doordeweekse bezetting van de sporthallen in Leeuwarden weergegeven voor verschillende tijdsblokken, zowel in het reguliere als het winterseizoen. De sporthallen in Leeuwarden zijn doordeweeks overdag (08:00-16:00) tijdens het reguliere seizoen gemiddeld voor 37 procent van de tijd in gebruik. In het winterseizoen zijn de sporthallen drukker bezet dan in het reguliere seizoen. De doordeweekse bezetting overdag is in het winterseizoen 48 procent[18].

In de namiddag en avond (16:00-23:00) is de bezetting van de sporthallen zowel in het reguliere seizoen (39%) als in het winterseizoen (67%) hoger dan overdag. Tussen 19:00-21:00 is de gemiddelde bezetting van de sporthallen het hoogst. Tijdens het reguliere seizoen zijn de sporthallen dan gemiddeld voor 59 procent bezet en in het winterseizoen voor 95 procent.

[18] Bij de gemiddelde bezetting van sporthallen overdag is sporthal Aldlân niet in meegenomen.

Figuur 3.1 Gemiddelde doordeweekse bezetting sporthallen Leeuwarden naar tijdsblok en seizoen in 2018[19,20] (in procenten)

* Gemiddelde exclusief sporthal Aldlân, omdat onderwijsgebruik (overdag) niet bekend is.

** Gemiddelde inclusief sporthal Aldlân.

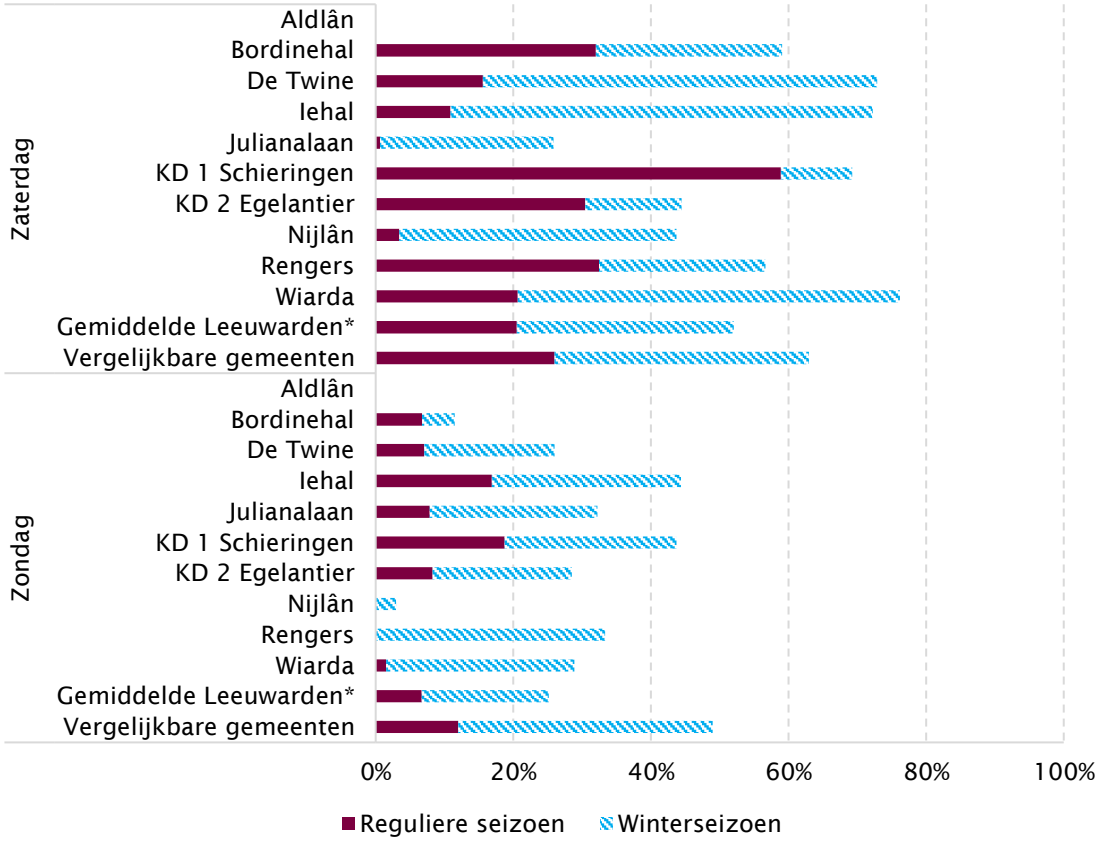
Noot: vergelijkbare gemeenten zijn Apeldoorn, Nijmegen, Zoetermeer en Zwolle.

[19] In de verhuuroverzichten is soms sprake van een 'dubbele boeking', waar bij vereniging bijvoorbeeld van 13:00-14:15 huurt en van 14:00 – 15:00. Dit heeft tot gevolg dat percentages tot (iets) boven de honderd procent kunnen uitkomen.

[20] Voor sporthal Aldlân zijn de gebruiksuren bewegingsonderwijs niet bekend, wat voornamelijk tussen 08:00-16:00 uur plaatsvindt. Daarom is de bezetting van deze sporthal tussen 08:00-16:00 uur niet meegenomen in het gemiddelde van de gemeente Leeuwarden.

Op zaterdagen (9:00-18:00) zijn de sporthallen in het reguliere seizoen gemiddeld voor 20 procent van de tijd in gebruik (figuur 3.2). In het winterseizoen zijn de sporthallen gemiddeld voor 52 procent van de tijd bezet. Op zondagen (9:00-18:00) is de gemiddelde bezettingsgraad een stuk lager dan op zaterdag met in het reguliere seizoen 7 procent en in het winterseizoen 25 procent. Sporthal Aldlân wordt in het weekend niet gebruikt uitgaande van de verhuuroverzichten.

Figuur 3.2 Gemiddelde bezetting op weekenddagen tussen 9:00 en 18:00 sporthallen Leeuwarden naar seizoen in 2018 (in procenten)

* Gemiddelde inclusief sporthal Aldlân.

In tabel 3.12 is de gemiddelde bezetting van de gymzalen in Leeuwarden weergegeven[21]. De meeste gymzalen worden voornamelijk gebruikt voor bewegingsonderwijs. De bezettingsgraad ligt doordeweeks een stuk hoger dan in het weekend. De hoogste gemiddelde bezetting van de gymzalen is overdag tussen 08:00-16:00. In het reguliere seizoen zijn de gymzalen tussen deze tijden voor 48 procent bezet en in het winterseizoen voor 50 procent. In de namiddag en avonduren ligt de bezettingsgraad lager. De gymzalen worden dan in het reguliere seizoen voor 21 procent van de tijd bezet en in het winterseizoen voor 25 procent van de tijd. In het weekend staan veel van de gymzalen leeg. In het reguliere seizoen worden op weekenddagen in totaal zeventien van de 33 gymzalen gebruikt. Dit zorgt voor een gemiddelde bezetting van 3 procent (reguliere seizoen) en 6 procent (winterseizoen) op de zaterdagen en minder dan een half procent (reguliere seizoen) en 1 procent (winterseizoen) op de zondagen.

[21] In bijlage 2 zijn tabellen opgenomen met de bezetting per gymzaal en per tijdvak.

Tabel 3.12 Gemiddelde bezetting gymzalen Leeuwarden naar tijdsblok, weekdeel en seizoen in 2018 (in procenten)

	Gemeente Leeuwarden*		Vergelijkbare gemeenten	
	Reguliere seizoen	Winterseizoen	Reguliere seizoen	Winterseizoen
Doordeweeks				
08:00-16:00	44	47	60	62
16:00-23:00	21	25	37	42
19:00-21:00	33	40	58	66
Weekenddagen				
Zaterdag (09:00-18:00)	3	6	20	23
Zondag (09:00-18:00)	0	1	5	7

*Gemiddelde exclusief Pitter Jelles Aldlân 1, Piter Jelles Aldlân 2 en Wollegaastdam.

4. Buitensport

In dit hoofdstuk beschrijven we het huidige aanbod en de huidige en toekomstige behoefte aan sportaccommodaties voor de buitensport. Aan de hand van algemeen geaccepteerde richtlijnen of planningsnormen wordt de behoefte vanuit de georganiseerde buitensport bepaald.

De volgende uitgangspunten zijn gebruikt bij de in dit hoofdstuk gepresenteerde ruimtebehoefte van de sportverenigingen:

- De veldbehoefte van de hockeyverenigingen is bepaald door het toepassen van de richtlijn van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), zoals deze op februari 2020 op de website van de KNHB staat vermeld. Deze richtlijn sluit beter aan bij de werkelijke veldbehoefte van hockeyverenigingen, waar de richtlijn in het Handboek Sportaccommodaties verouderd is.
- De ruimtebehoefte van de korfbal- en honk- en softbalverenigingen is bepaald door het toepassen van de richtlijnen die zijn vastgesteld door de VNG, de desbetreffende sportbond en NOC*NSF. Deze richtlijnen zijn te raadplegen in het Handboek Sportaccommodaties.
- De veldbehoefte van de voetbalverenigingen is bepaald door het toepassen van de richtlijn van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), zoals deze op 1 februari 2020 op de website van de KNVB staat vermeld. Deze richtlijn sluit aan bij de met ingang van het seizoen 2017/'18 nieuwe competitievormen, waar de richtlijn in het Handboek Sportaccommodaties verouderd is.
- Voor de overige buitensporten zijn verwachte ontwikkelingen beschreven aan de hand van recente ontwikkelingen bij de betreffende sportbonden.
- De gepresenteerde ruimtebehoefte van de verenigingen betreft de behoefte van de leden/teams ingeschreven bij de desbetreffende sportbond. In de ruimtebehoefte wordt geen rekening gehouden met het eventuele nevengebruik van de banen en velden door de verenigingen zelf (zoals trainingsteams of interne competities) of door externen (zoals onderwijsgebruik).
- Het aantal teams of leden van de hockey- en voetbalverenigingen zijn aangeleverd door de KNHB en de KNVB. De gegevens van de overige verenigingen zijn van de websites van de betreffende verenigingen afkomstig.
- Uit de gepresenteerde ruimtebehoefte kan geconcludeerd worden of het aantal velden van een vereniging conform de huidige behoefte is. Verenigingen kunnen een ledenstop of wachtlijst hanteren, omdat het aantal banen of velden geen extra leden of teams toelaat.
- De verwachte ruimtebehoefte in 2025 en 2035 is geraamd door het toepassen van de bevolkingsprognoses van de gemeente Leeuwarden en door trendextrapolatie van de ledenontwikkeling van de sportbonden of de verenigingen (voor hockey en voetbal). De bevolkingsprognose van de gemeente Leeuwarden en de ledenontwikkelingen van de sportbonden zijn in hoofdstuk 2 besproken. De ontwikkelingen bij de hockey- en voetbalverenigingen zijn bij de betreffende paragrafen opgenomen.

Sportparken in de gemeente Leeuwarden

In de gemeente Leeuwarden liggen 24 sportparken waar één of meerdere sportverenigingen actief zijn (tabel 4.1). Ondanks dat de sportparken goed verspreid over de gemeente liggen, bevinden zich in elf wijken geen sportpark (kaart 4.1). Kijkend op gebiedsniveau betekent dit dat alleen Oud Oost

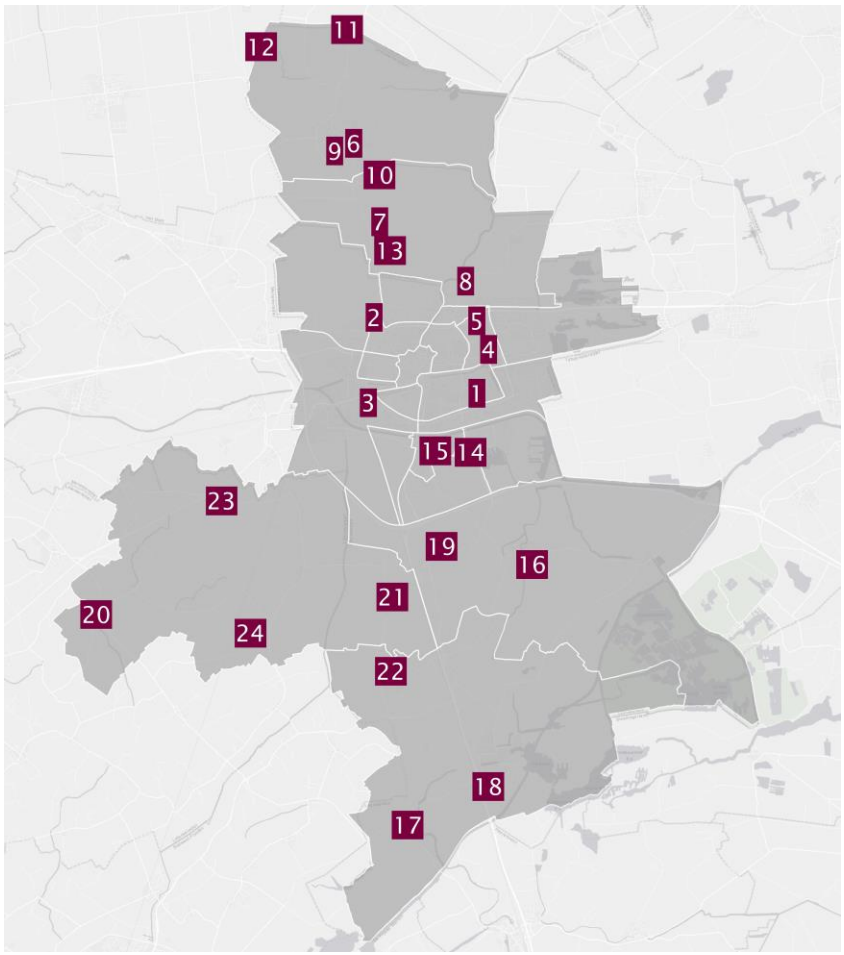
niet over een sportpark beschikt[22]. Hiernaast beschikt de gemeente Leeuwarden over sportveld Hempens en sportveld Warten. Sportveld Hempens wordt door korfbalvereniging Wêz Warber/Fluch uit Goutum gebruikt in geval van grote drukte. Sportveld Warten werd voorheen door KV Sparta (opgegaan in korfbalvereniging K.V. Mid Fryslân) gebruikt. Het veld wordt nu voor dorps- en algemene sportactiviteiten gebruikt.

Tabel 4.1 Buitensportparken in de gemeente Leeuwarden in 2019

Gebied	Sportpark	Sport	Vereniging
Centrum Oost	1 Aldlân	Rugby	Greate Pier
West	2 Magere Weide	Voetbal	LAC Frisia 1883
Zuidwest	3 Nijlân	Atletiek	Lionitas
		Kaatsen	Onderling Genoegen
		Korfbal	Pallas '08
		Voetbal	C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen
			L.V.V. Friesland
			R.K.V.V. M.K.V. '29
Noordoost	4 Kalverdijkje Zuid	Hockey	MHCL
		Voetbal	v.v. Nicator
			Lions '66
	5 Kalverdijkje Noord	Honk- en softbal	Northern Stars
		Korfbal	K.V. Leeuwarden
		Voetbal	sc Leovardia
Noord	6 It Gryn/Stiens	Voetbal	S.C. Stiens
	7 DTD/Koarnjum	Voetbal	V.V. D.T.D.
	8 Lekkum	Kaatsen	Reitsje Him
	9 De Boer	Kaatsen	K.C. De Boer
	10 Britsum	Korfbal	K.V. CSL
	11 Hijum	Kaatsen	In Nij Begjin
		Korfbal	K.V. Mid Fryslân
	12 Alde Leie	Kaatsen	Het Centrum
	13 Kaatsveld Britsum	Kaatsen	It Partoer
Zuidoost	14 Wiarda	Voetbal	FVC
			Blauw Wit '34
	15 Goutum	Kaatsen	Kaatsclub Goutum
		Korfbal	Wêz Warber/Wêz Fluch
Dorpen	16 Wergea	Kaatsen	KV 't Oosten
		Voetbal	v.v. Warga
	17 De Bining/Jirnsum	Kaatsen	KV Jirnsum
		Voetbal	vv Irnsum
	18 Meinga	Kaatsen	Wetterlân
		Korfbal	K.V. Mid Fryslân
		Voetbal	GAVC
	19 't Loo/Wirdum	Voetbal	V.V. WWS
	20 Tred Iene/Easterlittens	Voetbal	VV Oosterlittens
	21 Wytgaard	Kaatsen	Mei Elkoar Nij Libben
	22 Reduzum	Kaatsen	Jan Reitsma
		Korfbal	K.V. Mid Fryslân
	23 Hilaard	Kaatsen	Mei In Oar Ien
	24 Mantgum	Kaatsen	K.V. Jacob Klaver

Kaart 4.1 Buitensportparken in de gemeente Leeuwarden in 2019

[22] In Oud-Oost ligt wel het sportpark waar voorheen voetbalvereniging V.V. Leeuwarden actief was. Het sportpark is nu door BVO Cambuur Leeuwarden in gebruik.

1) Aldlân
2) Magere Weide
3) Nijlân
4) Kalverdijkje Zuid
5) Kalverdijkje Noord
6) It Gryn/Stiens
7) DTD/Koarnjum
8) Lekkum
9) De Boer
10) Britsum
11) Hijum
12) Alde Leie
13) Kaatsveld Britsum
14) Wiarda
15) Goutum
16) Wergea
17) De Bining/Jirnsum
18) Meinga
19) 't Loo/Wirdum
20) Tred Iene/Easterlittens
21) Wytgaard
22) Reduzum
23) Hilaard
24) Mantgum

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

4.1 Hockey

Hockey wordt zowel binnen als buiten beoefend. In de winterstop, december tot en met februari, wordt in plaats van veldhockey zaalhockey gespeeld. Het zaalhockey wordt de laatste jaren populairder, maar veldhockey wordt nog steeds het meest beoefend in Nederland. Sinds eind 2018 is in de gemeente Leeuwarden voor het zaalhockey een blaashal gerealiseerd.

Aanbod

In Nederland liggen 901 volwaardige buitenhockeyvelden. Dit komt neer op 1,3 veld per 25.000 inwoners. In Leeuwarden liggen drie buitenhockeyvelden, waarmee het aanbod relatief laag is in vergelijking tot het Nederlandse gemiddelde. Ook in vergelijking met het gemiddelde van de VSG-regio Fryslân en vergelijkbare gemeenten is het aanbod in de gemeente Leeuwarden relatief laag. De KNHB telt in 2019 circa 250.000 leden. Dit betekent dat de hockeyvelden in Nederland gemiddeld door 278 leden worden bespeeld (velddruk). De Mixed Hockey Club Leeuwarden (MHCL) heeft circa 680 leden. Dit betekent een gemiddelde velddruk van 228 hockeyers per veld. Dit is relatief laag ten opzichte van het landelijke gemiddelde (tabel 4.2).

Tabel 4.2 Aantal hockeyvelden, ledenpercentage KNHB en gemiddeld aantal leden per hockeyveld in 2019

	Aantal velden		Ledenpercentage	Gemiddeld aantal
	Totaal	Per 25.000 inwoners	KNHB	leden per veld
Gemeente Leeuwarden	3	0,6	0,5%	228
VSG-regio Fryslân	20	0,8		
Vergelijkbare gemeenten[23]	30	1,1		
Nederland	901	1,3	1,4%	278

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019; KNHB via NOC*NSF, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Behoefte

In de gemeente Leeuwarden is één hockeyvereniging actief, Mixed Hockey Club Leeuwarden (MHCL), spelend op sportpark Kalverdijkje Zuid. Deze vereniging beschikt over één zandkunstgrasveld en twee semi-watervelden. In totaal zijn in het seizoen 2019/'20 41 teams bij een zaterdag- of zondagcompetitie van de KNHB ingeschreven. De seniorenteams spelen allemaal op zondag en alle jeugdteams spelen op zaterdag (tabel 4.3).

Tabel 4.3 Aantal velden en teams MHCL in Leeuwarden in het seizoen 2019/'20

		Aantal velden			Aantal teams	
Gebied	Sportpark	Zandkunstgras	Semi-water	Vereniging	Zaterdag	Zondag
Noordoost	Kalverdijkje Zuid	1	2	MHCL	34	7

In tabel 4.4 is de huidige veldbehoefte van MHCL afgezet tegen het aanbod. De behoefte is berekend aan de hand van de richtlijn van de KNHB, zoals deze op 1 februari 2020 op de site van de KNHB staat vermeld. De uitgangspunten van deze planningsrichtlijn zijn gebaseerd op een

[23] Vergelijkbare gemeenten qua aantal inwoners en stedelijkheid: Alkmaar, Alphen aan den Rijn, Ede, Maastricht, Venlo, Zwolle.

bespelingsnorm per leeftijdscategorie, op het aantal ronden dat op een zandkunstgrasveld (7) en op een (semi-)waterveld (6) gespeeld kunnen worden en op de richtlijn dat 60 procent van de teams thuis speelt. De veldoverschotten en -tekorten zijn weergegeven in watervelden. Watervelden hebben een lagere capaciteit ten opzichte van zandkunstgrasvelden.

Tabel 4.4 Vraag-aanbodanalyse velden MHCL in Leeuwarden in het seizoen 2019/'20 (in aantallen)

		Overschot (+) / tekort (-) (in watervelden)	
Vereniging	**Aanbod**	Zaterdag	Zondag
MHCL	3,0	-1 (-0,1)	2 (2,5)

MHCL heeft voor het huidige aantal teams nagenoeg voldoende velden om te voorzien in de huidige behoefte. Op zaterdag heeft de vereniging een klein tekort aan de drie velden die er nu liggen. Op zondag heeft de vereniging ruim voldoende velden tot haar beschikking voor het huidige aantal teams en wordt een overschot van twee velden geconstateerd.

Herkomst

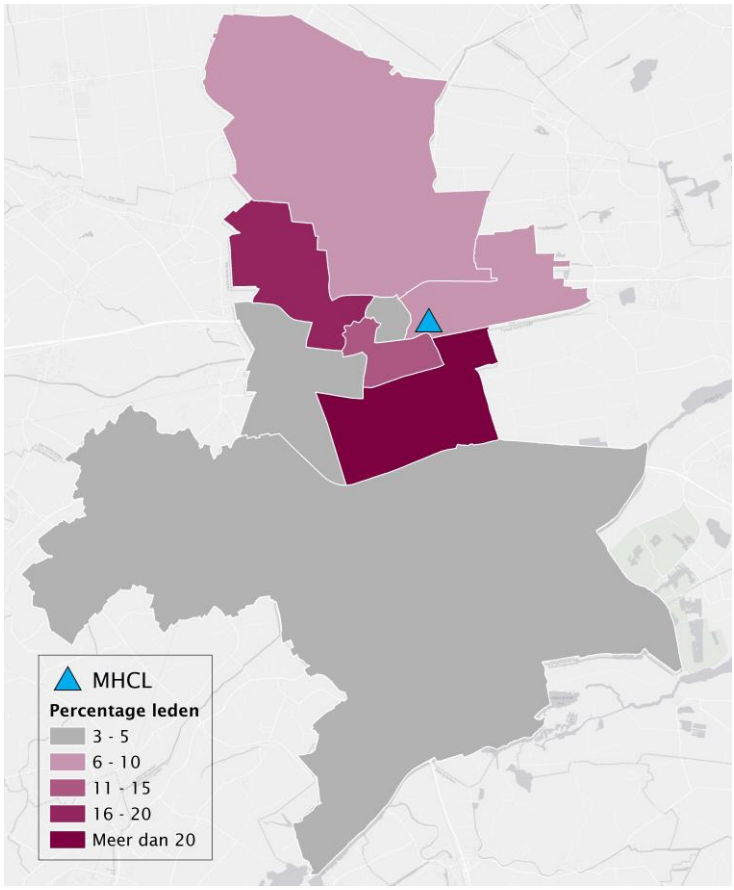
In het seizoen 2019/'20 had MHCL in totaal 683 actieve leden. 70 procent van deze leden behoort tot de categorie junioren en 30 procent tot de categorie senioren. Meer dan 90 procent van het aantal leden kwam in dit seizoen uit de gemeente Leeuwarden. Het percentage leden van buiten de gemeente ligt iets hoger bij de senioren dan bij de junioren (tabel 4.5).

Tabel 4.5 Herkomst leden MHCL in Leeuwarden in het seizoen 2019/'20 naar leeftijdscategorie (in procenten)

Gebied	**Senioren**	**Junioren**
Centrum Oost	21	7
Oud Oost	7	2
West	18	20
Zuidwest	5	3
Noordoost	8	11
Noord	5	6
Zuidoost	23	40
Dorpen	0	4
Buiten de gemeente	12	6

Bron: Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

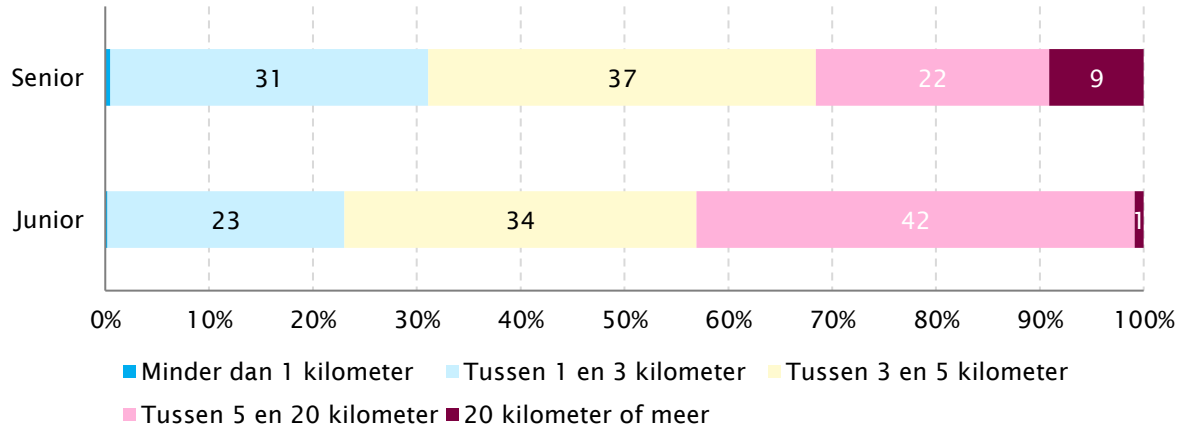
Kaart 4.2 Totaal aantal leden MHCL naar gebied in de gemeente Leeuwarden in het seizoen 2019/'20 (in procenten)

Bron: Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), 2019. Bewerking: Mulier Instituut.
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Figuur 4.1. laat de afstand zien die leden van MHCL van hun woonhuis naar de vereniging reizen. Ruim 60 procent van het totaal aantal leden hoeft minder dan vijf kilometer te reizen naar MHCL. De reisafstanden zijn voor senioren en junioren nagenoeg gelijk, waarbij senioren net iets vaker van verder weg komen (meer dan twintig kilometer).

Figuur 4.1 Afstand leden MHCL in Leeuwarden van woonhuis naar vereniging naar leeftijdscategorie en afstandsklasse in het seizoen 2019/20 (in procenten)

Bron: Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Toekomst

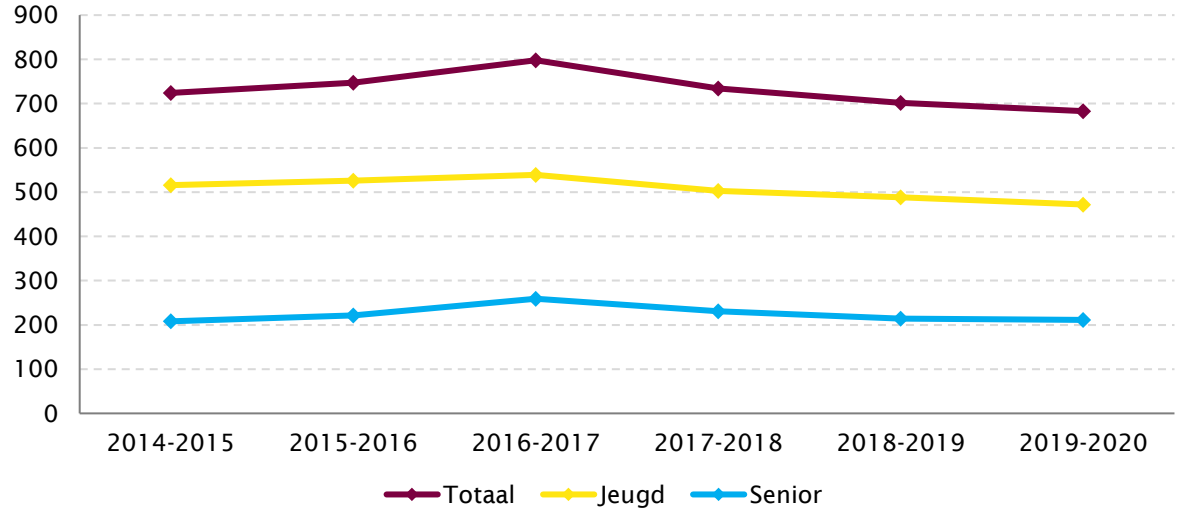
Op basis van de verwachte bevolkingsontwikkeling van de gemeente Leeuwarden, zal de ruimtebehoefte van de vereniging niet significant veranderen. Het aantal jongeren (0-19 jaar) zal tot 2035 licht toenemen en het aantal volwassenen (20-64 jaar) zal iets afnemen. Uitgaande van het huidige aanbod aan velden zal op de zaterdag de behoefte iets toenemen, waarbij het afgeronde tekort van één veld blijft bestaan in zowel 2025 als 2035. Op zondag zal de behoefte iets afnemen, waarbij het afgeronde veldoverschot van twee velden op zondag zal blijven bestaan tot 2035. De veldbehoefte en hierbij behorende veldoverschotten/-tekorten veranderen in de toekomst dus niet significant in vergelijking tot de huidige behoefte, uitgaande van het huidige aantal velden (tabel 4.6).

Tabel 4.6 Verwachte veldbehoefte MHCL in Leeuwarden o.b.v. gelijkblijvende sportdeelname in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen)

		Overschot (+) / tekort (-) (in watervelden)					
		2019		2025		2035	
Vereniging	**Aanbod**	Zat.	Zon.	Zat.	Zon.	Zat.	Zon.
MHCL	3,0	-1 (-0,1)	+2 (+2,5)	-1 (-0,2)	+2 (+2,5)	-1 (-0,4)	+2 (+2,5)

Zoals in hoofdstuk twee is aangegeven is de algemene trend bij de KNHB dat het aantal hockeyleden in Nederland de afgelopen jaren is gestegen. In de gemeente Leeuwarden ligt de hockeydeelname een stuk lager in vergelijking tot het landelijk aandeel (figuur 2.7). De afgelopen seizoenen is een fluctuatie te zien in het aantal leden van MHCL. In het seizoen 2016/'17 wordt een piek geconstateerd van 798 leden, waarna het aantal leden weer is afgenomen (zowel senioren als junioren) (figuur 4.2). Als de daling van het ledenaantal doorzet, zal dit leiden tot een afname in de veldbehoefte van MHCL. Het capaciteitstekort bij MHCL komt vooral tot stand door het aantal jeugdleden, die op zaterdag de wedstrijden spelen. Mocht het aantal jeugdleden in de komende jaren meer gaan toenemen dan op basis van de bevolkingsprognose verwacht wordt, bijvoorbeeld doordat de jonge wijk Middelsee voor veel nieuwe leden gaat zorgen, dan wordt de druk op zaterdag groter en zal het capaciteitstekort op zaterdag toenemen uitgaande van het huidige aanbod aan velden.

Figuur 4.2 Aantal leden MHCL seizoen 2014/'15 – 2019/'20 naar leeftijdscategorie (in aantallen)

Bron: Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

4.2 Korfbal

Korfbal wordt zowel buiten als binnen beoefend. Het eerste deel van het veldseizoen start in september en duurt tot eind november, aansluitend start het zaalseizoen. Het tweede deel van het veldseizoen begint eind maart en duurt tot en met juni. Bij korfbalverenigingen die zowel in het veldseizoen als het zaalseizoen actief zijn, kan de ruimtebehoefte buiten niet los worden gezien van de ruimtebehoefte binnen. Als de capaciteit tijdens het veldseizoen beperkingen kent zal dit doorwerken op het aantal actieve teams tijdens het zaalseizoen (en andersom).

Behoefte

In de gemeente Leeuwarden zijn zeven korfbalverenigingen actief. De Leeuwardense korfbalverenigingen hebben in het huidige seizoen in totaal 82 teams ingeschreven staan bij een zaterdag- of zondagcompetitie van het Koninklijk Nederlands Korfbalverbond (KNKV). Vier verenigingen spelen voornamelijk op zaterdag en drie verenigingen spelen voornamelijk op zondag. De afmetingen van de beschikbare velden van de verenigingen verschillen (40*20, 24*12 en 60*30). In tabel 4.7 is de totale beschikbare veldoppervlakte per vereniging opgesplitst naar kunstgras en natuurgas. De Internationale Korfbalfederatie (IKF) heeft besloten dat met ingang van 1 juli 2014 de afmetingen van het speelveld voor veldkorfbal minimaal 40 bij 20 meter en maximaal 60 bij 30 meter mogen bedragen. De KNKV heeft binnen de kaders van het IKF-besluit besloten om in het Nederlandse veldkorfbal als vaste afmeting uit te gaan van 40 bij 20 meter vanaf het seizoen 2014/’15. Verenigingen met een of meer bestaande kunstgrasvelden van 60 x 30 meter hebben tot 30 juni 2026 de tijd om een renovatiebeurt van de toplaag in te plannen en een herinrichting door te voeren. In de gemeente Leeuwarden hebben vanaf 2021 alle kunstgrasvelden de nieuwe afmetingen.

Tabel 4.7 Aantal velden en teams korfbalverenigingen gemeente Leeuwarden, seizoen 2019/’20

		Oppervlakte velden (m²)*		Aantal velden (kg = kunstgras)
Sportpark	**Vereniging**	Kunstgras	Natuurgras	
Nijlân	Pallas '08	3.328	2.550	2 kg (40 x 20)
Goutum	Wêz Warber/Wêz Fluch	-	10.500	3 ng
Kalverdijkje Noord	K.V. Leeuwarden	3.328	**6.860	2 kg (40 x 20), 1 kg (24 x12)
Reduzum	K.V. Mid Fryslân***	1.232	-	1 kg (40 x 20)
Meinga		2.750	4.515	2 kg (40 x 20)
Hijum	KV MNenW	-	5.900	3 ng
Britsum	KV CSL	3.300	-	2 kg (40 x 20), 1 kg (24 x12)
Mantgum	WWC****		9.000	2 ng
Wiuwert			6.000	2 ng
Gemeente Leeuwarden		11.491	30.325	

* Geen belijning bekend.

** Recreatieveld gedeeld met andere sporten.

*** K.V. Mid Fryslân speelt op sportpark Reduzum, Meinga en op sportpark Akkrum (gemeente Heerenveen).

**** WWC speelt zowel sportpark Mantgum als op sportpark Wiuwert.

Op basis van de planningsnorm van de KNKV is in de gemeente een totale behoefte aan twaalf a dertien kunstgraswedstrijdvelden (tabel 4.8). Houden we rekening met de sportparken waar nu alleen natuurgras aanwezig is, dan bestaat een behoefte aan acht a negen kunstgrasvelden en tien natuurgrasvelden. Hierbij wordt het uitgangspunt gehanteerd dat alle verenigingen op de huidige

locatie actief blijven. Met het huidige aantal beschikbare velden hebben alle verenigingen voldoende ruimte. In theorie kan met minder velden worden volstaan, wanneer niet alle verenigingen een eigen locatie zouden hebben. Vanuit het belang van de aanwezigheid van de vereniging in de veelal kleine kernen is dit onderdeel van een breder maatschappelijk leefbaarheidsvraagstuk.

Tabel 4.8 Veldbehoefte korfbalverenigingen gemeente Leeuwarden, seizoen 2019/'20

Sportpark	Vereniging	Aantal normteams	Veldbehoefte
Nijlân	Pallas '08	7,5	2 kg (2.112 m²)
Goutum	Wêz Warber/Wêz Fluch	5,0	3 ng (3.168 m²) of 1 kg (1.232 m²)
Kalverdijkje Noord	K.V. Leeuwarden	4,4	1 a 2 kg (1.232 – 2.112 m²)
Reduzum	K.V. Mid Fryslân*	20,0	3 kg (3.264 m²)
Meinga			
Hijum	KV MNenW	4,1	3 ng (3.168 m²) of 1 kg (1.232 m²)
Britsum	KV CSL	12,5	2 kg (2.112 m²)
Mantgum	WWC**	6,2	4 ng (5.984 m²) of 2 kg (2.112 m²)
Wiuwert			
Gemeente Leeuwarden (optelling sportparken)		59,7	12 a 13 kunstgras of 8 a 9 kunstgras + 10 natuurgras

* K.V. Mid Fryslân speelt op sportpark Reduzum, Meinga en op sportpark Akkrum (gemeente Heerenveen).

** WWC speelt zowel sportpark Mantgum als op sportpark Wiuwert.

Toekomst

De verwachte ontwikkeling in ruimtebehoefte van de korfbalverenigingen is geraamd door het toepassen van de bevolkingsprognose van de gemeente Leeuwarden en door trendextrapolatie van de ledenontwikkeling van de KNKV.

De bevolkingsontwikkeling is nauwelijks van invloed op de toekomstige behoefte van de korfbalverenigingen (tabel 4.9). Als de huidige trend in de korfbalsport doorzet dan zal dit leiden tot een lichte daling in de behoefte aan korfbalvelden, de behoefte aan velden zal afgerond iets afnemen (tabel 4.10).

Tabel 4.10 Verwachte veldbehoefte korfbalverenigingen gemeente Leeuwarden o.b.v. gelijkblijvende sportdeelname in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen)

		Veldbehoefte		
Sportpark	**Vereniging**	2019	2025	2035
Nijlân	Pallas '08	2 kg	2 kg	1 kg
Goutum	Wêz Warber/Wêz Fluch	3 ng	3 ng	3 ng
Kalverdijkje Noord	K.V. Leeuwarden	1 a 2 kg	1 a 2 kg	1 a 2 kg
Reduzum	K.V. Mid Fryslân	3 kg	3 kg	3 kg
Meinga				
Hijum	KV MNenW	3 ng	3 ng	3 ng
Britsum	KV CSL	2 kg	2 kg	2 kg
Mantgum	WWC	2 ng	2 ng	2 ng
Wiuwert		2 ng	2 ng	2 ng
Gemeente Leeuwarden		8 a 9 kg + 10 ng	8 a 9 kg + 10 ng	7 a8 kg + 10 ng

Tabel 4.11 Verwachte veldbehoefte korfbalverenigingen gemeente Leeuwarden o.b.v. recente ledenontwikkeling KNKV in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen)

		Veldbehoefte		
Sportpark	**Vereniging**	2019	2025	2035
Nijlân	Pallas '08	2 kg	2 kg	1 kg
Goutum	Wêz Warber/Wêz Fluch	3 ng	3 ng	3 ng
Kalverdijkje Noord	K.V. Leeuwarden	1 a 2 kg	1 a 2 kg	1 a 2 kg
Reduzum	K.V. Mid Fryslân	3 kg	3 kg	2 kg
Meinga				
Hijum	KV MNenW	3 ng	3 ng	3 ng
Britsum	KV CSL	2 kg	2 kg	2 kg
Mantgum	WWC	2 ng	2 ng	2 ng
Wiuwert		2 ng	2 ng	2 ng
Gemeente Leeuwarden		8 a 9 kg + 10 ng	8 a 9 kg + 10 ng	6 a 7 kg + 10 ng

4.3 Voetbal

Aanbod

Voetbal is de meest beoefende veldsport in Nederland. In Nederland liggen circa 7.300 volwaardige voetbalvelden. Dit komt neer op 10,6 velden per 25.000 inwoners. Dit betreft uitsluitend volwaardige velden die voldoen aan de officiële afmetingen vanuit de KNVB. Naast deze velden kunnen verenigingen nog beschikken over kleinere (natuurgras)velden of -stroken die benut worden voor trainingen of voor het inlopen voorafgaand aan wedstrijden.

In Leeuwarden liggen 48 volwaardige voetbalvelden, waarmee het aanbod per 25.000 inwoners iets lager ligt dat het gemiddelde in Nederland (tabel 4.12). Het percentage kunstgrasvelden ligt met 31 procent hoger dan het landelijke aandeel (20%). De KNVB telt circa 1,2 miljoen leden. Dit betekent dat de voetbalvelden in Nederland gemiddeld door 164 leden per veld worden bespeeld (velddruk). De voetbalverenigingen in Leeuwarden[24] hebben in totaal 5.831 leden in 2019 op basis van gegevens van de KNVB. Dit betekent een gemiddelde velddruk van 121, wat relatief laag is, zeker gezien het hoge aandeel kunstgrasvelden.

[24] Exclusief Cambuur Leeuwarden.

Tabel 4.12 Aantal voetbalvelden, ledenpercentage KNVB en gemiddeld aantal leden per voetbalveld

	Aantal velden					
			Totaal		**Leden-percentage KNVB**	**Gemiddeld aantal leden per veld**
	Natuurgras	Kunstgras	Abs.	Per 25.000 inwoners		
Gemeente Leeuwarden	33	15	48	9,7	6,7%	[A]121
VSG-regio Fryslân	357	47	404	15,6		
Vergelijkbare gemeenten[25]	197	58	255	9,3		
Nederland	5.842	1.452	7.294	10,6	7,0%	164

[A] De veldbezetting is bepaald door het aantal leden van voetbalverenigingen in Leeuwarden te relateren aan het aantal inwoners van Leeuwarden.

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019; KNVB via NOC*NSF (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

Behoefte

In de gemeente Leeuwarden zijn in totaal zestien voetbalverenigingen actief. De voetbalvelden van deze verenigingen liggen verspreid over dertien sportparken in de gemeente. De verenigingen hebben in het seizoen 2019/'20 in totaal 336 teams op zaterdag en 35 teams op zondag ingeschreven staan bij de KNVB. Tabel 4.13 geeft het aantal velden en het aantal teams per voetbalvereniging weer.

[25] Vergelijkbare gemeenten qua aantal inwoners en stedelijkheid: Alkmaar, Alphen aan den Rijn, Ede, Maastricht, Venlo, Zwolle

Tabel 4.13 Aantal velden en teams voetbalverenigingen Leeuwarden in het seizoen 2019/'20

			Aanbod velden			Aantal teams	
			Natuurgras				
Gebied	Sportpark	Vereniging	Training	Wedstrijd	Kunstgras	Zaterdag	Zondag
West	Magere Weide	LAC Frisia 1883	-	3,0	2,5	48	4
Zuidwest	Nijlân	*C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen*	0,5	1,0	*1,5	35	-
		L.v.v. Friesland	0,5	2,0	-	5	5
		R.K.V.V. M.K.V. '29	0,5	1,0	1,0	14	4
		Totaal Nijlân	**1,5	4,0	2,0	54	13
Noordoost	Kalverdijkje Noord	sc Leovardia	-	2,0	3,0	33	-
	Kalverdijkje Zuid	*v.v. Nicator*	***1,5	3,0	-	10	3
		Lions '66	1,0	1,0	-	3	-
		Totaal Kalverdijkje Zuid	**2,5**	**4,0**	**-**	**13**	**3**
Noord	It Gryn	S.C. Stiens	-	**4,0	1,0	32	2
	DTD	V.V. D.T.D	0,5	1,0	1,0	1	3
Zuidoost	Wiarda	*FVC*	-	-	2,0	24	3
		Blauw Wit '34	-	1,0	3,0	70	0
		Totaal Wiarda	**-**	**1,0**	**5,0**	**94**	**3**
Dorpen	Warga	v.v. Warga	0,5	2,0	-	5	3
	De Bining	vv Irnsum	****0,75	2,0	-	16	1
	Meinga	GAVC	-	2,0	1,0	18	3
	't Loo	V.V. WWS	-	*****2,0	-	8	-
	Tred iene	VV Oosterlittens	1,0	2,0	-	14	4
Gemeente Leeuwarden			**6,75**	**29**	**16**	**336**	**35**

* Het halve veld is een pupillenveld.

** Op het sportpark is nog een groot trainingsveld dat voor alle verenigingen op het complex beschikbaar is.

***Het halve veld is een pupillenveld.

****Het betreft twee trainingsvelden met een omvang van een half en een kwart veld.

*****Waarvan één wetraveld.

De veldbehoefte van de voetbalverenigingen is bepaald door het toepassen van de richtlijn van de KNVB, zoals deze op 1 februari 2020 op de site van de KNVB staat vermeld. Deze richtlijn sluit aan bij de met ingang van het seizoen 2017/'18 ingevoerde nieuwe competitievormen, waar de richtlijn in het Handboek Sportaccommodaties verouderd is.

In tabel 4.14 is het benodigd aantal wedstrijdvelden afgezet tegen het aanbod. Op sportpark Wiarda is op zaterdag een tekort van twee wedstrijdvelden. Op dit sportpark spelen Blauw Wit '34 en FVC. Het tekort geldt, op basis van het aantal teams, alleen voor Blauw Wit'34. Op sportpark Nijlân hebben de drie verenigingen gezamenlijk een behoefte aan zes wedstrijdvelden, precies evenveel als dat er beschikbaar zijn op het sportpark. C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen is de grootste vereniging op dit sportpark en heeft vier velden nodig, terwijl voor deze vereniging twee velden beschikbaar zijn. Een herschikking van de velden over de verenigingen lijkt op dit sportpark een logische stap. Op alle sportparken, behalve Wiarda, zijn er voldoende wedstrijdvelden aanwezig of is een overschot aan wedstrijdvelden. Op zondag zijn veel minder teams actief en is op alle sportparken een overschot aan wedstrijdvelden.

Tabel 4.14 Vraag- aanbodanalyse wedstrijdvelden voetbalverenigingen Leeuwarden in het seizoen 2019/'20

				Veldbehoefte		Overschot (+)/tekort (-)	
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	**Aan-bod**	Zater-dag	Zon-dag	Zaterdag	Zondag*
West	Magere Weide	LAC Frisia 1883	5,5	4 (4,0)	1 (0,7)	+1,5	+4,5
Zuidwest	Nijlân	*C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen*	*2,5*	*3,9*	*-*	[26]*-2*	*+2*
		L.v.v. Friesland	*2,0*	*0,4*	*0,9*	*+1*	*+1*
		R.K.V.V. M.K.V. '29	*2,0*	*1,5*	*0,7*	*-*	*+1*
		Totaal Nijlân	**6,5**	**6 (5,6)**	**2 (1,6)**	**-**	**+4**
Noord-oost	Kalverdijkje Noord	sc Leovardia	5,0	4 (3,3)	-	+1	+5
	Kalverdijkje Zuid	*v.v. Nicator*	3,0	2 (1,1)	1 (0,5)	+1	+2
		Lions '66	1,0	1 (0,5)	-	-	+1
		Totaal Kalverdijkje Zuid	**4,0**	**2 (1,5)**	**1 (0,5)**	**+2**	**+3**
Noord	It Gryn	S.C. Stiens	5,0	4 (3,3)	1 (0,3)	+1	+4
	DTD	V.V. D.T.D	2,0	1 (0,1)	1 (0,5)	+1	+1
Zuidoost	Wiarda	*FVC*	*2,0*	*1,7*	*0,5*	*-*	*+1*
		Blauw Wit '34	*4,0*	*6,1*	*0,0*	*-3*	*+4*
		Totaal Wiarda	**6,0**	**8 (7,7)**	**1 (0,5)**	**-2**	**+5**
Dorpen	Warga	v.v. Warga	2,0	1 (0,6)	1 (0,5)	+1	+1
	De Bining	vv Irnsum	2,0	2 (1,8)	1 (0,2)	-	+1
	Meinga	GAVC	3,0	2 (1,8)	1 (0,5)	+1	+2
	t Loo	V.V. WWS	2,0	1 (0,9)	-	+1	+2
	Tred iene	VV Oosterlittens	2,0	1 (1,0)	1 (0,7)	+1	+1
Gemeente Leeuwarden			**45**	**37**	**11**	**+7,5**	**+33,5**

*In de situatie dat de natuurgrasvelden op zaterdag volledig gebruikt worden, kunnen deze, vanwege de belastbaarheid, niet op zondag volledig gebruikt worden. De overschotten op zondag zullen daarom, voor verenigingen die op zaterdag natuurgrasveld(en) volledig gebruiken, in de praktijk lager zijn.

In tabel 4.15 is het benodigd aantal trainingsvelden afgezet tegen het aanbod. Bijna alle verenigingen hebben voldoende ruimte om te trainen. Alleen vv Warga en vv Irnsum hebben een tekort aan trainingsruimte. Beide verenigingen beschikken niet over een geheel trainingsveld,

[26] Het pupillenveld zorgt voor minder druk op de andere velden, maar er blijven vier hele velden nodig voor de teams die een heel veld nodig hebben.

terwijl dit wel door de KNVB als uitgangspunt wordt genomen. Op sportpark Nijlân is naast de 3,5 trainingsvelden nog een groot trainingsveld op het complex aanwezig dat door alle verenigingen gebruikt kan worden. Dit extra trainingsveld kan de volgens de richtlijnen volledig bezette trainingsvelden ontlasten.

Tabel 4.15 Vraag- aanbodanalyse trainingsvelden voetbalverenigingen Leeuwarden in het seizoen 2019/'20

Gebied	Sportpark	Vereniging	Aanbod	Veldbehoefte	Overschot(+) / tekort (-)
West	Magere Weide	LAC Frisia 1883	2,5	2,5 (2,4)	-
Zuidwest	Nijlân	*C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen*	*1,5*	*2,0*	
		L.v.v. Friesland	*0,5*	*0,6*	
		R.K.V.V. M.K.V. '29	*1,5*	*1,1*	
		Totaal Nijlân	**^3,5**	**3,5 (3,6)**	-
Noordoost	Kalverdijkje Noord	sc Leovardia	3,0	1,5 (1,6)	+1,5
	Kalverdijkje Zuid	*v.v. Nicator*	1,5	1 (0,8)	+0,5
		Lions '66	1,0	1 (0,2)	-
		Totaal Kalverdijkje Zuid	**2,5**	**1 (1,0)**	**+1,5**
Noord	It Gryn	S.C. Stiens	*2,0	2 (1,8)	-
	DTD	V.V. D.T.D	1,5	1 (0,3)	+0,5
Zuidoost	Wiarda	*FVC*	*2,0*	*1,1*	
		Blauw Wit '34	*3,0*	*3,0*	
		Totaal Wiarda	**5,0**	**4 (4,1)**	**+1**
Dorpen	Warga	v.v. Warga	0,5	1 (0,6)	-0,5
	De Bining	vv Irnsum	0,75	1 (1,0)	-0,25
	Meinga	GAVC	1,0	1 (1,1)	-
	t Loo	V.V. WWS	*1,0	1 (0,5)	-
	Tred iene	VV Oosterlittens	1,0	1 (0,8)	-
Gemeente Leeuwarden			**24,25**	**21,5**	**+2,75**

* Op het sportcomplex is nog een groot trainingsveld dat voor alle verenigingen beschikbaar is.
** Inclusief één wetraveld.

Herkomst

Op basis van postcodegegevens van de leden van de voetbalverenigingen in Leeuwarden is de herkomst van de leden bepaald. Circa 60 procent van deze leden behoort tot de categorie junioren en 40 procent tot de categorie senioren. Ruim 90 procent van het aantal leden komt uit de

gemeente Leeuwarden. Het percentage leden van buiten de gemeente ligt vooral hoog voor de verenigingen vv Irnsum en VV Oosterlittens (tabel 4.16).

Tabel 4.16 Herkomst leden voetbalverenigingen[27] gemeente Leeuwarden in het seizoen 2019/'20 (in procenten)

	Gebied								Gemeente	
Vereniging	Centrum Oost	Oud Oost	West	Zuidwest	Noordoost	Noord	Zuidoost	Dorpen	Leeuwarden	Overig
LAC Frisia 1883	5	7	52	4	4	21	3	0	96	4
C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen	10	6	19	34	5	5	15	1	94	6
L.v.v. Friesland	17	9	11	31	8	6	7	0	91	9
R.K.V.V. M.K.V. '29	8	7	31	17	7	7	20	0	96	4
sc Leovardia	9	17	3	3	42	17	5	1	97	3
v.v. Nicator	12	21	7	3	31	18	4	1	97	3
Lions '66	15	16	7	10	19	12	9	0	90	9
S.C. Stiens	1	0	3	1	0	86	2	0	94	6
V.V. D.T.D.	2	0	2	0	2	92	0	0	97	3
FVC	9	5	3	5	7	3	62	4	97	3
Blauw Wit '34	6	4	5	4	9	4	61	2	95	5
v.v. Warga	0	0	0	1	1	0	1	96	99	1
vv Irnsum	0	0	0	0	0	0	0	77	78	22
GAVC	0	0	1	0	1	0	0	91	94	6
V.V. WWS	1	1	2	1	2	0	3	88	97	3
VV Oosterlittens	0	0	0	0	0	0	0	57	58	42

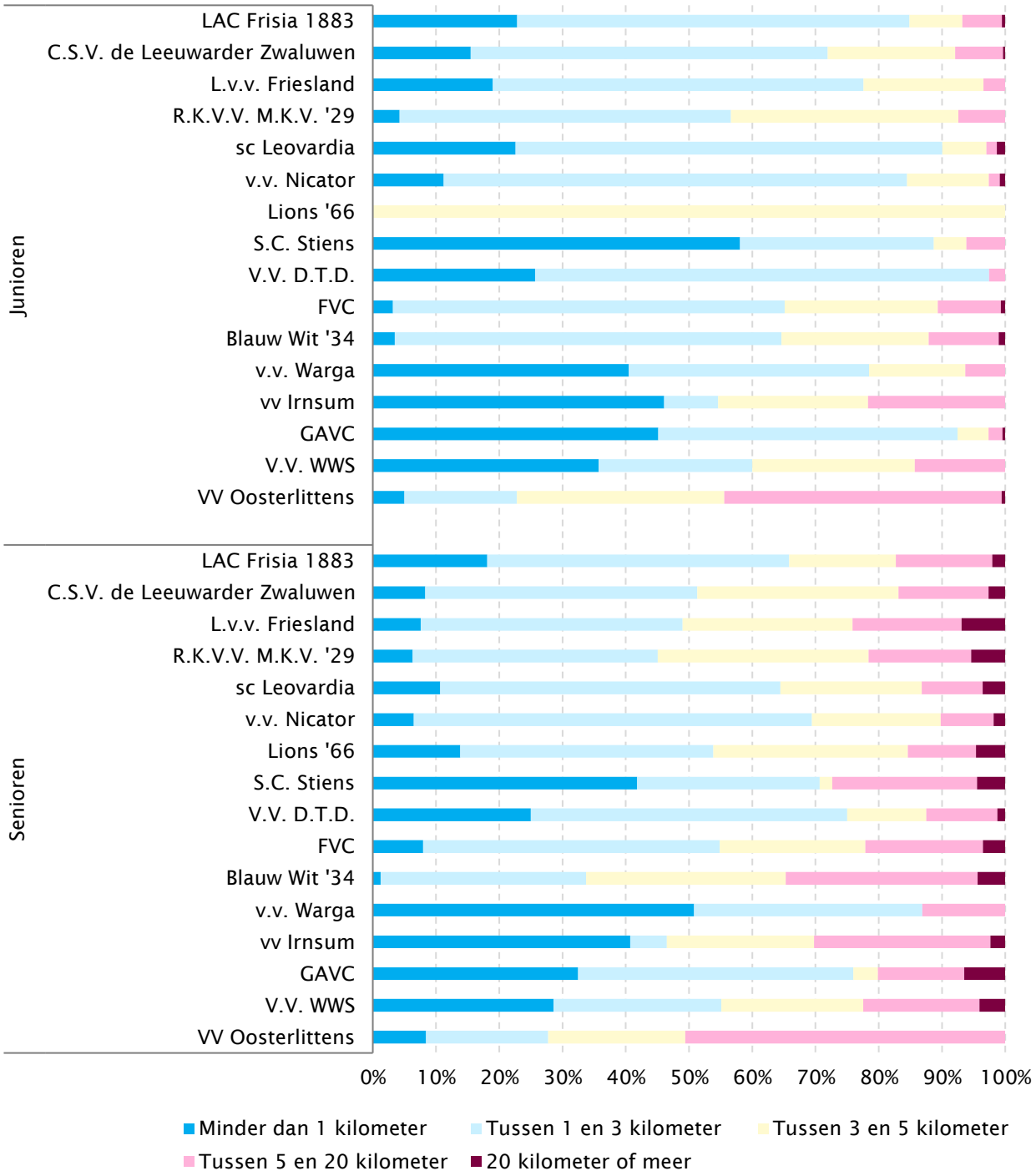
Bron: Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 4.3. laat de afstand zien die leden[28] van de Leeuwardense voetbalverengingen van hun woonhuis reizen naar de vereniging. Circa 85 procent van het totaal aantal leden hoeft minder dan vijf kilometer te reizen naar de voetbalvereniging waar ze lid van zijn. Junioren reizen gemiddeld 2,5 kilometer naar hun vereniging. Leden zijn niet altijd lid van de meest dichtstbijzijnde voetbalvereniging, dit is voornamelijk bij senioren te zien. Senioren reizen gemiddeld verder naar hun voetbalvereniging (5,1 kilometer). Gemiddeld reizen de voetballers 3,6 kilometer.

[27] Bij de herkomstanalyse van de leden zijn zowel de veld- als de zaalleden meegenomen, omdat deze door de KNVB niet te scheiden zijn.

[28] Bij de afstandsanalyses van de leden zijn zowel de veld- als de zaalleden meegenomen, omdat deze door de KNVB niet te scheiden zijn.

Figuur 4.3 Afstand leden voetbalverenigingen gemeente Leeuwarden van woonhuis naar vereniging naar leeftijdscategorie en afstandsklasse in seizoen 2019/'20 (in procenten)

Bron: Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

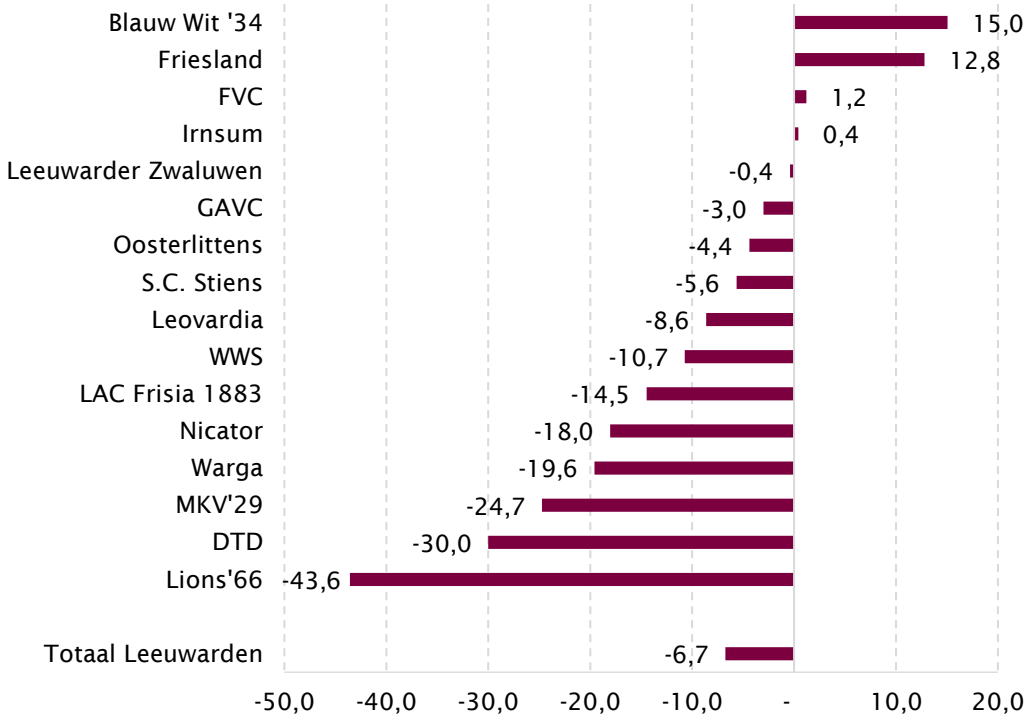
Toekomst

De verwachte ontwikkeling in ruimtebehoefte van de voetbalverenigingen is geraamd door het toepassen van de bevolkingsprognoses van de gemeente Leeuwarden en door trendextrapolatie van de ledenontwikkeling van de KNVB, zoals besproken in hoofdstuk 2.

De verwachting is dat het aantal jongeren woonachtig in de gemeente Leeuwarden licht zal toenemen, met als gevolg dat het potentieel aantal junioren van de meeste voetbalverenigingen iets toeneemt, resulterend in een hogere veldbehoefte. Daarentegen is het de verwachting dat het aantal volwassenen woonachtig in de gemeente Leeuwarden licht zal afnemen, met als gevolg dat het potentieel aantal senioren van de meeste voetbalverenigingen iets afneemt, resulterend in een lagere veldbehoefte[29]. Uitgaande van de bevolkingsprognoses zal de veldbehoefte nagenoeg gelijk blijven (tabel 4.17 en 4.18). De druk op sportpark Wiarda is wel een aandachtspunt, omdat daar in de huidige situatie al een tekort aan wedstrijdvelden optreedt en de druk alleen maar groter zal worden.

Het aantal inwoners dat lid is van een voetbalvereniging is, na een lange tijd van groei, de laatste jaren (landelijk) redelijk stabiel. De laatste jaren neemt het aandeel vrouwen en meisjes dat lid is van een voetbalvereniging nog wel toe. In de gemeente Leeuwarden ligt de voetbaldeelname nagenoeg gelijk aan het landelijk aandeel. Sinds 2014 is het aantal leden van de voetbalverenigingen in Leeuwarden met bijna 7 procent afgenomen (figuur 4.4). De figuur laat zien dat alle verenigingen, met uitzondering van Blauw Wit'34, L.v.v. Friesland, FVC en vv Irnsum, met een teruglopend aantal leden te maken hebben.

Figuur 4.4 Ontwikkeling aantal voetballeden gemeente Leeuwarden 2014/'15 – 2019/'20 (in procenten)

Bron: Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

[29] Ontwikkelingen in nieuwe spelvormen voor bijvoorbeeld volwassenen of senioren (zoals 35+ competities of walking football) zullen mogelijk extra leden gaan trekken. Omdat deze competities (meestal) niet op zaterdag en zondag plaatsvinden zal dit niet van invloed zijn op de behoefte aan aantal wedstrijdvelden.

Om in de prognose rekening te houden met de recente ledenontwikkeling, is aangenomen dat de verenigingen die de afgelopen jaren een afname van het aantal leden hebben gekend ook de komende jaren met een afname te maken krijgen (1,5% afname per jaar). Voor de verenigingen die met groei te maken hebben gehad, veronderstellen we dat de komende jaren de groei doorzet met een gemiddelde groei van 1,5 procent per jaar. Voor de ruimtebehoefte van de voetbalverenigingen betekent dit dat vooral op sportpark Wiarda extra druk ontstaat. Op de meeste andere sportparken wordt de bezetting lager, maar is hetzelfde aantal velden nodig (bijlage 3 voor tabellen).

Tabel 4.17 Verwachte wedstrijdveldbehoefte voetbalverenigingen Leeuwarden o.b.v. gelijkblijvende sportdeelname in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen)

				2019		2025		2035	
Gebied	**Sportpark**	**Vereniging**	**Aanbod**	Zat.	Zon.	Zat.	Zon.	Zat.	Zon.
West	Magere Weide	LAC Frisia 1883	5,5	4 (4,0)	1 (0,7)	5 (4,2)	1 (0,7)	5 (4,3)	1 (0,6)
Zuidwest	Nijlân	*C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen*	*2,5*	*3,9*	-	*4,0*	-	*4,0*	-
		L.v.v. Friesland	*2,0*	*0,4*	*0,9*	*0,4*	*0,9*	*0,5*	*0,8*
		R.K.V.V. M.K.V. '29	*2,0*	*1,5*	*0,7*	*1,6*	*0,7*	*1,7*	*0,6*
		Totaal Nijlân	**6,0**	**6 (5,6)**	**2 (1,6)**	**6 (5,7)**	**2 (1,5)**	**6 (5,8)**	**2 (1,5)**
Noordoost	Kalverdijkje-N	sc Leovardia	5,0	4 (3,3)	-	4 (3,3)	-	4 (3,4)	-
	Kalverdijkje-Z	*v.v. Nicator*	3,0	2 (1,1)	1 (0,5)	2 (1,1)	1 (0,5)	2 (1,2)	1 (0,5)
		Lions '66	1,0	1 (0,5)	-	1 (0,4)	-	1 (0,4)	-
		Totaal Kalverdijkje Zuid	**4,0**	**2 (1,5)**	**1 (0,5)**	**2 (1,6)**	**1 (0,5)**	**2 (1,5)**	**1 (0,5)**
Noord	It Gryn	S.C. Stiens	5,0	4 (3,3)	1 (0,3)	4 (3,4)	1 (0,3)	4 (3,5)	1 (0,3)
	DTD	V.V. D.T.D	2,0	1 (0,1)	1 (0,5)	1 (0,1)	1 (0,5)	1 (0,1)	1 (0,5)
Zuidoost	Wiarda	FVC	2,0	1,7	0,5	1,8	0,5	1,9	0,5
		Blauw Wit '34	4,0	6,1	-	6,3	-	6,4	-
		Totaal Wiarda	**6,0**	**8 (7,7)**	**1 (0,5)**	**8 (8,0)**	**1 (0,5)**	**9 (8,2)**	**1 (0,5)**
Dorpen	Warga	v.v. Warga	2,0	1 (0,6)	1 (0,5)	1 (0,6)	1 (0,5)	1 (0,7)	1 (0,5)
	De Binning	vv Irnsum	2,0	2 (1,8)	1 (0,2)	2 (1,8)	1 (0,2)	2 (1,9)	1 (0,2)
	Meinga	GAVC	3,0	2 (1,8)	1 (0,5)	2 (1,9)	1 (0,5)	2 (1,9)	1 (0,5)
	't Loo	V.V. WWS	2,0	1 (0,9)	-	1 (0,9)	-	1 (1,0)	-
	Tred Iene	VV Oosterlittens	2,0	1 (1,0)	1 (0,7)	2 (1,1)	1 (0,7)	2 (1,1)	1 (0,6)
Gemeente Leeuwarden			45	37	11	39	11	40	11

Tabel 4.18 Verwachte trainingsveldbehoefte voetbalverenigingen Leeuwarden o.b.v. gelijkblijvende sportdeelname in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen)

Gebied	Sportpark	Vereniging	Aanbod	2019	2025	2035
West	Magere Weide	LAC Frisia 1883	2,5	2,5 (2,4)	2,5 (2,4)	2,5 (2,5)
Zuidwest	Nijlân	*C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen*	*1,5*	*2,0*	*2,0*	*2,0*
		L.v.v. Friesland	*0,5*	*0,6*	*0,6*	*0,6*
		R.K.V.V. M.K.V. '29	*1,5*	*1,1*	*1,1*	*1,2*
		Totaal Nijlân	**3,5**	**3,5 (3,6)**	**3,5 (3,6)**	**3,5 (3,6)**
Noordoost	Kalverdijkje-N	sc Leovardia	3,0	1,5 (1,6)	1,5 (1,7)	1,5 (1,7)
	Kalverdijkje-Z	v.v. Nicator	1,5	1 (0,8)	1 (0,8)	1 (0,8)
		Lions '66	1,0	1 (0,2)	1 (0,2)	1 (0,2)
		Totaal Klaverdijkje Zuid	**2,5**	**1 (1,0)**	**1 (1,0)**	**1 (1,0)**
Noord	It Gryn	S.C. Stiens	2,0	2 (1,8)	2 (1,9)	2 (1,9)
	DTD	V.V. D.T.D	1,5	1 (0,3)	1 (0,3)	1 (0,3)
Zuidoost	Wiarda	*FVC*	*2,0*	*1,1*	*1 (1,2)*	*1 (1,2)*
		Blauw Wit '34	*3,0*	*3,0*	*3 (3,1)*	*3 (3,2)*
		Totaal Wiarda	**5,0**	**4 (4,1)**	**4 (4,2)**	**4,5 (4,4)**
Dorpen	Warga	v.v. Warga	0,5	1 (0,6)	1 (0,6)	1 (0,6)
	De Binning	vv Irnsum	0,75	1 (1,0)	1 (1,0)	1 (1,0)
	Meinga	GAVC	1,0	1 (1,1)	1 (1,2)	1 (1,2)
	't Loo	V.V. WWS	1,0	1 (0,5)	1 (0,5)	1 (0,5)
	Tred Iene	VV Oosterlittens	1,0	1 (0,8)	1 (0,9)	1 (0,9)
Gemeente Leeuwarden			**24,25**	**21,5**	**21,5**	**22**

4.4 Atletiek

Behoefte

Atletiek wordt zowel op een atletiekaccommodatie, waar loop- spring-, en werponderdelen kunnen worden uitgevoerd, als in de openbare ruimte beoefend. Een gebruikelijk beeld bij atletiekverenigingen is dat ongeveer de helft van de leden voor de sportbeoefening gebruikmaakt van de sportvoorzieningen bij de atletiekaccommodatie.

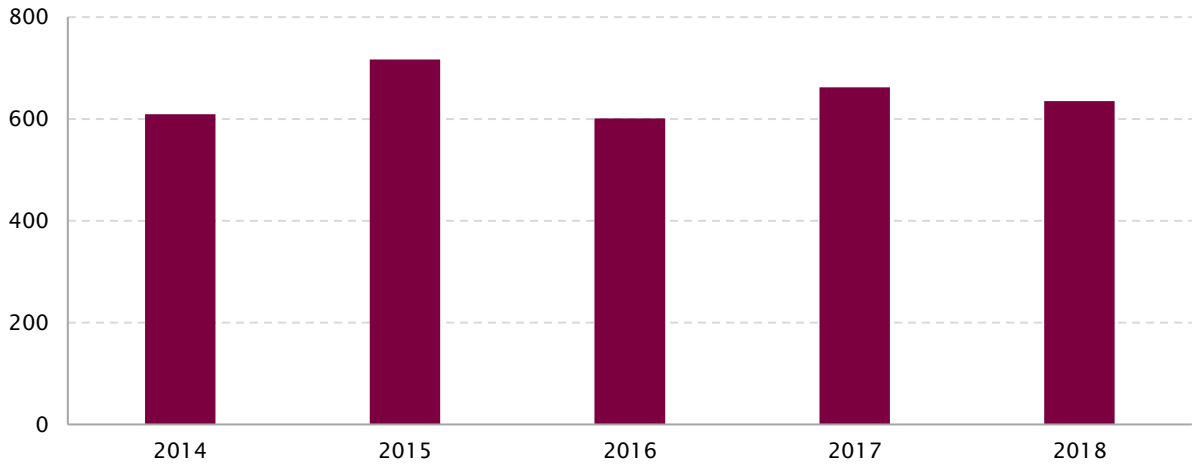
In de eerste tien jaar van de eenentwintigste eeuw heeft de Atletiekunie een sterke ledentoename meegemaakt. Het onderscheidt tussen de loopsport en de atletieksport is hierbij van belang. Wat deelnamecijfers betreft, overtreft de loopsport de atletieksport op twee wijzen. Ten eerste is bij de loopsport een duidelijke groei te zien, waar een dergelijke ontwikkeling in de deelname aan atletiek niet of nauwelijks wordt waargenomen. Ten tweede doen beduidend meer mensen aan hardlopen dan aan atletiek. De laatste jaren is het ledenaantal van de Atletiekunie redelijk stabiel.

Lionitas is de enige atletiekvereniging in de gemeente Leeuwarden. De atletiekvoorziening die AV Athleta voorheen gebruikte is volledig afgebouwd. De vereniging is nog wel als hardloopvereniging actief, maar maakt, net als een aantal loopgroepen, gebruik van de openbare ruimte. Lionitas beschikt op sportpark Nijlân over een 400 meter lange kunststof rondbaan met zes lanen en mogelijkheden tot hoogspringen, verspringen en discuswerpen. De vereniging heeft in 2019 ruim 600 leden. De Atletiekunie hanteert de richtlijn dat een volwaardige atletiekaccommodatie een vereniging ruimte biedt voor het accommoderen van ongeveer 1.000 leden. De vereniging heeft derhalve voldoende ruimte op het sportpark.

Toekomst

Bij het bepalen van de toekomstige behoefte van Lionitas is rekening gehouden met de bevolkingsprognose. Daarnaast is de recente groei van het ledenaantal van de Atletiekunie geëxtrapoleerd. Op basis van de bevolkingsprognoses heeft de vereniging ruim voldoende ruimte voor de huisvesting van haar leden, afgaande op de richtlijn van de Atletiekunie van 1.000 leden per accommodatie. Als ook de recente groei van het aantal leden van Lionitas in acht wordt genomen (figuur 4.5), zal het aantal leden ruim onder de 1.000 blijven. Dit zal betekenen dat tot 2035 de atletiekvereniging voldoende ruimte heeft voor haar leden.

Figuur 4.5 Aantal leden Lionitas in Leeuwarden in de periode 2014-2018 (in aantallen)

Bron: Atletiekunie, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

4.5 Honk- en softbal

Behoefte

HSV The Northern Stars is de enige honk- en softbalvereniging in Leeuwarden. De vereniging beschikt over één honkbalveld en één softbalveld op sportpark Kalverdijkje Noord (tabel 4.19). Bij de vereniging zijn twee honkbalteams (1 senioren-, en 1 aspirantenteam) en één softbalteam (1 vrouwenteam) actief.

Tabel 4.19 Vraag- aanbodanalyse honk- en softbalvelden HSV The Northern Stars in Leeuwarden in 2019 (in aantallen)

Sportpark	Vereniging		Aanbod	Behoefte	Overschot (+) / tekort (-)
Kalverdijkje Noord	HSV The Northern Stars	Honkbal	1	1 (0,1)	0
		Softbal (jeugdhonkbal)	1	1 (0,2)	0

Het huidige aantal teams zorgt voor een behoefte aan één honkveld en één softbalveld. In de huidige situatie voldoet de vereniging aan de behoefte aan wedstrijdvelden (tabel 4.19).

Toekomst

De verwachte ontwikkeling in ruimtebehoefte van HSV The Northern Stars is geraamd door het toepassen van de bevolkingsprognose van de gemeente Leeuwarden en door trendextrapolatie van de ledenontwikkeling van de Koninklijke Nederlandse Baseball en Softball Bond (KNBSB).

De bevolkingsprognose en de recente ontwikkeling van de KNBSB hebben geen gevolgen voor de afgeronde behoefte aan velden (tabel 4.20). In 2014-2015 had HSV The Northern Stars in totaal zes teams, wat betekent dat het aantal leden kennelijk is afgenomen. Hoewel de niet afgeronde behoefte licht wordt beïnvloed door deze ontwikkelingen, verandert de uiteindelijke veldbehoefte niet.

Tabel 4.20 Verwachte veldoverschotten en –tekorten HSV The Northern Stars in Leeuwarden in 2019, 2025 en 2035 o.b.v. bevolkingsprognose en recente ledentalontwikkeling KNBSB (in aantallen)

				Overschot (+) / tekort (-)					
				Bevolkingsontwikkeling			KNBSB-ontwikkeling		
Sportpark	Vereniging		Aanbod	2019	2025	2035	2019	2025	2035
Kalverdijkje Noord	HSV The Northern Stars	Honkbal	1	0	0	0	0	0	0
		Softbal	1	0	0	0	0	0	0

4.6 Kaatsen

Behoefte

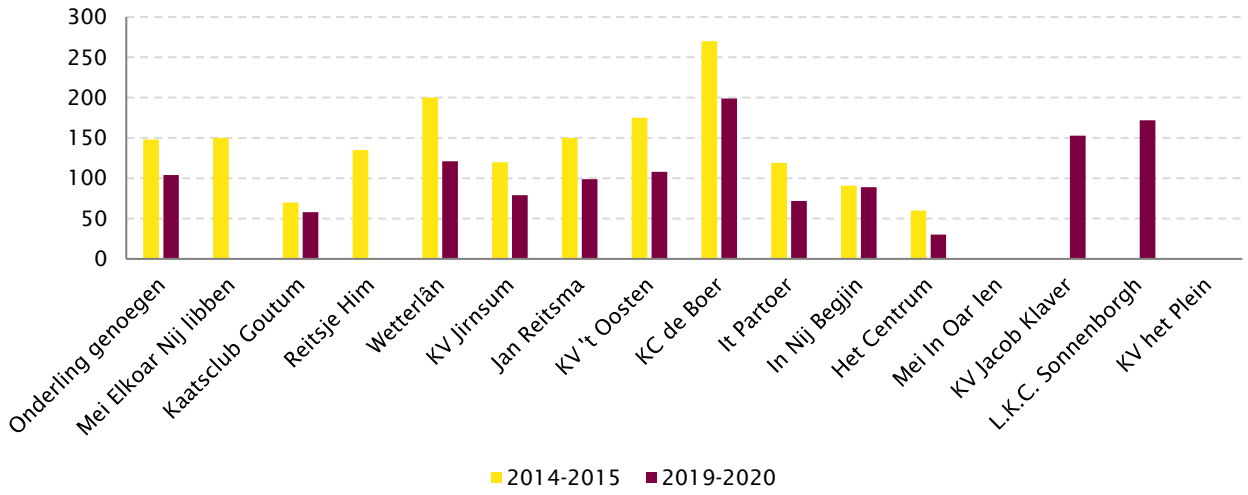
In de gemeente Leeuwarden zijn dertien kaatsverenigingen actief. De verenigingen spelen allemaal op een ander sportpark/-veld en beschikken allemaal over één veld (tabel 4.21). Van tien verenigingen is het ledentotaal bekend bij de Kaatsbond (KNKB). De ledentotalen lopen uiteen van 30 leden tot bijna 200.

Tabel 4.21 Aantal velden en leden Kaatsverenigingen gemeente Leeuwarden in 2019

Sportpark	Vereniging	Ledentotaal (KNKB)	Aanbod
Nylân	Onderling genoegen	104	1
Wytgaard	Mei Elkoar Nij libben	Niet bekend	1
Goutum	Kaatsclub Goutum	58	1
Lekkum	Reitsje Him	Niet bekend	1
Meinga	Wetterlân	121	1
Jirnsum	KV Jirnsum	79	1
Reduzum	Jan Reitsma	99	1
Wergea	KV 't Oosten	108	1
De Boer	KC de Boer	199	1
Kaatsveld Britsum	It Partoer	72	1
Hijum	In Nij Begjin	89	1
Alde Leie	Het Centrum	30	1
Hilaard	Mei In Oar Ien	Niet bekend	1
Mantgum	KV Jacob Klaver	153	1
L.K.C. Sonnenbortgh	L.K.C. Sonnenborgh	172	1
't Knoopveld (Leeuwarden)	KV het Plein	Niet bekend	1

Als we de huidige ledenaantallen vergelijken met de ledenaantallen in het seizoen 2014-2015, dan zien we dat het huidige ledenaantal van alle kaatsverenigingen lager is. De huidige ledenaantallen van Mei Elkoar Nij libben, Reitsje Him, Mei in Oar Ien en KV het Plein zijn niet bekend, net zoals de ledenaantallen van Mei In Oar Ien, KV Jacob Klaver, L.K.C. Sonnenborgh en KV het Plein in het seizoen 2014-2015 (figuur 4.6).

Figuur 4.6. Aantal leden kaatsverenigingen gemeente Leeuwarden in seizoen 2014/'15 en 2019/'20 (in aantallen)

Toekomst

De verwachte ontwikkeling van de kaatsverenigingen is geraamd door het toepassen van de bevolkingsprognose van de gemeente Leeuwarden en door trendextrapolatie van de KNKB. Kijkend naar de bevolkingsprognoses voor de komende jaren zal dit beteken dat de kaatsverenigingen licht zullen groeien. Dit zou betekenen dat de ledentotalen miniem zullen stijgen van de kleinste vereniging naar 33 leden en van de grootste vereniging naar 218 leden. Dit zal geen invloed hebben op de ruimtebehoefte van de kaatsverenigingen.

Als ook de recente ontwikkeling van de kaatsbond in acht wordt genomen, en als deze trend doorzet, dan zal het ledenaantal van de kaatsverenigingen flink afnemen. Zoals figuur 4.6 laat zien is in de afgelopen jaren van elke kaatsvereniging in Leeuwarden het ledenaantal afgenomen. Zolang een vereniging blijft bestaan, zal de veldbehoefte van één veld blijven bestaan. Uitgaande van het huidige aanbod zullen de kaatsverenigingen in de gemeente Leeuwarden voldoende ruimte hebben in de toekomst.

4.7 Rugby

Behoefte

Greate Pier is de enige rugbyvereniging in Leeuwarden. De vereniging beschikt over twee natuurgrasvelden op sportpark Aldlân. In het seizoen 2019/'20 heeft de vereniging acht teams die actief zijn. Samen hebben deze teams een behoefte aan twee velden (tabel 4.22). In de huidige situatie beschikt de vereniging over voldoende velden om aan de behoefte te voldoen.

Tabel 4.22 Vraag-aanbodanalyse rugbyvelden Greate Pier in Leeuwarden in het seizoen 2019/'20 (in aantallen)

Sportpark	Vereniging	Aantal velden	Aantal teams	Veldbehoefte	Overschot (+) / tekort (-)
Aldlân	Greate Pier	2	8	2 (1,8)	0

Toekomst

De verwachte ontwikkeling in de ruimtebehoefte van Greate Pier is geraamd door het toepassen van de bevolkingsprognose van de gemeente Leeuwarden en door trendextrapolatie van Rugby Nederland (tabel 4.23). De rugbybond heeft de afgelopen jaren sterke groei doorgemaakt. Dit zorgt ervoor dat wanneer deze trend wordt doorgetrokken, in de toekomst een enorm tekort aan velden wordt verwacht. In 2025 zou dit al tot een capaciteitstekort van twee velden leiden. De verwachting is dat de sterke groei van de afgelopen jaren niet door kan zetten tot 2035, daarom is de doorrekening enkel tot 2025 gemaakt.

Tabel 4.23 Verwachte veldoverschotten en –tekorten Greate Pier in Leeuwarden in, 2019, 2025 en 2035 o.b.v. bevolkingsprognose en recente ledentalontwikkeling Rugby Nederland (in aantallen)

			Overschot (+) / tekort (-)					
			Bevolkingsontwikkeling			Ontwikkeling Rugby Nederland		
Sportpark	Vereniging	Aanbod	2019	2025	2035	2019	2025	2035
Aldlân	Greate Pier	2	0	0	0	0	-2	

5. Zwemwaterbehoefte

In 2019 heeft in de gemeente Leeuwarden gemeentelijke herindeling plaatsgevonden. Voor de herindeling waren er twee openbare overdekte zwembaden in Leeuwarden, te weten De Blauwe Golf en Kalverdijkje. Na de gemeentelijke herindeling is de voormalige gemeente Leeuwarderadeel onderdeel geworden van de gemeente Leeuwarden. In deze voormalige gemeente is ook een openbaar overdekt zwembad gevestigd, te weten: It Gryn. De herindeling en keuzes omtrent renovatie van de zwembaden hebben ertoe geleid dat de gemeente Leeuwarden inzicht wil verkrijgen in de behoefte aan zwemwater.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van het planningsinstrument zwembaden. Dit instrument helpt inzichtelijk te maken wat de behoefte aan overdekt zwemwater in de gemeente Leeuwarden is voor vijf te onderscheiden activiteiten: leren zwemmen, zwemsport, banenzwemmen, doelgroepenzwemmen en pretzwemmen (zie bijlage 3 voor meer informatie). In dit onderzoek wordt eerst het huidige aanbod aan overdekt zwemwater in kaart gebracht in de gemeente Leeuwarden en van buurgemeenten. Er wordt een benchmark uitgevoerd met gemeenten gelijk aan de gemeente Leeuwarden qua stedelijkheid en inwonertal. Ook wordt de huidige programmering van de zwembaden inzichtelijk gemaakt. Nadat het aanbod in kaart is gebracht, wordt gekeken naar de verzorgingsgebieden van de zwembaden op basis van abonnementsgegevens en reisafstanden naar de zwembaden. In paragraaf 5.3 wordt het aanbod samengebracht met de vraag naar zwemwater. Met behulp van het planningsinstrument wordt de behoefte aan zwemwater voor nu en in de toekomst berekend. Ook wordt in deze paragraaf op basis van input vanuit de zwembadmanagers en georganiseerde huurders van de zwembaden de lokale context geschetst. Op basis van de berekeningen en lokale context wordt in de conclusie vastgesteld wat de behoefte aan zwemwater is in de gemeente Leeuwarden voor nu en in de toekomst.

5.1 Aanbod aan zwemwater

In de gemeente Leeuwarden zijn drie openbare overdekte zwembaden: De Blauwe Golf, Kalverdijkje en It Gryn (kaart 5.1). De zwembaden zijn in beheer bij bv SPORT en de gemeente is verantwoordelijk voor het groot onderhoud. De Blauwe Golf, gebouwd in 1992 en gelegen in de stad Leeuwarden, bestaat uit een 6-baans wedstrijdbassin, een doelgroepenbassin van 33 graden, een instructiebassin van 31 graden en een groot golfslagbad met twee glijbanen en een stroomversnelling. Kalverdijkje, gebouwd in 2006 en ook gelegen in de stad Leeuwarden, is een kleiner zwembad met een 6-baans wedstrijdbassin en een instructiebassin. It Gryn, bouwjaar 1994 in Stiens, bestaat uit een klein peuterbad (binnen) en drie binnenbassins: een 5-baans wedstrijdbassin, een klein instructiebassin en een klein recreatiebassin. Daarnaast zijn er twee verwarmde buitenbassins waar in de zomerperiode gebruik van gemaakt kan worden.

Naast de openbare zwembaden is er ook een zwemschool gevestigd in de gemeente Leeuwarden, zwemschool Ebert (kaart 5.1). Deze zwemschool beschikt over een klein instructiebassin van 50m^2. In dit zwembad wordt leszwemmen gegeven en worden activiteiten als aquasporten en ouder-kindzwemmen aangeboden. Ook is er een zwembad bij Basic-fit in Leeuwarden. De Noordelijke Zwemacademie huurt hier momenteel zwemwater voor zwemlessen. Basic-fit heeft de intentie dit zwembad te sluiten, het is daarom niet meegenomen in dit onderzoek. Ook het inpandige zwembad bij KDC Talant is niet meegenomen bij het in kaart brengen van het aanbod in de gemeente Leeuwarden. Talant gebruikt dit zwembad alleen voor therapeutische doeleinden van de eigen organisatie. Het is voor deze partij wel de vraag of dit zwemwater in de toekomst blijft bestaan. Als dit niet het geval is, zou het kunnen zijn dat er meer vraag naar zwemwater vanuit Talant terecht komt bij de openbare zwembaden in de gemeente Leeuwarden.

Kaart 5.1 Overdekte zwembaden in de gemeente Leeuwarden in 2019

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Capaciteit overdekt zwemwater Leeuwarden

Niet al het zwemwater is geschikt voor alle activiteiten (leren zwemmen, zwemsport, banenzwemmen, doelgroepenzwemmen en pretzwemmen). Tabel 5.1 geeft inzicht in de definities die in deze rapportage worden gehanteerd om vast te stellen welk zwemwater geschikt is voor de verschillende activiteiten. Zo geldt voor de zwemsport bijvoorbeeld dat de watertemperatuur maximaal 28 graden mag zijn en is voor banenzwemmen minimaal een 20 meter bassin nodig. Uit onze analyse van het aanbod in de gemeente Leeuwarden blijkt dat geen van de bassins worden ingezet voor een activiteit waar deze niet voor geschikt is. De definities sluiten daarmee aan bij de werkelijke situatie in de gemeente Leeuwarden.

Tabel 5.1 Definitie geschikt zwemwater

Activiteit	Lengte	Breedte	Oppervlakte	Diepte	Temperatuur
Leren zwemmen	-	-	80 m^2	Minimaal 0,8m	27+ graden
Zwemsport	25, 35 of 50m	2,5m en daar een veelvoud van		Tenminste 1,8m	25-28 graden
Doelgroepen	> = 7m	> = 7m	100 m^2	Variabel (0-2m)	28-32 graden
Banenzwemmen	Meer dan 20 meter	2,5m en daar een veelvoud van		1,10+ m	27-29 graden
Pretzwemmen	-	-	-	Minimaal 0,2 m	28+ graden

De activiteit leren zwemmen bestaat uit leszwemmen en schoolzwemmen. Leszwemmen zijn de uren waarop kinderen oefenen om het zwem-ABC te behalen. Schoolzwemmen bestaat uit uren waarop scholen gebruik maken van het zwembad al dan niet met de bedoeling om de leerlingen het zwemdiploma te laten behalen. In de gemeente Leeuwarden wordt momenteel geen schoolzwemmen aangeboden. In de gemeente Leeuwarden is in totaal 1.659 m^2 geschikt voor leszwemmen (tabel 5.2). Het gaat hierbij om de wedstrijdbassins en de doelgroepen- en instructiebassins in de openbare zwembaden en het instructiebassin bij zwemschool Ebert. De recreatiebassins worden door de indeling van deze bassins niet geschikt geacht voor deze activiteit.

Zwemsport bestaat uit activiteiten die te maken hebben met het zwemmen in verenigingsverband. Dit kan een competitief karakter hebben, maar dat hoeft niet het geval te zijn. Sporten die worden meegenomen in dit onderzoek zijn: wedstrijd- en masterzwemmen, waterpolo, duiken, schoonspringen, synchroonzwemmen en zwemmend redden. Er bestaat een spanningsveld tussen de temperatuur voor de zwemsport en een aangename temperatuur voor de andere activiteiten. De wedstrijdbassins van De Blauwe Golf, Kalverdijkje en It Gryn hebben allen een temperatuur tussen de 28 en 28,5 graden. Hiermee zijn ze geschikt voor de zwemsport.

Banenzwemmen is een activiteit die veelal individueel wordt beoefend en vaak is gericht op het in stand houden van/bevorderen van de conditie. Banenzwemmen wordt op diverse niveaus beoefend. Zowel op een laagdrempelige manier, waarbij mensen ook (of grotendeels) komen zwemmen voor het sociale aspect, als op een meer sportieve manier waarbij mensen soms meerdere keren per week banenzwemmen. De wedstrijdbassins in alle drie de zwembaden zijn geschikt voor deze activiteit.

Doelgroepenzwemmen is een verzamelnaam voor veel verschillende activiteiten in het zwembad waarbij een instructeur lesgeeft aan volwassenen/kinderen. Typische voorbeelden zijn activiteiten zoals aquasporten, Meer Bewegen Voor Ouderen, therapiezwemmen of zwemmen voor mensen met een beperking. Vanwege de diversiteit van deze activiteiten, kan de gewenste/benodigde temperatuur en diepte van het bassin soms sterk verschillen. Alle bassins, behalve de recreatiebassins, worden geschikt geacht voor deze activiteiten. Ook het instructiebassin bij zwemschool Ebert is geschikt voor deze activiteiten.

In dit onderzoek wordt door middel van de term pretzwemmen de uren aangeduid waarbij recreatief kan worden gezwommen, maar waar het geen banenzwemmen of doelgroepenactiviteit is. Pretzwemmen wordt idealiter in een zwembad aangeboden met mogelijkheden tot vermaak. Denk hierbij aan een recreatief bassin met attractieve vormen, een stroomversnelling of een glijbaan. Ook kan pretzwemmen in een niet-recreatief bassin aantrekkelijk worden gemaakt door het aanbieden van speelattributen in het water. Voor volwassenen kunnen faciliteiten als whirlpool of sauna aanwezig zijn. In de zomer speelt ook de mogelijkheid tot zwemmen in de openlucht een belangrijke rol. Deze is niet opgenomen in de tabel, omdat hier wordt uitgegaan van capaciteit die jaarrond beschikbaar is. Alle bassins in de zwembaden in Leeuwarden zijn geschikt voor pretzwemmen. De Blauwe Golf biedt de meest aantrekkelijke faciliteiten

met een groot golfslagbad en twee glijbanen. Het recreatief gedeelte biedt daarnaast een whirlpool en een stroomversnelling. Ook is er een klein uitzwemgedeelte naar buiten toe. De twee buitenbassins en het recreatiebassin in It Gryn, maken dit zwembad erg aantrekkelijk voor pretzwemmen in de zomerperiode. Binnen bevinden zich ook nog een glijbaan, peuterbad en stroomversnelling.

De zwembaden worden ook ingezet voor activiteiten van zorginstellingen. Dit aanbod is niet open voor het publiek, alleen voor cliënten. In zwembad It Gryn wordt het instructiebassin veel voor deze activiteiten ingezet. Het instructiebassin is mede gebouwd voor gebruik door zorginstelling Talant. Het bassin heeft een hoge temperatuur, heeft een beweegbare bodem en aparte kleedruimtes, zodat de zorginstelling hier optimaal gebruik van kan maken. De uren voor verhuur zijn niet apart in tabel 5.2 opgenomen.

Tabel 5.2 Capaciteit (in m²) overdekt zwemwater in de gemeente Leeuwarden uitgesplitst naar activiteit in 2019

	De Blauwe Golf	Kalverdijkje	It Gryn	Zwemschool Ebert
Totaal	*1.125*	*525*	*530*	*50*
Wedstrijdbassin	375	375	313	0
Instructiebassin(s)	300[30]	150	96	50
Recreatiebassin	450	0	121	0
Oppervlakte overdekt zwemwater (m²)				
Leren zwemmen	675	525	409	50
Zwemsport	375	375	313	0
Banenzwemmen	375	375	313	0
Doelgroepenzwemmen	675	525	409	50
Pretzwemmen	1.125	525	530	0

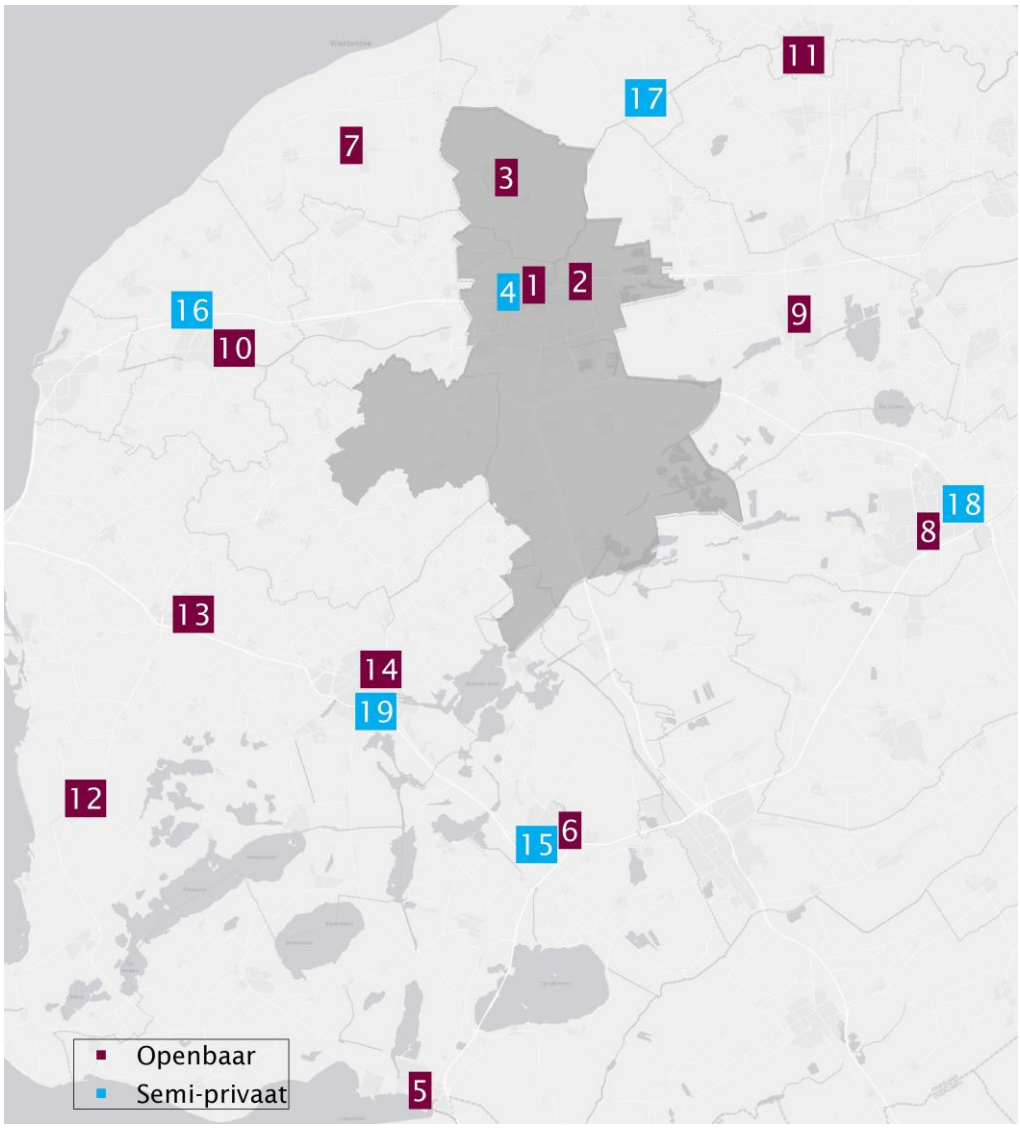
Capaciteit buurgemeenten

Kaart 5.2 geeft inzicht in de zwembaden in de buurgemeenten van Leeuwarden. Enerzijds kunnen inwoners van Leeuwarden gebruik maken van zwembaden buiten de eigen gemeente en anderzijds kunnen mensen van buiten de gemeente in de zwembaden in Leeuwarden komen zwemmen. De keuze om van een bepaald zwembad gebruik te maken hangt af van verschillende factoren, zoals (in willekeurige volgorde) reisafstand, drukte, faciliteiten en kosten.

In dit onderzoek is zowel het zwemwater in de openbare overdekte zwembaden als bij semi-private zwembaden opgenomen. Semi-private zwembaden zijn bassins van bijvoorbeeld zwemscholen of sportscholen waar zwemles of andere zwemactiviteiten worden aangeboden die toegankelijk zijn voor het publiek.

Kaart 5.2 Zwembaden in de gemeente Leeuwarden en overdekte zwembaden in omliggende gemeenten in 2019

[30] Bestaande uit 2 bassins van beide 150 m².

Openbaar:
1= De Blauwe Golf
2= Kalverdijkje
3= It Gryn
4=Zwemschool Ebert
5= Ny Sudersé
6= Swimfun
7= De Bildtse Slag
8= De Welle
9= De Wettersin
10= Zwembad Bloemketerp
11= Optisport Tolhuisbad
12= De Rolpeal
13= Zwembad Vitaloo
14= Zwemcentrum It Rak

Semi-privaat:
15= Gymnsion
16= Sportcentrum Shape
17= Spetter zwemopleidingen
18= Sportschool Ebert
19= Zwemschool Splash

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Ook voor de buurgemeenten van Leeuwarden is inzichtelijk gemaakt hoeveel zwemwater beschikbaar is voor de verschillende activiteiten op basis van de definitie van het planningsinstrument (tabel 5.3). Door het in kaart brengen van het zwemwater in de buurt van de gemeente kan worden gekeken of een extra druk wordt verwacht op het beschikbare zwemwater in de gemeente Leeuwarden of dat inwoners van Leeuwarden mogelijk gebruik kunnen maken van zwemwater in de buurgemeenten. De gemeente Heerenveen is niet opgenomen in deze vergelijking, omdat zwembad Sportstad Heerenveen relatief ver weg ligt voor de inwoners van Leeuwarden. Wel is in Akkrum nog een klein zwembassin bij zorginstelling Leppehiem Mienskipssintrum. Het gaat om een bassin van 36 m^2 waar zwemles en doelgroepactiviteiten worden aangeboden. Dit zwembassin wordt door de zeer beperkte oppervlakte zwemwater niet meegenomen in het onderzoek. Volgens de definitie zwemwater is dit zwembad voor geen van de activiteiten geschikt.

In De Fryske Marren zijn zwembaden gevestigd in Joure (Swimfun en Gymnasion) en in Lemmer (Ny Sudersé). In deze gemeente is geen geschikt zwemwater voor de zwemsport. Swimfun in Joure is aantrekkelijk voor pretzwemmen. In dit zwembad is een gecombineerd recreatiebassin en wedstrijdbassin van 671 m^2 en het zwembad beschikt over een glijbaan, een wildwaterbaan en een stroomversnelling. In Noardeast-Fryslân is één openbaar overdekt zwembad, Optisport Tolhuisbad en één zwemschool, Spetter Zwemopleidingen gevestigd. In deze gemeente is voor alle activiteiten zwemwater beschikbaar. Optisport Tolhuisbad bestaat uit een wedstrijdbassin, klein instructiebassin en recreatiebassin van 150m^2. Hiermee

is het zwembad vergelijkbaar met It Gryn in de gemeente Leeuwarden. De gemeente Smallingerland heeft veel zwemwater beschikbaar door het grote zwembad De Welle in Drachten, daarnaast is er ook een sportschool gevestigd waar zwemles wordt aangeboden. In Smallingerland is, in vergelijking met andere gemeenten in de regio, voor alle activiteiten relatief veel zwemwater beschikbaar. Zwembad De Welle beschikt naast het 50-meterbassin ook nog over een groot recreatiebassin van 425m^2. In de gemeente Súdwest-Fryslân zijn drie openbare overdekte zwembaden gevestigd en een zwemschool. Het valt op dat er relatief weinig zwemwater beschikbaar is voor de zwemsport, door ongeschiktheid van de temperatuur van de wedstrijdbassins in de twee openbare zwembaden. In de gemeente Súdwest-Fryslân is ook relatief weinig zwemwater beschikbaar voor pretzwemmen. Naast de capaciteit voor pretzwemmen in de openbare zwembaden beschikt zwembad Vitaloo over een klein recreatiebassin van bijna 100 m^2. De gemeente Súdwest-Fryslân laat voor de overige activiteiten eenzelfde beeld zien als de gemeente Leeuwarden. In de gemeente Tytsjerksteradiel is één openbaar overdekt zwembad gevestigd. Het zwembad beschikt niet over een apart recreatiebassin. In de gemeente Waadhoeke zijn twee openbare overdekte zwembaden gevestigd. In geen van deze zwembaden voldoet de watertemperatuur voor de zwemsport. Ook beschikt geen van de zwembaden over een apart recreatiebassin.

Tabel 5.3 Capaciteit (in m^2) overdekte zwembaden gemeente Leeuwarden en buurgemeenten totaal en per 100 inwoners

	Leeuwarden	De Fryske Marren	Noardeast-Fryslân	Smallingerland	Súdwest-Fryslân	Tytsjerksteradiel	Waadhoeke
Inwonertal	123.107	51.430	45.181	55.938	89.710	31.780	46.039
Oppervlakte overdekt zwemwater (m^2)							
Leren zwemmen	1.659	831	528	1.378	1.432	525	733
Zwemsport	1.063	0	375	1.050	375	375	0
Banenzwemmen	1.063	625	375	1.050	938	375	563
Doelgroepenzwemmen	1.659	831	528	1.378	1.432	525	733
Pretzwemmen	2.180	1.021	561	1.675	1.272	525	733
Oppervlakte per 100 inwoners							
Leren zwemmen	1,3	1,6	1,2	2,5	1,6	1,7	1,6
Zwemsport	0,9	0,0	0,8	1,9	0,4	1,2	0,0
Banenzwemmen	0,9	1,2	0,8	1,9	1,0	1,2	1,2
Doelgroepenzwemmen	1,3	1,6	1,2	2,5	1,6	1,7	1,6
Pretzwemmen	1,8	2,0	1,2	3,0	1,4	1,7	1,6

Voor zwemsport is er in de regio relatief weinig geschikt zwemwater beschikbaar. De verwachting is dat dit met name zorgt voor een hogere druk op Zwembad De Welle in Drachten, omdat dit zwembad zeer geschikt is voor de wedstrijdsport. De druk op Leeuwarden kan ook groter zijn. Zo kunnen de verenigingen in Leeuwarden ook leden hebben van buiten de gemeente en ligt Drachten minder centraal voor (potentiële) leden van buiten Leeuwarden. Voor leren zwemmen, banenzwemmen en doelgroepenzwemmen wordt, op basis van het beschikbare zwemwater, geen extra druk vanuit de buurgemeenten verwacht. Zwembad De Blauwe Golf heeft aantrekkelijke mogelijkheden voor pretzwemmen, maar daarin is de gemeente Leeuwarden niet de enige. Ook in de gemeente De Fryske Marren is een aantrekkelijk recreatief bad voor dagrecreatie gevestigd. Vanwege de ligging, zal dit bad vooral voor inwoners in het zuiden van de regio aantrekkelijk zijn.

Capaciteit referentiegemeenten

In deze paragraaf wordt een vergelijking gemaakt met gemeenten die qua inwonertallen en stedelijkheid overeenkomen met de gemeente Leeuwarden. De capaciteiten zijn toebedeeld op basis van de definitie geschikte capaciteit voor een bepaalde activiteit. Er is niet naar de programmering van de zwembaden gekeken om te bekijken of de capaciteit ook daadwerkelijk voor deze activiteit wordt ingezet.

Leeuwarden wordt vergeleken met Ede, Maastricht en Zwolle. In Ede is één openbaar overdekt zwembad en zijn er twee zwemscholen waar leszwemmen en doelgroepenactiviteiten plaatsvinden. In Maastricht is één openbaar overdekt zwembad gevestigd en in Zwolle zijn twee openbare overdekte zwembaden en een zwemschool. De gemeenten Leeuwarden en Zwolle komen sterk overeen in de capaciteiten die beschikbaar zijn. Leeuwarden wijkt hierin alleen af van Zwolle in het grotere aanbod aan capaciteit voor pretzwemmen. Ede en Maastricht laten een lagere capaciteit zien voor alle activiteiten. Van de gemeente Ede is bekend dat inwoners gemakkelijk gebruik kunnen maken van het zwembad in de gemeente Wageningen. Dit zwembad ligt relatief dicht bij de gemeentegrens en zorgt er daardoor voor dat de beschikbare capaciteit voor de inwoners van de gemeente Ede groter wordt. Voor Maastricht is niet bekend of er een tekort aan zwemwater wordt ervaren.

Tabel 5.4 Capaciteit overdekte zwembaden gemeente Leeuwarden en referentiegemeenten in vierkante meters totaal en per 100 inwoners

	Leeuwarden	Ede	Maastricht	Zwolle
Inwonertal	123.107	115.710	121.565	127.497
Oppervlakte overdekt zwemwater (m^2)				
Leren zwemmen	1.659	1.104	1.038	1.838
Zwemsport	1.063	630	525	1.213
Banenzwemmen	1.063	630	838	1.213
Doelgroepenzwemmen	1.659	1.104	1.038	1.838
Pretzwemmen	2.180	830	1.294	1.838
Oppervlakte per 100 inwoners				
Leren zwemmen	1,3	1,0	0,9	1,4
Zwemsport	0,9	0,5	0,4	1,0
Banenzwemmen	0,9	0,5	0,7	1,0
Doelgroepenzwemmen	1,3	1,0	0,9	1,4
Pretzwemmen	1,8	0,7	1,1	1,4

Programmering

Huidige programmering

Aanbod bestaat niet alleen uit vierkante meters zwemwater, maar ook uit de aangeboden activiteiten (de programmering van de zwembaden). Om inzicht te krijgen in de activiteiten die op dit moment in de zwembaden worden aangeboden, is een analyse gemaakt van de programmering van de drie openbare overdekte zwembaden[31] (figuur 5.1 -5.4). In deze analyse wordt het percentage weergegeven van de uren tussen 7:00 en 22:00 er activiteiten plaatsvinden in de zwembaden. In Kalverdijkje en De Blauwe Golf

[31] Voor het in kaart brengen van de programmering is gebruik gemaakt van de door bv SPORT aangeleverde roosters, de website van het sportbedrijf en de individuele websites van de huurders van zwemwater.

worden door zwemvereniging ZV Orca ook uren voor 7:00 gehuurd. Deze uren komen extra op de bezetting. Om een vergelijking te kunnen maken met andere zwembaden, is er voor gekozen om met openstelling van 7:00-22:00 te rekenen.

Een percentage van 100 procent betekent dat alle uren, zeven dagen per week, tussen 7:00-22:00 ingeroosterd zijn. In de praktijk komt dit bijna nooit voor. Gemiddeld wordt een wedstrijdbassin doordeweeks ongeveer 80 procent van de tijd ingeroosterd en een doelgroepenbassin/instructiebassin 60 tot 70 procent[32]. De bezetting van recreatiebassins is erg wisselend. In het weekend is de bezetting vaak lager en zijn de openstellingstijden van zwembaden veelal korter.

De bezetting van het wedstrijdbassin van It Gryn is lager dan het gemiddelde, terwijl De Blauwe Golf en Kalverdijkje nagenoeg gelijk zijn aan de gemiddelde bezetting van 80 procent (tabel 5.5). De doelgroepenbassins hebben doordeweeks een bezetting die aansluit bij de gemiddelde bezetting van 60 a 70 procent. Het instructiebassin in De Blauwe Golf ligt ver onder dit gemiddelde met de huidige geprogrammeerde uren.

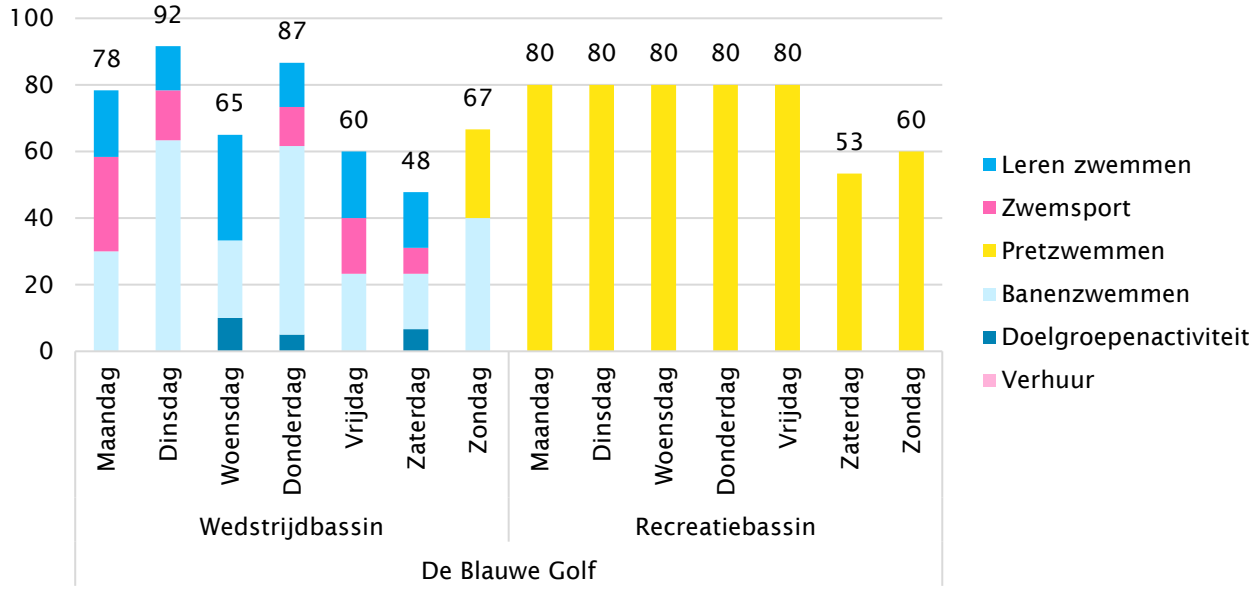
Tabel 5.5 Gemiddelde percentage ingeroosterde programmering van de zwembaden in Leeuwarden o.b.v. rooster januari 2020 (in percentage van openstellingsuren 7:00-22:00)

	Wedstrijdbassin		Doelgroepenbassin		Instructiebassin		Recreatiebassin	
	Week	Weekend	Week	Weekend	Week	Weekend	Week	Weekend
De Blauwe Golf	76	58	64	62	38	54	80	57
Kalverdijkje	80	45	62	55				
It Gryn	64	60	66	57			37	40

Het wedstrijdbassin in De Blauwe Golf wordt wisselend ingeroosterd (figuur 5.1). Met name op dinsdag en donderdag is het relatief vol. Op woensdag, vrijdag en zaterdag is er nog ruimte in de programmering. In het wedstrijdbassin is veelal plaats voor banenzwemmen, leren zwemmen en de zwemsport. Leren zwemmen wordt zowel door het zwembad zelf aangeboden, als door externe partijen zoals Zwemonderneming Barbara en mijnzwemschool. ZV Orca huurt zwemwater voor de zwem- en waterpolotraining. Daarnaast huurt ook de Leeuwarder Reddingsbrigade zwemwater in dit zwembad. In het wedstrijdbassin worden ook een beperkt aantal doelgroepenuren aangeboden. Hierbij gaat het om aquasporten en de verhuur van zwemwater aan een gehandicaptensportvereniging op zaterdagen. Op zondag zijn banenzwemmen en pretzwemmen ingeroosterd. In het recreatiebassin zijn alleen uren voor pretzwemmen ingepland. Doordeweeks heeft het zwembad iedere dag dezelfde openingstijden van 10:00-22:00.

[32] Op basis van data verzameld in analyses van programmeringen in eerdere onderzoeken.

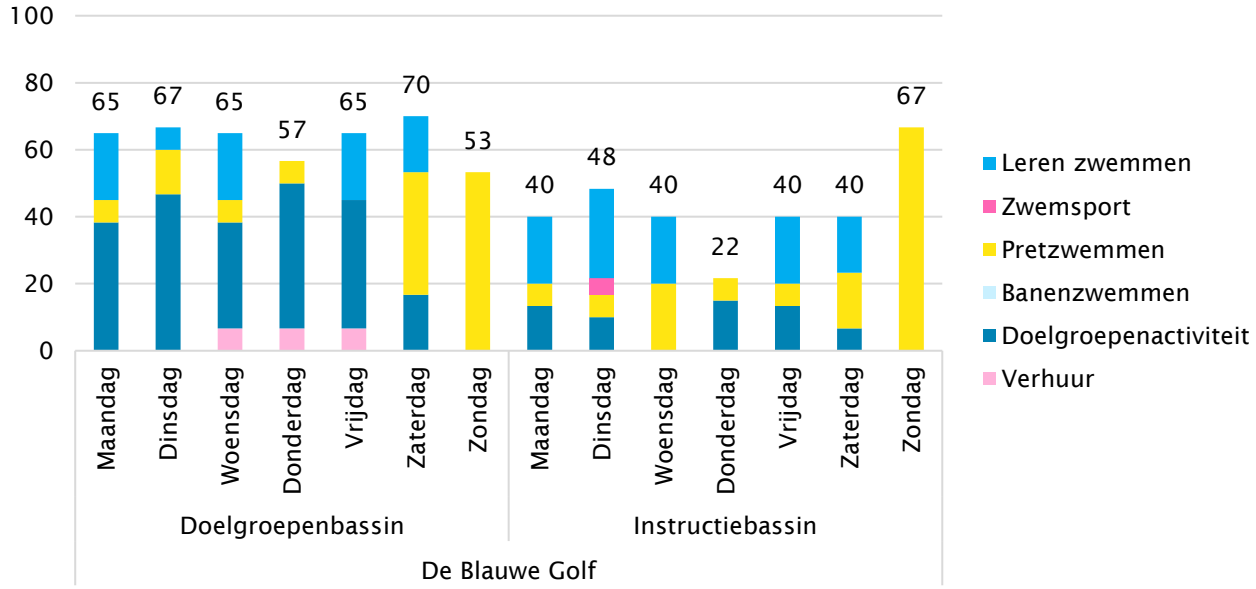
Figuur 5.1 Programmering wedstrijdbassin en recreatiebassin De Blauwe Golf o.b.v. rooster januari 2020 (in procenten van openstellingsuren 7:00-22:00 uur)

Bron: Rooster zwembad De Blauwe Golf, januari 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Het doelgroepenbassin van zwembad De Blauwe Golf is voor bijna 65 procent van de tijd ingeroosterd. Het instructiebassin gemiddeld 40 procent (figuur 5.2). Het doelgroepenbassin en het instructiebassin in De Blauwe Golf bieden met name ruimte voor doelgroepenactiviteiten, leren zwemmen en in het weekend pretzwemmen. De doelgroepenactiviteiten worden zowel door het zwembad zelf als door partijen als Anky Zwemmen, Reuma Patiëntenvereniging, en Spelend Sporten aangeboden. Het doelgroepenbassin wordt overdag ook enkele uren verhuurd aan partijen als scholen of bedrijven. Dit aanbod is niet opengesteld voor andere klanten, vandaar dat deze gehuurde uren apart zijn opgenomen in de programmering.

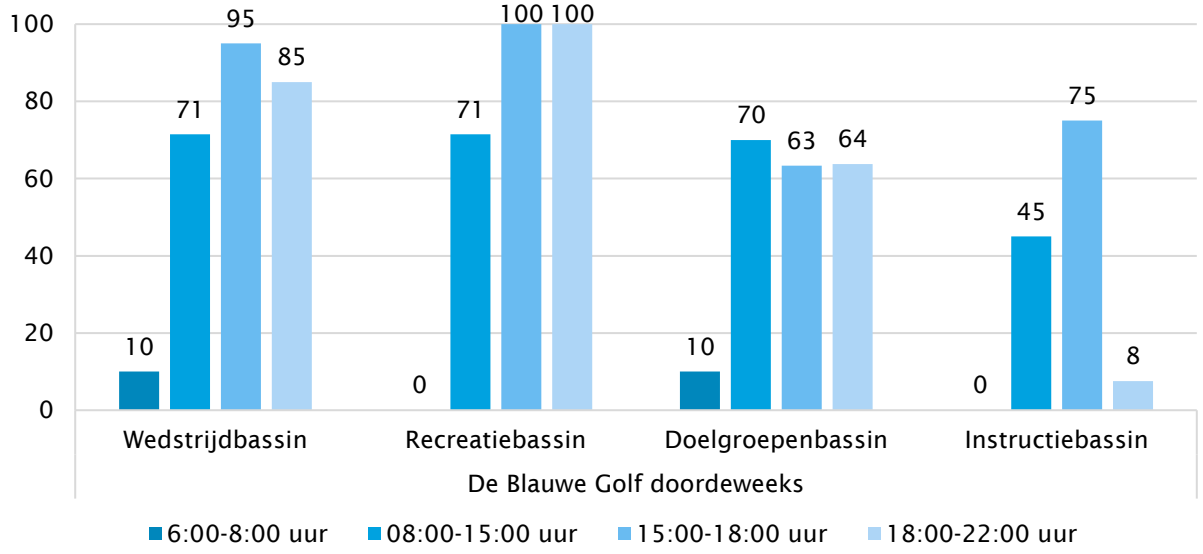
Figuur 5.2 Programmering doelgroepenbassin en instructiebassin De Blauwe Golf o.b.v. rooster januari 2020 (in procenten van openstellingsuren 7:00-22:00 uur)

Bron: Rooster zwembad De Blauwe Golf, januari 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Uit de programmering van de verschillende bassins blijkt dat de uren in het zwembad van 7:00-22:00 niet volledig gevuld zijn. Om meer inzicht te krijgen waar de ruimte nog zit qua extra uren, is een overzicht gemaakt van de bezetting van verschillende tijdstippen op doordeweekse dagen (figuur 5.3). Het wedstrijdbassin is op de piekuren van 15:00-18:00 en 18:00-22:00 bijna helemaal vol geprogrammeerd. Overdag is nog ruimte voor extra uren programmering[33]. Het recreatiebassin laat eenzelfde beeld zien. In het doelgroepenbassin en het instructiebassin is in de avonden meer ruimte beschikbaar.

Figuur 5.3 Doordeweekse programmering van zwembad De Blauwe Golf uitgesplitst naar verschillende bassins en tijdstippen (in procenten)

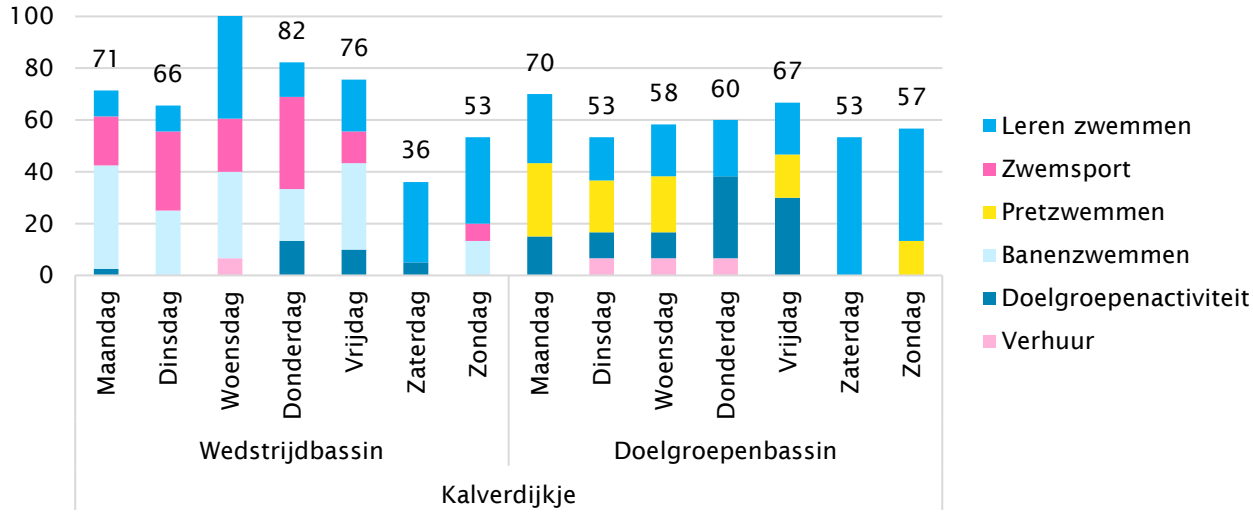
Bron: Rooster zwembad De Blauwe Golf, januari 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Zwembad Kalverdijkje bestaat uit twee bassins met beide een divers aanbod aan activiteiten (figuur 5.5). De bezetting van het wedstrijdbassin is erg wisselend. Met name op woensdag is de programmering vol. In het weekend zijn in het bassin relatief weinig uren geprogrammeerd. Het doelgroepenbassin is minder uren in de week bezet dan het wedstrijdbassin. De gemiddelde bezetting is bijna 60 procent.

Op alle dagen van de week is er zwemles in het wedstrijdbassin en het doelgroepenbassin. Naast de zwemlessen van het zwembad zelf, wordt het zwembad ook gehuurd door Mijnzwemschool VIZ en de Noordelijke Zwemacademie. Zwemles is qua uren de grootste activiteit in dit zwembad. ZV Orca huurt bijna alle ochtenden zwemwater voor de zwemtrainingen. Ook huren zij nog enkele dagen in de middag zwemwater. In het doelgroepenbassin is veel ruimte voor doelgroepenactiviteiten. Kalverdijkje biedt verschillende aquasporten aan en activiteiten voor kinderen zoals zwemvaardigheid en snorkelen. Dit zwembad is minder gericht op pretzwemmen dan de andere twee zwembaden. Dit is een logische keuze vanwege het feit dat beide andere zwembaden over een recreatiebassin beschikken. De uren in het doelgroepenbassin voor pretzwemmen zijn de uren waarop banenzwemmen wordt aangeboden in het wedstrijdbassin.

[33] Momenteel wordt met bv SPORT, scholen en de zwembaden nagedacht over mogelijkheden om natte gymnastiek aan te gaan bieden op deze tijden.

Figuur 5.5 Programmering Kalverdijkje o.b.v. rooster januari 2020 (in procenten van openstellingsuren 7:00-22:00 uur)

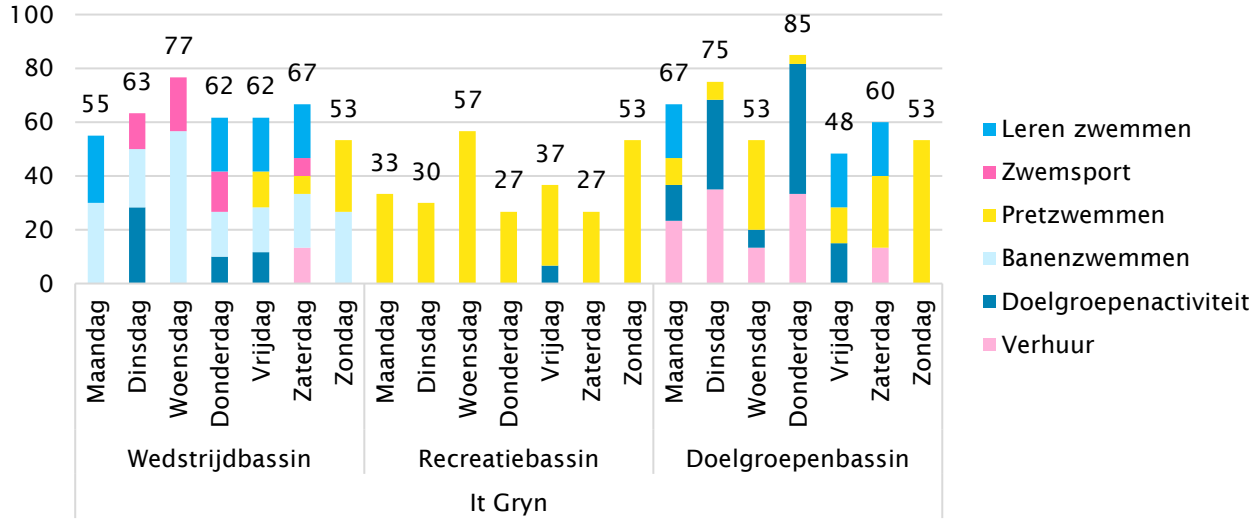

Bron: Rooster zwembad Kalverdijkje, januari 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Zwembad It Gryn heeft in het wedstrijdbassin en in het doelgroepenbassin verschillende activiteiten geprogrammeerd (figuur 5.6). De bezetting van beide bassins wisselt door de week, maar ligt gemiddeld op zo'n 65 procent. Het recreatiebassin wordt alleen ingezet voor pretzwemmen en is beperkte uren open.

Het wedstrijdbassin en doelgroepenbassin worden ingezet voor leren zwemmen en doelgroepenactiviteiten (zoals aquasporten, ouder-kindzwemmen en dameszwemmen). Ook wordt banenzwemmen op verschillende tijdstippen aangeboden in het wedstrijdbassin. Zwemclub Middelsé en Duikteam Miramar maken gebruik van It Gryn, zij huren uren voor de zwemsport. Opvallend zijn de vele uren verhuur in het doelgroepenbassin. Zorginstelling Talant huurt het zwemwater tijdens deze uren voor activiteiten die zij als dagbesteding met bewoners doen. In het recreatiebassin wordt alleen pretzwemmen aangeboden.

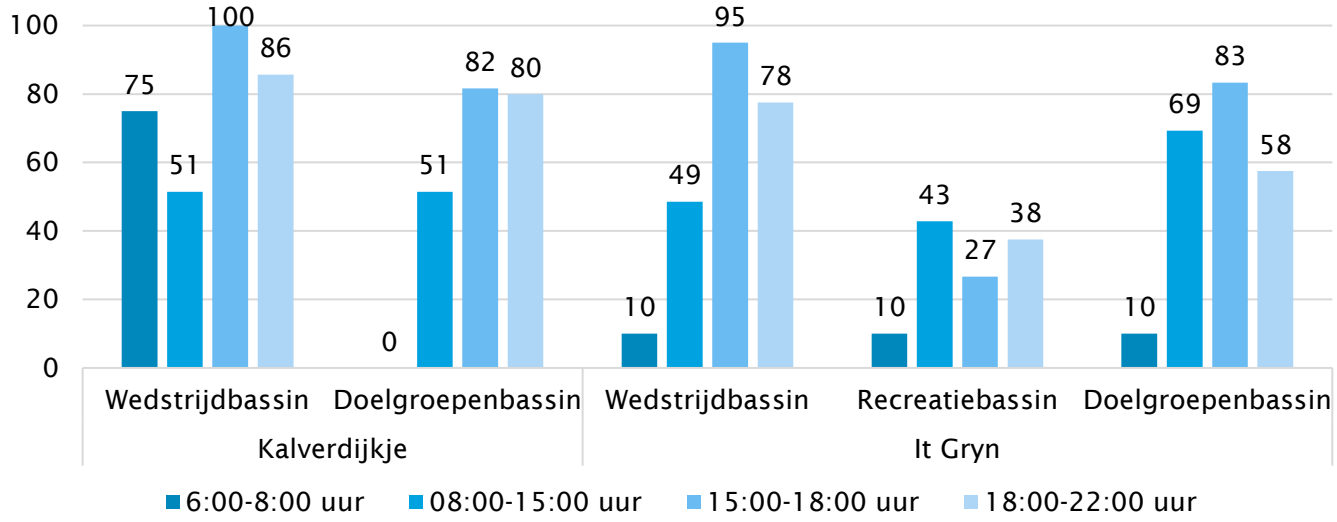
Figuur 5.6 Programmering It Gryn o.b.v. rooster januari 2020 (in procenten van openstellingsuren 7:00-22:00 uur)

Bron: Rooster zwembad It Gryn januari 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Ook voor Kalverdijkje en It Gryn is gekeken naar de bezetting van de verschillende doordeweekse uren om te kijken op welke tijden er nog ruimte is voor uitbreiding van de uren (figuur 5.7). De wedstrijdbassins van beide zwembaden laten beperkte mogelijkheden zien om op piektijden de programmering uit te breiden. Ook de twee doelgroepenbassins zitten in de namiddag vrij vol met activiteiten. Het doelgroepenbassin van It Gryn heeft in de avonden wat meer ruimte voor uitbreiding. Het recreatiebassin van It Gryn is, zoals we eerder zagen, beperkt opengesteld. De uren in dit bassin zouden naar behoefte nog kunnen worden uitgebreid.

Figuur 5.7 Doordeweekse programmering van zwembaden Kalverdijkje en It Gryn uitgesplitst naar verschillende bassins en tijdstippen (in procenten)

Bron: Roosters zwembaden Kalverdijkje en It Gryn, januari 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Standaardprogrammering

Niet alle uren in de zwembaden zijn momenteel geprogrammeerd. Dit betekent dat er nog ruimte is voor extra uren voor verschillende activiteiten. We weten alleen ook dat niet alle activiteiten op alle uren plaats kunnen vinden. Leszwemmen kan bijvoorbeeld niet overdag of laat in de avond worden ingepland. Het is dus van belang om een programmering op te stellen waarbij rekening wordt gehouden met deze aspecten. In dit onderzoek wordt daarom gewerkt met een standaardprogrammering. Deze standaardprogrammering helpt bij het in kaart brengen van mogelijke oplossingen van een tekort of overschot aan behoefte in zwemwater. Als zich knelpunten voordoen in de relatie vraag en aanbod dient niet alleen gekeken te worden naar het uitbreiden of verminderen van capaciteit, maar ook naar keuzes in de programmering. In deze standaardprogrammering is rekening gehouden met de huidige uren die verhuurd worden aan externe partijen. In Leeuwarden wordt het zwembad bijvoorbeeld verhuurd aan zorginstellingen en andere organisaties. Deze uren zijn dus niet beschikbaar voor activiteiten die openbaar zijn voor het publiek.

Tabel 5.6 geeft inzicht in de standaardprogrammering die is gebruikt in dit onderzoek. In deze programmering wordt er voor de wedstrijdbassins vanuit gegaan dat als een zwembad tussen 7:00-22:00 open is en ongeveer 95% van deze tijd geprogrammeerd is. Voor instructiebassins ligt deze bezetting iets lager met ongeveer 85 procent. In bijlage 4 is een uitgebreide standaardprogrammering per uur per bassin per dag opgenomen.

In de standaardprogrammering wordt bewust gekozen voor een hoog percentage geprogrammeerde uren om te laten zien wat de mogelijkheden zijn voor het zwembad. In de praktijk is er vaak een lager aantal geprogrammeerde uren door voorkeuren van verschillende partijen of doordat er overdag minder vraag is

naar zwemwater. De standaardprogrammering neemt in It Gryn meer uren op voor leszwemmen en zwemsport. In de andere twee zwembaden is het aantal extra uren in de standaardprogrammering voor deze activiteiten beperkt. Banenzwemmen wordt in alle zwembaden al relatief veel aangeboden en heeft met name in Kalverdijkje nog wat meer plek gekregen in de standaardprogrammering. Het grootste verschil met de huidige uren zit in de uren voor doelgroepzwemmen. In de instructiebassins zijn meer uren ingepland voor deze activiteit. Hierbij is wel rekening gehouden met de huidige uren die worden gehuurd door andere aanbieders van deze activiteiten. Voor pretzwemmen wordt in de recreatiebassins uitgegaan van hetzelfde aantal uren dat nu wordt aangeboden in de zwembaden. Hiervoor is eventueel nog wel ruimte voor uitbreiding. In de andere bassins zijn wat minder uren opgenomen voor pretzwemmen dan in de huidige programmering.

Tabel 5.6 Overzicht huidige programmering en standaard programmering zwembaden op basis van vijf onderscheidde activiteiten in 2020 (in uren)

	Kalverdijkje			It Gryn			De Blauwe Golf		
	Wed.	Instr.	Wed.	Instr.	Recr.	Wed.	Doelgr.	Instr.	Recr.
Leren zwemmen	19	23	19	23	0	19	23	23	0
Zwemsport	18	0	18	0	0	18	0	0	0
Banenzwemmen	35	0	35	0	0	35	0	0	0
Doelgroepen-zwemmen	12	52	11	35	0	13	50	53	0
Pret-zwemmen	9	9	9	9	40	9	9	9	77
Verhuur	1	3	2	18	0	0	3	0	0
Totaal	94	87	94	85	40	94	85	85	77

Legenda: wed.=wedstrijdbassin, instr.=instrucutiebassin, recr.=recreatiebassin, doelgr.=doelgroepenbassin.

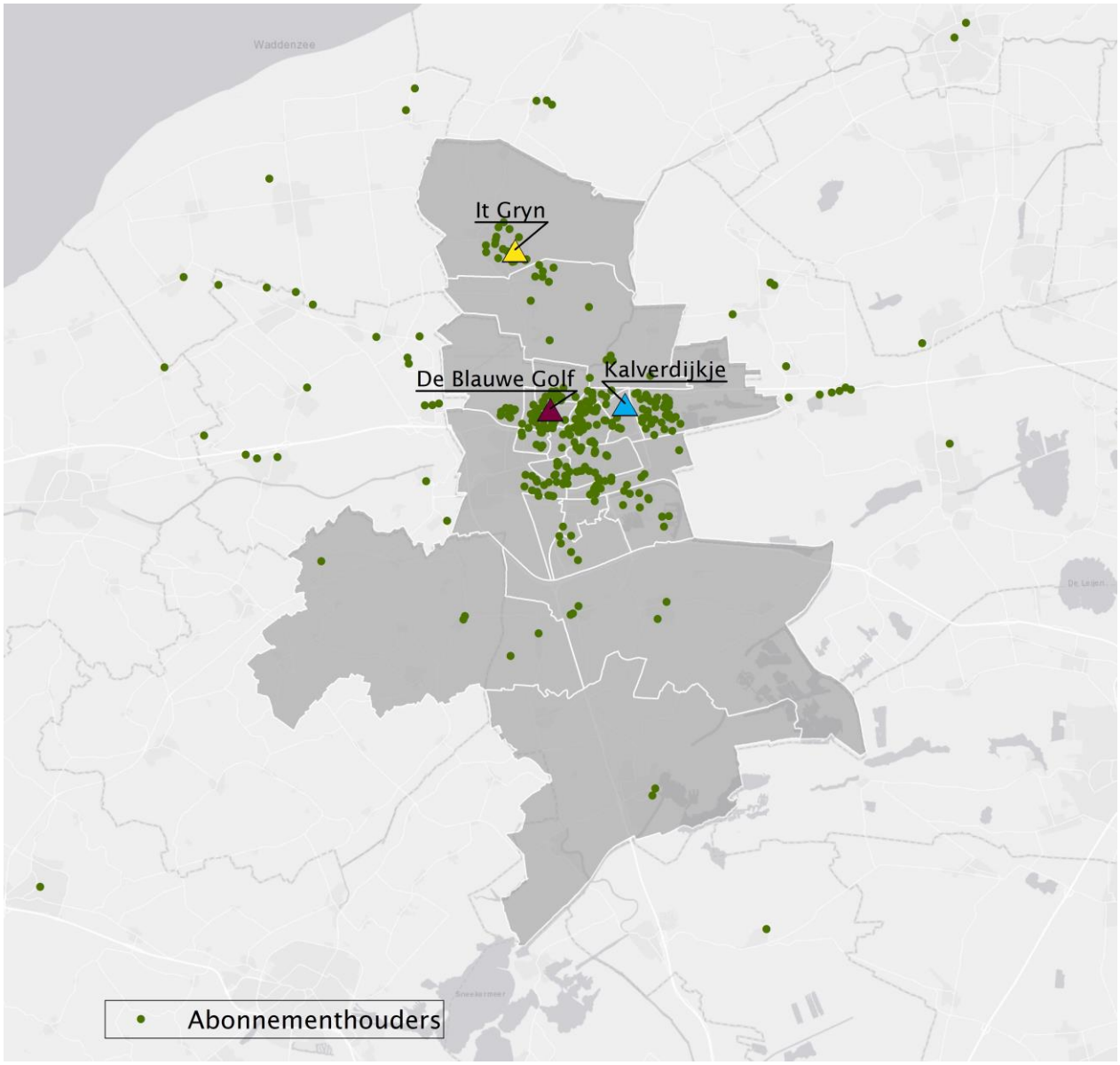
5.2 Verzorgingsgebieden

In dit hoofdstuk wordt meer inzicht gegeven in het verzorgingsgebied van de openbare overdekte zwembaden in de gemeente Leeuwarden. In de eerste paragraaf wordt getoond waar de abonnementhouders van de openbare zwembaden vandaan komen. In de tweede paragraaf wordt inzicht gegeven in de reisafstand naar de openbare zwembaden in en om de gemeente Leeuwarden voor de inwoners van de gemeente.

Abonnementhouders

Kaart 5.3 geeft inzicht in de abonnementhouders van alle drie de zwembaden samen. De abonnementhouders van de zwembaden konden op basis van de aangeleverde gegevens niet worden uitgesplitst naar de specifieke zwembaden. De meeste abonnementhouders komen uit de stad Leeuwarden. Hier zijn ook de meeste inwoners van de gemeente woonachtig. 82 procent van de abonnementhouders komt van binnen de gemeente, 18 procent van buiten de gemeente. De abonnementhouders van buiten de gemeente komen veelal uit de gemeente Waadhoeke.

Kaart 5.3 Abonnementhouders openbare overdekte zwembaden gemeente Leeuwarden in 2020

Bron: Bv SPORT Leeuwarden, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

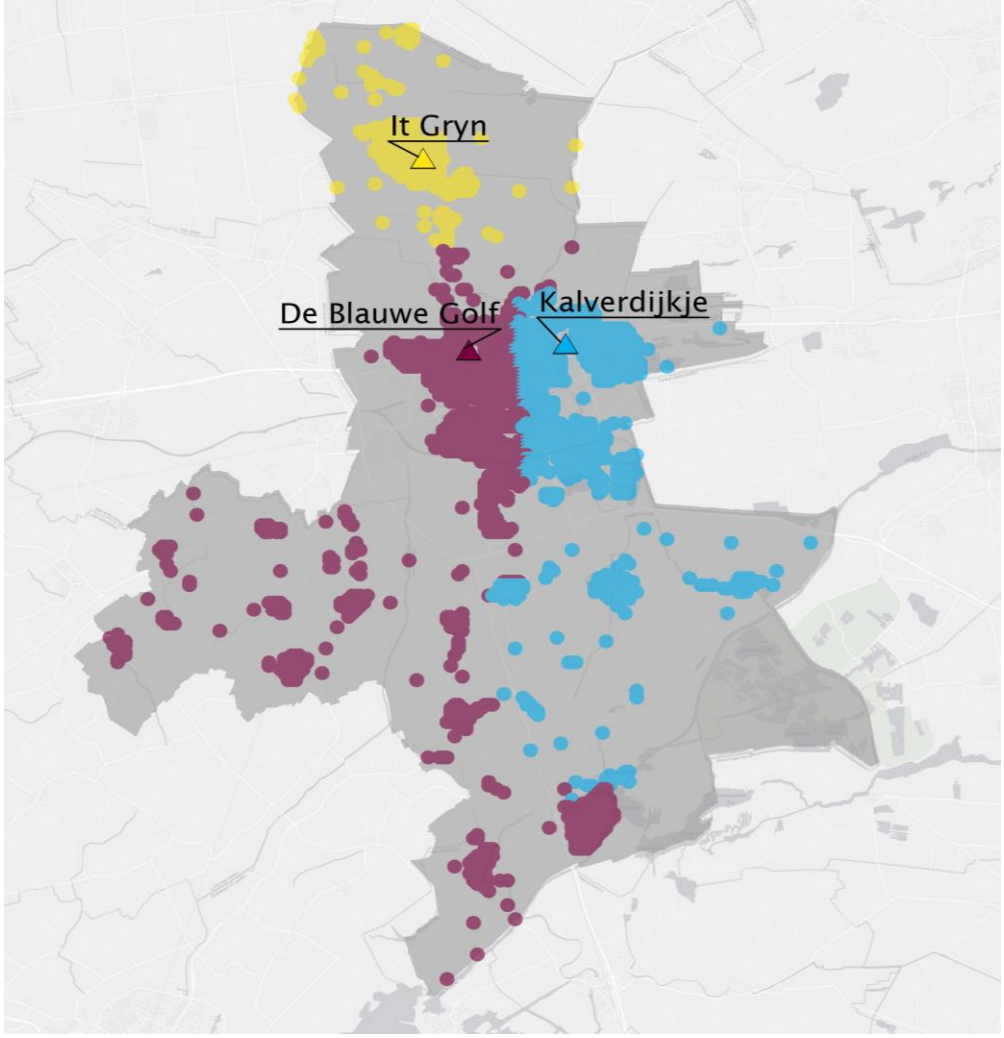
Reisafstand

Door te kijken naar reisafstanden van inwoners van de gemeente naar het dichtstbijzijnde zwembad, kunnen de verzorgingsgebieden van de zwembaden theoretisch in kaart worden gebracht. Het kan namelijk zijn dat inwoners momenteel geen gebruikmaken van de openbare overdekte zwembaden omdat deze te ver weg zijn. Zij kunnen dan kiezen om gebruik te maken van een zwembad in een andere gemeente, of zij kunnen ervoor kiezen helemaal geen gebruik te maken van het zwembad. De verzorgingsgebieden van de zwembaden zijn gebaseerd op reisafstanden naar het dichtstbijzijnde zwembad. Reisafstand is een van de belangrijkste criteria op basis waarvan mensen een zwembad kiezen (Floor et al., 2019). Er spelen echter ook andere factoren mee in het maken van die keuze, zoals aantrekkelijkheid van het zwembad, programmering en prijs.

In deze paragraaf wordt eerst de reisafstand naar de drie openbare overdekte zwembaden in de gemeente Leeuwarden bekeken. Vervolgens wordt ook gekeken hoe die reisafstand verandert als de zwembaden die zich binnen en buiten de gemeente bevinden worden meegenomen.

De gemiddelde reisafstand voor inwoners van de gemeente Leeuwarden naar de overdekte openbare zwembaden is 3,5 kilometer. De afstandsanalyse laat duidelijk zien dat zwembad It Gryn voor de inwoners uit Stiens het dichtste bij is (kaart 5.4). De rest van de gemeente wordt qua reisafstand verdeeld onder De Blauwe Golf en Kalverdijkje. Door de ligging van deze twee zwembaden in het midden van de gemeente, verschilt het voor veel inwoners nauwelijks welke van deze twee zwembaden het meest dichtstbijzijnd is.

Kaart 5.4 Reisafstand voor inwoners van de gemeene Leeuwarden naar openbaar overdekt zwembad in gemeente Leeuwarden

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Er zijn grote verschillen te zien in de reisafstand van inwoners van de verschillende wijken in de gemeente. De wijken in het noorden en midden van de gemeente hebben een relatief beperkte reisafstand naar de zwembaden. Voor inwoners van de Binnenstad is het bijvoorbeeld gemiddeld 1,4 kilometer reizen en voor inwoners van Aldlân & De Hemrik gemiddeld 3,5 kilometer (zie bijlage 5 voor alle afstanden per wijk). De reisafstand wordt groter bij de wijken die meer naar het zuiden liggen. Voor inwoners uit Middelsee, een sterk groeiende wijk in de toekomst, is het gemiddeld 5,2 kilometer reizen. Inwoners uit Dorpen-Zuid-West (11,7 kilometer) en Grou en omstreken (15,4 kilometer) reizen het verst.

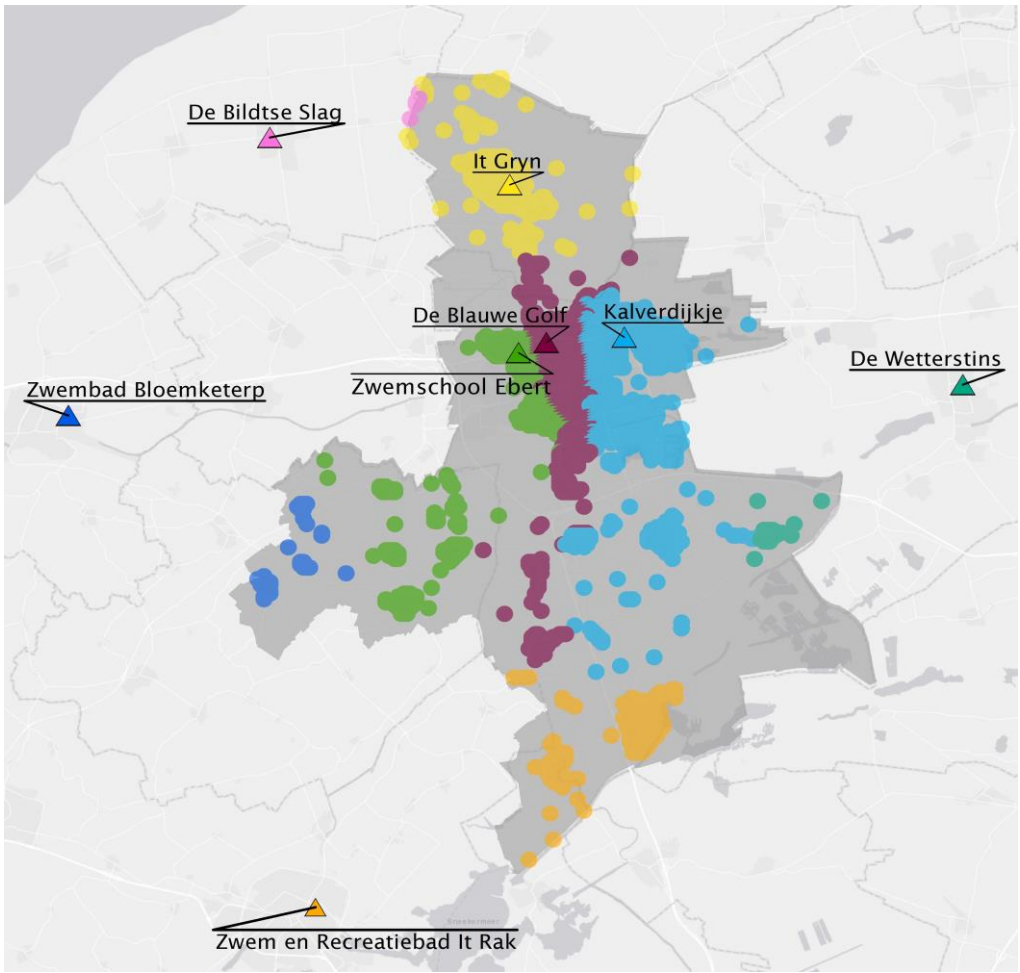
Voor leszwemmen en doelgroepenzwemmen kan naast de openbare overdekte zwembaden ook gebruik gemaakt worden van zwemschool Ebert. Als dit zwembad wordt meegenomen in de analyse, valt te zien

dat voor een beperkt aantal dorpen aan de westrand van de stad Leeuwarden de reisafstand wordt verkort. De totale gemiddelde reisafstand is in dit geval 3,4 kilometer.

Als niet alleen de zwembaden in Leeuwarden, maar ook de zwembaden uit de omgeving mee worden genomen, valt op dat de reistafstand maar voor drie wijken wordt verkort. De gemiddelde reisafstand voor de inwoners van de gemeente Leeuwarden neemt dan af naar 3,3 kilometer. De gemeente Leeuwarden wordt door het CBS aangemerkt als een sterk stedelijke gemeente. In sterk stedelijke gemeenten is de gemiddelde reisafstand naar het dichtstbijzijnde zwembad 2,2 kilometer. Als we kijken op wijkniveau dan is de gemiddelde reisafstand voor niet-stedelijke wijken in Nederland 2,4 kilometer. De reisafstand in Leeuwarden is groter dan deze landelijke gemiddelde reisafstanden.

Als de zwembaden rondom de gemeente Leeuwarden worden meegenomen in de analyse, vermindert de reisafstand alleen voor de wijken Dorpen Zuid-Oost, Dorpen Zuid-West en Grou en omstreken. Voor sommige inwoners uit deze wijken zijn andere zwembaden dichterbij (kaart 5.5). Grou is een wijk met relatief veel inwoners. Op basis van deze analyse wordt verwacht dat het voor deze inwoners op basis van reisafstand aantrekkelijk is om gebruik te maken van het zwembad in Sneek. Dit is ook terug te zien in de abonnementsgegevens. Relatief weinig inwoners uit deze wijk hebben een abonnement bij de openbare overdekte zwembaden in de gemeente Leeuwarden.

Kaart 5.5 Reisafstand naar overdekt zwembad in Leeuwarden of omgeving

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

5.3 Behoefte aan zwemwater

In dit hoofdstuk wordt op basis van demografische gegevens[34], cijfers over zwemdeelname, capaciteiten van de zwembaden en programmering van de zwembaden een beeld gegeven van de huidige en toekomstige behoefte aan zwemwater. Hierbij worden vijf verschillende activiteiten onderscheiden:

- Leren zwemmen
- Zwemsport
- Banenzwemmen
- Doelgroepenzwemmen
- Pretzwemmen

Op basis van deze definiëring van zwemwater zal naar de huidige situatie worden gekeken. Bij ieder onderdeel is de gebruikte definitie kort weergegeven. In de berekeningen is gewerkt met de veronderstelling dat de sport- en zwemdeelname in de gemeente Leeuwarden lijkt op de landelijke sportdeelname. Daarnaast wordt ervan uitgegaan dat de zwemdeelname per leeftijdsgroep in de regio gelijk blijft naar 2025 en 2035 toe, tenzij anders is aangegeven.

Naast het inzicht in de cijfers, wordt in dit hoofdstuk ook de visie van de zwembadmanagers, verenigingen en overige gebruikers weergegeven. Op basis van deze elementen wordt de behoefte zowel kwantitatief als kwalitatief in kaart gebracht.

Leren zwemmen

Kwantitatieve behoefte

Het theoretisch model krijgt invulling op basis van een aantal uitgangspunten. Hiervoor putten we uit landelijke cijfers van het Mulier Instituut over leren zwemmen (Floor et al., 2019) en cijfers aangeleverd door de gemeente Leeuwarden:

Uitgangspunten

- Het diplomabezit bij kinderen in Nederland is als volgt: 3% heeft geen diploma, 19% alleen het A-diploma, 44% bezit het A- en B-diploma, 34% heeft het A-, B- en C-diploma.
- De aanname is dat kinderen in Leeuwarden gemiddeld even lang doen over het behalen van een zwemdiploma als het Nederlands gemiddelde (48 uur voor A-diploma, 12 uur voor B-diploma en 12 uur voor C-diploma).
- Kinderen hebben ongeveer 10,7 m^2 zwemwater per persoon nodig tijdens de zwemles. Dit betekent dat in een zwembad van 250m^2 gelijktijdig ongeveer 24 kinderen zwemles kunnen krijgen.
- In de openbare zwembaden in Leeuwarden is 1.609 m^2 zwemwater beschikbaar in de openbare zwembaden voor zwemles. Daarnaast wordt er zwemles aangeboden bij zwemschool Ebert, hier is 50 m^2 zwemwater beschikbaar;
- Op basis van de huidige programmering en de standaardprogrammering beschrijven we de behoefte aan zwemwater:

	Huidige programmering	Standaard programmering

[34] In dit onderzoek wordt op basis van bevolkingsprognoses inzicht gegeven in de zwemwaterbehoefte in de toekomst. Deze prognoses kunnen in de toekomst worden bijgesteld, waardoor de zwemwaterbehoefte verandert. Denk hierbij aan bouw van nieuwe wijken of een vertraging van een huidig nieuwbouwproject die nu niet zijn opgenomen.

De Blauwe Golf	Wedstrijdbassin	17	19
	Doelgroepenbassin	13	23
	Instructiebassin	16	23
Kalverdijkje	Wedstrijdbassin	24	19
	Doelgroepenbassin	30	23
It Gryn	Wedstrijdbassin	13	19
	Doelgroepenbassin	9	23
Semi-privaat	Instructiebassin	31	19

- In de zomervakantie en kerstvakantie wordt geen zwemles aangeboden, dat betekent dat er 44 weken per jaar beschikbaar zijn om zwemles te geven.

Op basis van de bovenstaande uitgangspunten is voor twee situaties, huidige programmering en standaardprogrammering, de behoefte aan zwemwater berekend met behulp van het planningsinstrument zwembaden. Voor leszwemmen is in beide situaties een positief verschil tussen vraag en aanbod te zien (tabel 5.7). In de huidige situatie zou, op basis van de gehanteerde uitgangspunten, in alle bassins in de toekomst 6 uur minder leszwemmen kunnen worden aangeboden om te blijven voorzien in de behoefte van de kinderen in de gemeente. Met gebruik van de standaardprogrammering zou dit zelfs 8 uur in de week zijn. Als we dit overschot in uren afzetten tegen de capaciteit, dan kunnen we stellen dat er ongeveer één wedstrijdbassin en één instructiebassin niet ingezet hoeven te worden voor deze activiteit en dat er dan alsnog voldoende zwemwater beschikbaar is.

Tabel 5.7 Behoefte aan leszwemmen in 2019, 2025 en 2035 in de gemeente Leeuwarden (in gemiddelde uren per bassin per week)

	2019	2025	2035
Vraag	11	12	12
Huidig aanbod	18	18	18
Verschil met vraag	7	6	6
Theoretisch aanbod	20	20	20
Verschil met vraag	9	8	8

Kwalitatieve behoefte

In de gemeente Leeuwarden wordt leszwemmen door verschillende organisaties aangeboden. Bv SPORT biedt uren zwemlessen aan, maar er zijn nog vier andere aanbieders van zwemlessen in de zwembaden en zwemschool Ebert. De zwembadmanager van alle drie de openbare zwembaden geeft aan dat de zwembaden kleine wachtlijsten hebben. Ouders kunnen hun kind inschrijven in toekomstige groepen. Iedere 10 weken starten er nieuwe groepen. Alleen de doorstroom naar het B-diploma wil soms iets langer duren, maar het aanbod kan flexibel aangepast worden. In het verleden is al eens gekeken of het mogelijk is om zwemles aan te bieden in twee van de drie zwembaden. Vanwege de piekdrukte is ervoor gekozen om in alle drie de zwembaden leszwemmen aan te blijven bieden. In zwembad It Gryn is het bijvoorbeeld de laatste jaren vooral drukker geworden op zaterdagen, doordat er een nieuwbouwwijk in de buurt is gebouwd.

De andere aanbieders van zwemlessen hebben beperkt gereageerd op de vragenlijst die hun is toegestuurd in het kader van dit onderzoek. Uit de reactie van de andere aanbieders blijkt dat zij behoefte hebben

aan meer zwemwater op aantrekkelijke tijden en dat er weinig mogelijkheden zijn om extra zwemwater bij te huren in de openbare zwembaden.

Conclusie
In de gemeente Leeuwarden is in de huidige situatie en in de toekomst ruim voldoende zwemwater beschikbaar om zwemlessen aan te bieden. Er zouden minder uren zwemles kunnen worden aangeboden in alle bassins of er kan voor gekozen worden om in één wedstrijdbassin en één instructiebassin geen zwemlessen meer aan te bieden. Op basis van de reacties van de verschillende organisaties die zwemlessen aanbieden, valt op dat er met name sprake is van piekdrukte op bepaalde tijden. De hurende partijen kunnen niet altijd op voor hun aantrekkelijke tijden zwemwater huren om te voorzien in hun behoefte.

Zwemsport

Kwantitatieve behoefte
Het theoretisch model krijgt invulling op basis van een aantal uitgangspunten. Hiervoor putten we uit landelijke cijfers van het Mulier Instituut over zwemsport (Floor et al., 2019) en cijfers aangeleverd door de gemeente Leeuwarden:

Uitgangspunten:

- Zwemsport wordt, gemiddeld gezien, beoefend door kinderen en volwassenen in de leeftijdscategorie 7-64 jaar.
- Deelname aan zwemsport per leeftijdscategorie is als volgt: 8-14 jaar: 2,5%; 15-24 jaar: 1,3%; 25-44 jaar: 0,7%; 45-64 jaar: 0,5%.
- Gemiddeld is voor zwemsport 12,5 m^2 zwemwater per persoon benodigd.
- In de openbare zwembaden is 1.063 m^2 beschikbaar voor de zwemsport.
- Op basis van de huidige programmering en de standaardprogrammering beschrijven we de behoefte aan zwemwater:

		Huidige programmering	Standaard programmering
De Blauwe Golf	Wedstrijdbassin	12	18
Kalverdijkje	Wedstrijdbassin	19	18
It Gryn	Wedstrijdbassin	8	18

- Gemiddeld biedt een zwembad 44 weken per jaar de mogelijkheid tot zwemsport.

De berekeningen van het planningsinstrument laten zien dat er zowel op basis van de huidige programmering als op basis van de standaardprogrammering een tekort is aan zwemwater voor de zwemsport (tabel 5.8). De huidige programmering laat zien dat er ongeveer 11 uur in de week extra nodig is in alle drie de wedstrijdbassins om te kunnen voldoen aan de vraag naar zwemwater. De standaardprogrammering gaat uit van meer beschikbare uren voor de zwemsport, hier is het tekort 7 uur in alle bassins per week. Het is daarmee niet waarschijnlijk dat er voor voldoende zwemwater kan worden gezorgd door een andere programmering. In capaciteiten zou dit betekenen dat er een extra wedstrijdbassin nodig is gedurende 18 uur in de week om te voldoen aan de behoefte aan zwemsport.

Tabel 5.8 Behoefte aan zwemsport in 2019, 2025 en 2035 in de gemeente Leeuwarden (in gemiddelde uren per bassin per week)

	2019	2025	2035
Vraag	**25**	**25**	**25**
Huidig aanbod	13	13	13
Verschil met vraag	-11	-12	-11
Theoretisch aanbod	18	18	18
Verschil met vraag	-7	-7	-7

Kwalitatieve behoefte
De zwembadmanager van alle drie de gemeentelijke zwembaden geeft aan dat het samenspel van de zwemsport en de andere activiteiten ervoor zorgt dat er goed moet worden gekeken naar de temperatuur van het zwemwater. Voor zwemsport wil je niet een te hoge temperatuur, maar voor de andere activiteiten mag de temperatuur niet te laag zijn. Daarom is ervoor gekozen om voor grote wedstrijden de mogelijkheid te bieden de temperatuur iets te verlagen. De zwembadmanager geeft aan dat er veel wedstrijden plaatsvinden in de zwembaden. Kalverdijkje is daarin meer gericht op het wedstrijdzwemmen en De Blauwe Golf meer op waterpolo. Voor de planning van de wedstrijden is het van belang dat er drie wedstrijdbassins zijn waarvan gebruik gemaakt kan worden, anders kunnen er knelpunten ontstaan, aldus de zwembadmanager.

De verenigingen zijn over het algemeen tevreden over de kwaliteit en de faciliteiten die in de gemeente beschikbaar zijn. De meeste verenigingen hebben een stabiel ledental, sommige een licht stijgend ledental. Bij de verenigingen komt 85-100 procent van de leden vanuit de gemeente Leeuwarden. De verenigingen hebben niet te maken met wachtlijsten. Wel geeft ZV Orca aan dat er druk ligt op het zwemwater tussen 17:00-20:00. Voor wedstrijdzwemmen en waterpolo wordt steeds nagedacht over manieren waarop omgegaan kan worden met deze druk. Ook wordt door deze vereniging aangegeven dat het gebrek aan bergruimte in De Blauwe Golf en het gebrek aan zitplaatsen voor publiek in Kalverdijkje niet altijd optimaal is.

Een zorg van een aantal verenigingen zijn de stijgende kosten in de gemeente. Met name de gebruikers van It Gryn geven aan dat het zwemwater ieder jaar wat duurder wordt en dat dit hen zorgen baart.

Conclusie zwemsport
Voor de zwemsport wordt een tekort gevonden aan zwemwater. Ook met het inzetten van de standaardprogrammering wordt verwacht dat er een tekort blijft bestaan. In Kalverdijkje is weinig ruimte voor uitbreiding. It Gryn en De Blauwe Golf hebben aan de randen van de programmering nog wel wat ruimte voor meer uren zwemsport. De vraag is alleen of deze uren aantrekkelijk genoeg zijn voor de verenigingen, omdat daar de druk vooral tussen 17:00-20:00 zit. Het tekort wordt nu wellicht niet zo sterk ervaren als het in de cijfers te zien is, doordat momenteel 0,5 procent van de inwoners van Leeuwarden lid is van een KNZB-zwemvereniging. Landelijk gezien is dit 0,8 procent van de bevolking. De verwachting is dat de zwemsport nog potentie heeft om uit te breiden in de gemeente Leeuwarden als er voldoende zwemwater beschikbaar is.

Banenzwemmen
Kwantitatieve behoefte

Het theoretisch model krijgt invulling op basis van een aantal uitgangspunten. Hiervoor putten we uit landelijke cijfers van het Mulier Instituut over banenzwemmen (Floor et al., 2019) en cijfers aangeleverd door de gemeente Leeuwarden:

Uitgangspunten:

- Banenzwemmen is een activiteit die wordt aangeboden voor volwassenen; de leeftijdscategorie voor deze activiteit ligt op 18 jaar en ouder.
- Deelname aan banenzwemmen per leeftijdscategorie is als volgt: 18-24 jaar: 14,1%; 25-44 jaar: 11,7%; 45-65 jaar: 6,9%; 65 jaar en ouder: 6,4%.
- Eén keer banenzwemmen duurt gemiddeld 48 minuten.
- Gemiddeld gaan banenzwemmers twee keer in de drie weken banenzwemmen.
- In de openbare zwembaden is 1.063 m^2 beschikbaar voor de activiteit banenzwemmen.
- Gemiddeld kunnen zes personen gelijktijdig gebruikmaken van een 25-meterbaan.
- Op basis van een standaard programmering wordt er van uit gegaan dat een bepaald aantal uren beschikbaar is voor banenzwemen. Dit wijkt iets af van de werkelijke situatie in Leeuwarden:

		Huidige programmering	Standaard programmering
De Blauwe Golf	Wedstrijdbassin	38	35
Kalverdijkje	Wedstrijdbassin	25	35
It Gryn	Wedstrijdbassin	28	35

- Gemiddeld biedt een zwembad 44 weken per jaar de mogelijkheid tot banenzwemmen.

De gemeente Leeuwarden heeft net onvoldoende zwemwater beschikbaar voor banenzwemmen nu en in de toekomst op basis van de huidige programmering en capaciteit (tabel 5.9). Het tekort dat wordt ervaren is zo klein dat het gemakkelijk kan worden opgevangen in de huidige configuratie. De standaardprogrammering gaat uit van meer uren voor banenzwemmen, dus uitbreiding in programmering zou mogelijk moeten zijn.

Tabel 5.9 Behoefte aan banenzwemmen in 2019, 2025 en 2035 in de gemeente Leeuwarden (in gemiddelde uren per bassin per week)

	2019	2025	2035
Vraag	32	32	32
Huidig aanbod	30,5	30,5	30,5
Verschil met vraag	-1	-2	-1
Theoretisch aanbod	35	35	35
Verschil met vraag	3	3	3

Kwalitatieve behoefte

In de zwembaden in de gemeente Leeuwarden is het een redelijk vaste groep bezoekers die gebruik maakt van het aanbod aan banenzwemmen, geeft de zwembadmanager aan. Er is een groep die sportief banen zwemt, maar ook een groep die meer recreatief en al kletsend zwemt. De zwembadmanager geeft aan dat de afgelopen jaren meer structuur in het banenzwemmen is aangebracht om dit beter een plek te geven. Ook is er zoveel mogelijk gekozen voor een horizontale programmering van de banenzwem uren, zodat mensen weten wanneer ze gebruik kunnen maken van het aanbod. De avondprogrammering van De Blauwe Golf en Kalverdijkje zijn op elkaar afgestemd, zodat het iedere avond mogelijk is banen te zwemmen in Leeuwarden. De zwembadmanager laat weten dat het overdag niet altijd even druk is tijdens de banenzwemuren, de piekmomenten liggen op de avonduren. Tijdens het banenzwemmen zijn in It Gryn en De Blauwe Golf ook de andere bassins open, dit zorgt ervoor dat mensen ook gebruik kunnen maken van de recreatieve faciliteiten tijdens deze uren.

Conclusie banenzwemmen
Voor banenzwemmen is in de huidige situatie voldoende zwemwater beschikbaar in de wedstrijdbassins van de drie openbare zwembaden. Op basis van de bevolkingsprognoses wordt verwacht dat dit in de toekomst gelijk blijft. Doordat er de afgelopen jaren meer structuur is aangebracht in het banenzwemmen, biedt de activiteit voor de verschillende groepen die hier behoefte aan hebben voldoende mogelijkheden. Banenzwemmen heeft altijd te maken met piek- en daluren, doordat sommige uren minder aantrekkelijk zijn, maar er wel gebruik gemaakt wordt van de activiteit.

Doelgroepenzwemmen

Kwantitatieve behoefte
Het theoretisch model krijgt invulling op basis van een aantal uitgangspunten. Hiervoor putten we uit landelijke cijfers van het Mulier Instituut over doelgroepenzwemmen (Floor et al., 2019) en cijfers aangeleverd door de gemeente Leeuwarden:

Uitgangspunten:

- Doelgroepenzwemmen is zeer divers en voor alle leeftijden zijn activiteiten beschikbaar.
- Deelname aan doelgroepenzwemmen per leeftijdscategorie is als volgt: 0-17-jarigen: 0,4%; 18-24 jaar: 3,0%; 25-44 jaar: 4,9%; 45-65 jaar: 2,4%; 65 jaar en ouder: 4,5%.
- Eén keer doelgroepenzwemmen duurt gemiddeld 40 minuten voor kinderen en 45 minuten voor volwassenen.
- Gemiddeld gaan kinderen ongeveer eens in de twee weken doelgroepenzwemmen en volwassenen bijna één keer per week.
- In de openbare zwembaden in Leeuwarden is 1.609 m^2 zwemwater beschikbaar voor doelgroepenactiviteiten. Daarnaast worden er doelgroepenactiviteiten aangeboden bij zwemschool Ebert, hier is 50 m^2 zwemwater beschikbaar.
- Per persoon is gemiddeld 12 m^2 zwemwater benodigd tijdens doelgroepenzwemmen.
- Op basis van een standaard programmering wordt er van uit gegaan dat een bepaald aantal uren beschikbaar is voor doelgroepenzwemmen. Dit wijkt iets af van de werkelijke situatie in Leeuwarden:

		Huidige programmering	Standaard programmering[35]
De Blauwe Golf	Wedstrijdbassin	3	13
	Doelgroepenbassin	32	50
	Instructiebassin	9	53
Kalverdijkje	Wedstrijdbassin	5	9
	Doelgroepenbassin	15	52
It Gryn	Wedstrijdbassin	8	11
	Doelgroepenbassin	18	35
Semi-privaat	Instructiebassin	11	20

- Gemiddeld biedt een zwembad 44 weken per jaar de mogelijkheid tot doelgroepenzwemmen.

Op basis van de huidige programmering is er een sterk tekort aan uren voor doelgroepenactiviteiten (tabel 5.10). Er is een potentie van 9 extra uren doelgroepenzwemmen in alle bassins in de gemeente Leeuwarden. De huidige programmering wijkt in sommige bassins sterk af van de

[35] In de standaardprogrammering is rekening gehouden met de uren die momenteel worden verhuurd aan Talant, scholen en bedrijven. Deze zijn van de beschikbare uren voor doelgroepenzwemmen afgehaald.

standaardprogrammering. Op basis van de standaardprogrammering verwachten we een overschot aan uren voor doelgroepenactiviteiten. Op basis van de standaardprogrammering is het mogelijk om in alle bassins 21 uur doelgroepenzwemmen in de week aan te bieden of om ervoor te kiezen in één van de doelgroepen/instructiebassins geen doelgroepenzwemmen aan te bieden. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met de uren die momenteel worden verhuurd aan externe partijen.

Tabel 5.10 Behoefte aan doelgroepenzwemmen in 2019, 2025 en 2035 in de gemeente Leeuwarden in gemiddelde uren per bassin per week

	2019	2025	2035
Vraag	20	20	21
Huidig aanbod	10	10	10
Verschil met vraag	-10	-10	-11
Theoretisch aanbod	24	24	24
Verschil met vraag	4	4	3

Kwalitatieve behoefte
In de zwembaden in de gemeente Leeuwarden wordt niet alleen door de BV Sport, maar ook door verschillende commerciële partijen en verenigingen doelgroepenactiviteiten aangeboden. Deze activiteiten worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd, zodat het voor alle partijen mogelijk blijft hun aanbod aan te bieden. Voor de aquasporten is bv SPORT naar een soort sportschoolmodel gegaan, vertelt de zwembadmanager. Ze werken met een abonnement waarmee mensen aan een gevarieerd aanbod aan aquasporten deel kan nemen. De groepen zijn goed vol, maar er is nog wel ruimte voor meer deelnemers. Net als bij het banenzwemmen worden ook de doelgroepenactiviteiten door een redelijk vaste groep bezocht. Met name in It Gryn is er een vaste groep, voornamelijk oudere deelnemers, waarvoor passend aanbod wordt verzorgd.

De commerciële aanbieders van doelgroepenactiviteiten hebben maar beperkt gereageerd op de vragenlijst. Het is moeilijk om hier uitspraken over te kunnen doen. Wel hebben twee verenigingen gereageerd die aanbod hebben voor specifieke doelgroepen: HaSpo Leeuwarden en Reuma Patiëntenvereniging Zuidwestfriesland. Beide verenigingen zijn tevreden met de faciliteiten in het zwembad. Wel geeft HaSpo aan vrij volle groepen te hebben en wensen te hebben om de tijden te verruimen. Zij geven aan dat hier geen mogelijkheden voor zijn momenteel.

Conclusie doelgroepenzwemmen
Het verschil in de huidige programmering en de vraag is de potentie die er in de gemeente nog is om extra activiteiten aan te bieden. De verwachting is dat het met de capaciteit van de huidige bassins mogelijk is om meer activiteiten aan te bieden. De potentie geeft mogelijkheid om na te denken over aanbod passend bij de zwembaden en bij de doelgroep van de zwembaden. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan meer aanbod voor kinderen, zoals snorkelen of zeemeerminzwemmen. Activiteiten als ouder-kind zwemmen en zwangerschapszwemmen worden al wel veel aangeboden. Ook moet rekening worden gehouden met de commerciële aanbieders en verenigingen die gebruikmaken van zwemwater. Voor deze partijen is het in de toekomst van belang dat zij het zwemwater waar ze nu gebruik van maken kunnen behouden.

Pretzwemmen

Voor pretzwemmen is het in kaart brengen van de behoefte een lastigere opgave dan voor de andere onderdelen. De behoefte aan pretzwemmen is sterk gerelateerd aan het aanbod. Als het aanbod niet

aantrekkelijk genoeg is, zullen mensen ervoor kiezen gebruik te maken van andere recreatieve faciliteiten in de gemeente.

De gemeente Leeuwarden heeft twee zwembaden met een specifiek recreatief gedeelte: It Gryn en De Blauwe Golf. It Gryn heeft een klein recreatiebassin, een glijbaan en stroomversnelling, een peuterbassin en twee verwarmde buitenbassins. Dit zwembad is qua recreatie vooral aantrekkelijk voor jonge gezinnen en kinderen in de basisschoolleeftijd. In de zomer, als de buitenbassins open zijn, wordt door een veel grotere groep gebruik gemaakt van de recreatieve voorzieningen in dit zwembad. De zwembadmanager zegt hierover dat er in de winter ongeveer 200-300 bezoekers per dag gebruik maken van het pretzwemmen in het weekend. In de zomer kan dit oplopen tot zo'n 1.500 bezoekers.

De Blauwe Golf is een subtropisch zwembad met golfslagbad en een klein uitzwembad naar buiten. Het zwembad heeft twee glijbanen, whirlpools en een infraroodzonnebank. De Blauwe Golf is geschikt voor dagrecreatie. Met name de aquadisco's op de vrijdagavond zorgen voor veel jonge bezoekers in de leeftijd 6-14 jaar. Tijdens de aquadisco zijn er 400-500 bezoekers, aldus de zwembadmanager. In het weekend komen op een goede dag er ongeveer 1.500 bezoekers naar De Blauwe Golf.

In de omgeving biedt Swimfun ook aantrekkelijke recreatieve faciliteiten. Dit zwembad ligt op een geringe afstand en is daarmee soms een concurrent voor De Blauw Golf. Echter als het bij Swimfun erg druk is, zorgt dit ook weer voor een deel bezoekers dat doorrijdt naar De Blauwe Golf, om daar gebruik van te maken, geeft de zwembadmanager aan. De zwembadmanager geeft aan dat de zwembaden in de gemeente Leeuwarden ook bezoekers uit de omgeving trekken voor het pretzwemmen. Zwembad De Bildtse Slag in Sint Annaparochie is bijvoorbeeld minder vaak recreatief open, dit zorgt ervoor dat inwoners uit Waadhoeke van It Gryn gebruik maken.

Gemiddeld hebben inwoners van een gemeente van vergelijkbare omvang als de gemeente Leeuwarden (85.000 -150.000 inwoners), binnen 5,7 kilometer toegang tot een groot recreatiebad (> 300 m^2) en binnen 3,7 kilometer toegang tot een groot recreatiebad of bassin met recreatief medegebruik (bijvoorbeeld een instructiebassin met recreatieve elementen) (Floor et al., 2019). De inwoners van Leeuwarden hoeven voor een groot recreatiebad minder ver te reizen (4,1 kilometer) en hebben voor een bad met recreatief medegebruik een vergelijkbare afstand als het landelijk gemiddelde (3,6 tegen 3,7 kilometer).

Conclusie pretzwemmen
Inwoners van Leeuwarden hebben voldoende mogelijkheden voor pretzwemmen in de nabije omgeving. Zwembad De Blauwe Golf is een aantrekkelijk subtropisch zwembad en het recreatiebassin van zwembad It Gryn is vooral voor gezinnen met jonge kinderen aantrekkelijk. In combinatie met de buitenbassins wordt dit zwembad goed bezocht. In de omgeving biedt Swimfun ook nog aantrekkelijke recreatieve faciliteiten.

Capaciteit samengevat

In het voorgaande zijn al kort de implicaties aangestipt die de tekorten en overschotten hebben voor de capaciteit zwemwater. Tabel 5.11 geeft inzicht in de benodigde capaciteit zwemwater nu en in de toekomst op basis van de standaardprogrammering. Als we deze capaciteit in zijn geheel bekijken, dan kan geconcludeerd worden dat voor banenzwemmen in de toekomst 99 m^2 zwemwater over is. Voor de zwemsport is er wel extra behoefte. De huidige zwemwatercapaciteit aan wedstrijdbassins is benodigd voor deze activiteiten. In theorie betekent deze behoefte aan zwemsport dat er ongeveer vraag is naar een 6-baans 25-meterbassin extra. Echter, zoals eerder is gebleken, is de extra behoefte vanuit de verenigingen wat lager dan de berekende extra behoefte door een lager aantal leden van KNZB-verenigingen dan landelijk gemiddeld.

Wat betreft instructiebassins is te zien dat zowel voor leren zwemmen als voor doelgroepenzwemmen minder vraag is dan dat capaciteit aanwezig is in de huidige situatie. Voor leszwemmen zou uit kunnen worden gegaan van twee instructiebassins minder. Echter, komt het doelgroepenzwemmen dan in de knel. Voor doelgroepenzwemmen zou één instructiebassin minder nog voldoende capaciteit betekenen. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met de externe verhuur van de bassins. Deze is in het aantal beschikbare uren wel meegenomen, maar er is niet gekeken of deze partijen ondergebracht zouden kunnen worden in een ander bassin. Voorwaarde voor het werken met één instructiebassin minder is wel dat de andere instructiebassins flexibel inzetbaar zijn, door bijvoorbeeld een beweegbare bodem. De twee instructiebassins in De Blauwe Golf beschikken niet over een beweegbare bodem, de andere instructiebassins in de gemeente wel.

Tabel 5.11 Benodigde capaciteit zwemwater (m^2) op basis van de standaardprogrammering, in 2019, 2025 en 2035

		Vraag		
	Huidige capaciteit	2019	2025	2035
Leren zwemmen	1.659	913	953	998
Zwemsport	1.063	1.455	1.465	1.453
Banenzwemmen	1.063	964	972	964
Doelgroepenzwemmen	1.659	1.381	1.413	1.439

Configuratie zwembaden in de toekomst

Op basis van deze uitkomsten wordt aanbevolen om op korte termijn te kijken naar de mogelijkheden voor het uitbreiden van de uren van de zwemsport aan de randen van de huidige programmering op basis van de behoefte van de verenigingen.

Als meer naar de toekomst wordt gekeken, wordt aanbevolen om bij renovatie of nieuwbouw te kijken naar de mogelijkheden om De Blauwe Golf te sluiten en een nieuw zwembad te bouwen meer in het zuiden van de stad Leeuwarden. De zwembaden zijn allen nog niet aan het einde van hun levensduur, maar Kalverdijkje is het meest recent gebouwde zwembad. De Blauwe Golf is relatief nabijgelegen aan Kalverdijkje. Daarnaast zorgt de intensieve recreatieve functie van het zwembad er ook voor dat dit zwembad eerder toe is aan renovatie dan de andere zwembaden.

6. Conclusies en aanbevelingen

6.1 Context

De gemeente Leeuwarden groeit van ruim 123.000 inwoners in 2019 naar 127.000 inwoners in 2035. Het aantal inwoners jonger dan twintig jaar zal toenemen, terwijl het aantal inwoners van 20 tot 65 jaar zal afnemen. De groei van de gemeente vindt grotendeels plaats in de wijken Middelsee en De Zuidlanden.

In de gemeente wordt in 2019 op 67 scholen onderwijs verzorgd aan 18.350 leerlingen. In 2039 zal het aantal leerlingen tot 18.860 zijn toegenomen. Het aantal leerlingen in primair en speciaal onderwijs loopt iets terug, terwijl het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs met 7 procent toeneemt. Wegens de geplande woningbouw in de wijk Middelsee, worden in deze wijk twee scholen gebouwd.

24 procent van de inwoners van de gemeente is lid van een sportbond; dit is nagenoeg gelijk aan het landelijk gemiddelde (25%). In Leeuwarden is vooral in de leeftijdsgroep 10 tot 25 jaar het lidmaatschap van een sportbond relatief laag. Van de tien sportbonden met landelijk de meeste leden valt op dat de deelname in de gemeente Leeuwarden lager (o.a. hockey, tennis en zwemmen) of gelijk (o.a. voetbal) is aan het landelijke aandeel.

6.2 Binnensportruimte

In de gemeente Leeuwarden bevinden zich tien sporthallen en 39 gymzalen. In de gemeente zijn geen sportzalen. In het winterseizoen wordt een blaashal geplaatst, met ruimte voor twee velden en een ruime oefenstrook. De sporthallen en gymzalen zijn samen goed voor 69 zaalsporteenheden. Het totale aanbod aan binnensportruimte in Leeuwarden is daarmee iets lager dan het landelijk gemiddelde en het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten. Het verschil wordt vooral veroorzaakt door het aantal sport- en gymzalen.

Inwoners van de gemeente moeten gemiddeld 1,8 kilometer afleggen naar de dichtstbijzijnde sporthal (landelijk: 1,6 kilometer). In andere grote gemeenten (85.000 -200.000 inwoners) is de gemiddelde afstand 1,4 kilometer. Voor inwoners uit deelgebied Dorpen is de gemiddelde afstand met 4,6 kilometer veel groter dan het gemiddelde. Wanneer ook rekening wordt gehouden met gymzalen, neemt de gemiddelde afstand af tot 700 meter. In deelgebied Dorpen daalt de afstand dan naar 1,2 kilometer. Gymzalen zijn echter vanwege hun beperkte functionaliteit niet voor alle sporten een alternatief voor een sporthal.

Onderwijs

Alle scholen (po, (v)so en vo) voldoen in theorie aan de ‘Verordening huisvesting onderwijs gemeente Leeuwarden 2018’. In deze verordening wordt afhankelijk van het aantal klokuren bewegingsonderwijs per school een afstandscriterium gehanteerd. Vooral scholen in deelgebied Dorpen hebben een grotere afstand tot binnensportaccommodaties dan scholen in andere wijken. Er is niet gekeken of de scholen daadwerkelijk gebruik (kunnen) maken van de dichtstbijzijnde locatie.

In totaal hebben de scholen in Leeuwarden in 2019 behoefte aan 44 zaaldelen voor bewegingsonderwijs. Met een aanbod van 69 zaaldelen wordt daar ruim aan voldaan. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de spreiding van het aanbod. De toename van het aantal leerlingen tot 2035 leidt tot een lichte toename van het aantal klokuren bewegingsonderwijs en de behoefte aan één extra zaaldeel. Mogelijk dat ontwikkelingen in omvang van klassen of meer uren bewegingsonderwijs ook gevolgen hebben voor de toekomstige behoefte aan binnensportruimte. Met het huidige aantal zaaldelen zijn in theorie mogelijkheden om extra vraag op te vangen.

Georganiseerde binnensport

Afgaande op de Planologische Kengetallen heeft Leeuwarden een behoefte van tussen de zes en acht sporthallen en tussen de tien en dertien sportzalen. Het aantal sporthallen in de gemeente is daarmee hoger dan de normatieve behoefte. Het aantal sporthallen is echter niet voldoende om het tekort aan sportruimte in sportzalen te compenseren. De totale behoefte ligt met 38 tot 49 zaaldelen boven het aanbod van 30 zaaldelen. Dit betekent dat in de huidige situatie een normatief tekort is aan zaaldelen voor de (georganiseerde) binnensport. Op basis van de verwachte bevolkingsgroei neemt het tekort gemeentebreed met twee zaaldelen toe. Op gebiedsniveau krijgt vooral gebied Zuidoost (waar de nieuwbouwwijken liggen) te maken met een toenemende behoefte aan binnensportruimte. De huidige zes zaaldelen in deze wijk komen in 2035 niet meer overeen met de behoefte aan negen tot elf zaaldelen.

Bezetting

De sporthallen zijn gemiddeld 35 procent van de tijd bezet (365 dagen per jaar; 15 uur per dag). Zes sporthallen voldoen aan de VNG-richtlijn voor de exploitatie van een sporthal (1600 uur jaargebruik) en één sporthal voldoet ook aan NOC*NSF-richtlijn (1400 uur sportgebruik in een jaar). De gymzalen zijn 24 procent van de tijd in gebruik, waarbij een grote variatie is tussen gymzalen te zien is (10 – 40%). De sporthallen zijn doordeweeks in het winterseizoen tussen 08:00 en 16:00 uur voor 48 procent van de tijd bezet. Dit is lager dan de bezetting in vergelijkbare gemeenten (60%). Tussen 16:00 en 23:00 en in de piekuren (19:00 - 21:00) is de bezetting in Leeuwarden nagenoeg gelijk aan de bezetting in vergelijkbare gemeenten. In de piekuren is de bezetting in het winterseizoen meer dan negentig procent. In het weekend worden de sporthallen minder gebruikt; vooral op zondag en buiten de wintermaanden is de bezetting laag. Dit komt wel overeen met het beeld in vergelijkbare gemeenten, al is de bezetting daar over het algemeen hoger.

De gymzalen worden voornamelijk gebruikt voor bewegingsonderwijs; daardoor is de bezetting doordeweeks en overdag hoger dan ’s avonds en in het weekend. De gemiddelde bezetting is lager dan de bezetting in vergelijkbare gemeenten.

Conclusie binnensportruimte

Ten opzichte van landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten is er in Leeuwarden weinig binnensportruimte. Ook op basis van de Planologische Kengetallen is er een normatief tekort aan zaaldelen. De bezetting van de binnensportruimtes laat, met uitzondering van de piekuren, nog wel ruimte voor een betere bezetting zien. Opvallend is dat de sporthallen in Stiens en Grou, ondanks de relatief kleine kernen waarin ze staan, in de avonduren en de weekenden veel gebruikt worden. Overdag is het gebruik, door onderwijs, wel laag. Vanuit het bewegingsonderwijs is er in theorie voldoende ruimte in de binnensportaccommodaties. De afstand tot accommodaties is soms echter wel groot, wat vaak ten koste gaat van de effectieve gymtijd. Met de groei van de wijk Middelsee en De Zuidlanden worden twee nieuwe basisscholen gerealiseerd. Deze nieuwe basisscholen bieden wellicht mogelijkheden om binnensportruimte te realiseren die zowel voor bewegingsonderwijs als voor sportdoeleinden gebruikt kunnen worden.

6.3 Buitensportruimte

Hockey

Het aanbod van drie hockeyvelden in Leeuwarden is relatief laag ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Dit past bij het beeld van het lage aandeel lidmaatschappen van de hockeybond in de gemeente. MHCL, de enige hockeyvereniging in de gemeente, heeft ruim 700 leden. Dit betekent een velddruk van 234 hockeyers per veld (landelijk: 278 leden per veld). MHCL heeft voor het huidige aantal teams nagenoeg voldoende velden om te voorzien in de behoefte. Op zaterdag heeft de vereniging een

klein tekort (0,1 veld); op zondag is er een overschot van twee velden. Op basis van de bevolkingsprognose neemt het tekort op zaterdag toe tot bijna een half veld en blijft het overschot van twee velden op zondag bestaan. Het aantal leden van MHCL heeft de afgelopen jaren gefluctueerd. Na een paar jaar stijging is de afgelopen twee jaar een daling te zien. Als de daling doorzet, dan zal het tekort op zaterdag worden opgeheven. Mocht de vereniging meer juniorleden krijgen, wat wel te verwachten is door de nieuwbouw in Middelsee, dan wordt de behoefte aan een extra ruimte op zaterdag nog groter.

Korfbal

Op basis van de planningsnorm van de KNKV is in de gemeente een totale behoefte aan twaalf a dertien kunstgraswedstrijdvelden. Houden we rekening met de sportparken waar nu alleen natuurgras aanwezig is, dan bestaat een behoefte aan acht a negen kunstgrasvelden en tien natuurgrasvelden. Hierbij wordt het uitgangspunt gehanteerd dat alle verenigingen op de huidige locatie actief blijven. Met het huidige aantal beschikbare velden hebben alle verenigingen voldoende ruimte. In theorie kan met minder velden worden volstaan, wanneer niet alle verenigingen een eigen locatie zouden hebben. Vanuit het belang van de aanwezigheid van de vereniging in de veelal kleine kernen is dit onderdeel van een breder maatschappelijk leefbaarheidsvraagstuk. De bevolkingsprognose en de recente ledenontwikkeling bij de KNKV zorgen nauwelijks voor een verandering in veldbehoefte

Voetbal

Het aanbod aan voetbalvelden in Leeuwarden is relatief laag ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het percentage kunstgrasvelden is daarentegen hoger (31% t.o.v. 20%). De gemiddelde velddruk in Leeuwarden is, met 121 voetballers per veld (landelijk: 164), laag. De zestien voetbalverenigingen maken gebruik van de velden op dertien sportparken. Op sportpark Wiarda is de veldbehoefte van de verenigingen groter dan het aanbod. Dit komt vooral door de grote vereniging Blauw Wit'34. Op sportpark Nylân is voor de drie verenigingen samen voldoende ruimte. Dit vraagt wel dat de velden optimaal door de verenigingen gebruikt worden. Op alle andere sportparken zijn voldoende wedstrijdvelden of treedt een overschot op. Gemeentebreed is een overschot van 7,5 veld op zaterdag (33,5 veld op zondag). Vv Warga en vv Irnsum hebben volgens de KNVB richtlijn te weinig trainingsruimte, omdat deze richtlijn minimaal één heel veld voorschrijft. De andere verenigingen hebben allemaal voldoende trainingsvelden. Uitgaande van de bevolkingsgroei zal de veldbehoefte nagenoeg gelijk blijven. Wel kan door de ontwikkeling van nieuwe spelvormen (zoals 35+ voetbal en walking football) het gebruik van de velden buiten het weekend om toenemen. De druk op sportpark Wiarda is een aandachtspunt, omdat daar in de huidige situatie al een tekort aan wedstrijdvelden optreedt. Bovendien ligt dit sportpark voor de nieuwe inwoners van de wijk Middelsee dichtbij. Houden we rekening met de ledenontwikkeling van de verenigingen dan wordt de druk op sportpark Wiarda nog hoger.

Overige buitensporten

Atletiekvereniging Lionitas heeft ruim 600 leden en is actief op de atletiekbaan op sportpark Nylân. De Atletiekunie hanteert de richtlijn dat een volwaardige atletiekaccommodatie ruimte biedt aan een vereniging tot duizend leden. Lionitas heeft daarmee voldoende ruimte en heeft ook nog mogelijkheden om de komende jaren te groeien. Honk- en softbalvereniging HSV The Northern Stars heeft nu en in de toekomst voldoende aan de huidige honk- en softbalvelden. De dertien kaatsverenigingen in de gemeente hebben met een afname aan leden te maken. Zolang een vereniging blijft bestaan, houden ze de behoefte aan een kaatsveld. Rugbyvereniging Greate Pier heeft in de huidige situatie voldoende ruimte op de twee velden. Ook op basis van de bevolkingsgroei wordt geen extra behoefte aan velden verwacht. Wordt echter rekening gehouden met de groeiende populariteit van de rugbysport, dan kunnen in 2025 extra velden nodig zijn.

Conclusie buitensportruimte

Sportpark Wiarda is het sportpark waar de grootste knelpunten optreden, zowel nu als in de toekomst. Voetbalvereniging Blauw Wit'34 heeft in de huidige situatie te weinig wedstrijdvelden tot haar beschikking. Met het oog op nieuwbouwwijk Middelsee, de bijbehorende bevolkingstoename en de recente ledenontwikkeling van de vereniging, is extra druk op de beschikbare ruimte te verwachten. Deze ruimte is er op zaterdag niet meer. Andere sportparken hebben nog wel ruimte, maar liggen niet in de buurt.

Op sportpark Kalverdijkje Zuid zijn op zaterdag de hockeyvelden volledig nodig voor MHCL. Volgens de normering van KNHB treedt een klein tekort op van 0,1 veld. De bevolkingsgroei kan er voor gaan zorgen dat het tekort op zaterdag groter wordt. De vereniging kent de laatste twee jaar een afname in het aantal leden; Als deze daling zich voortzet is geen extra veld nodig. Het is niet bekend of de afname van het aantal leden ook te maken heeft met krapte in de veldcapaciteit.

6.4 Zwemwater

De gemeente Leeuwarden beschikt over drie openbare overdekte zwembaden: De Blauwe Golf, Kalverdijkje en It Gryn. Daarnaast worden bij zwemschool Ebert zwemlessen en doelgroepenactiviteiten aangeboden. De drie openbare zwembaden verschillen in karakter. De Blauwe Golf is een subtropisch zwemparadijs met een groot golfslagbad, maar heeft ook een wedstrijdbassin en twee instructiebassins. Kalverdijkje bestaat uit een wedstrijdbassin en instructiebassin en It Gryn biedt een wedstrijdbassin, instructiebassin en klein recreatiebassin. Daarnaast biedt It Gryn in de zomerperiode twee buitenbassins waar gebruik van gemaakt kan worden.

Het verzorgingsgebied van de zwembaden bevindt zich vooral in het noorden van de gemeente Leeuwarden. De zwembaden zijn gelegen in Stiens en in Leeuwarden. De meeste abonnementhouders komen ook uit deze gebieden. 18 procent van de abonnementhouders komt van buiten de gemeente. De reisafstanden naar de openbare overdekte zwembaden verschillen sterk voor de verschillende wijken in de gemeente Leeuwarden. Voor inwoners van het centrum en Stiens ligt de gemiddelde reisafstand op minder dan 1,5 kilometer. Terwijl de reisafstand voor de inwoners van Middelsee en de wijken verder naar het zuiden gemiddeld tussen de 5,2 en 15,4 kilometer ligt. Dit komt door de ligging van alle drie de zwembaden in het noorden van de gemeente.

In de gemeente Leeuwarden is momenteel voor de activiteiten leren zwemmen, banenzwemmen, doelgroepenzwemmen en pretzwemmen een overschot aan zwemwater. Voor doelgroepenzwemmen heeft dit nog geen plaats in de huidige programmering, maar de programmering biedt nog wel mogelijkheden om meer activiteiten aan te bieden. Deze bevinding sluit aan bij de ervaringen van de zwembadmanager en georganiseerde huurders dat er voldoende ruimte is voor de verschillende activiteiten. Hoewel voor doelgroepenzwemmen wel wordt aangegeven dat niet altijd op de gewenste tijden kunnen worden gehuurd. Voor specifieke partijen die nu zwemwater huren zou uitbreiding gewenst op de meest aantrekkelijke uren.

Voor de zwemsport is er een tekort aan zwemwater. Wanneer wordt uitgegaan van een standaardprogrammering, is onvoldoende zwemwater beschikbaar voor deze activiteit. De verenigingen herkennen dit, met name in late middag/vroege avonduren tussen 17:00-20:00 is er een druk op het zwemwater en zou er meer zwemwater gewenst zijn. Voor pretzwemmen zijn er voldoende mogelijkheden in de gemeente bij zwembaden De Blauwe Golf en It Gryn. In de nabije omgeving is Swimfun ook nog een aantrekkelijk recreatief bad.

6.5 Aanbevelingen

Leeuwarden beschikt op basis van landelijke kentallen en vergeleken met andere gemeenten over relatief weinig binnensportruimte. De bezetting laat echter zien dat er nog ruimte is om de binnensportaccommodaties beter te benutten. Sporthallen worden veelal voor een derde deel gehuurd. Dit betekent dat een deel van de sporthal dan niet gebruikt wordt of kan worden, waardoor er in theorie nog ruimte is (en de bezetting relatief laag is). Mogelijk dat verenigingen die een hele zaal nodig hebben, hierdoor niet altijd terecht kunnen. Het wordt daarom aanbevolen om bij de gebruikers van de binnensportaccommodaties te inventariseren of zij dergelijke knelpunten ervaren bij het huren van binnensportruimte.

Idealiter worden binnensportruimtes overdag gebruikt voor bewegingsonderwijs en 's avonds en in het weekend door verenigingen. De bouw van twee scholen in de nieuwbouwwijk Middelsee biedt wellicht mogelijkheden om extra binnensportruimte te creëren. Vanuit een bredere functionaliteit is een sporthal te prefereren boven een gymzaal, maar gezien de huidige bezettingscijfers van de sporthallen is het de vraag of dit haalbaar is. Er wordt aanbevolen om bij huidige huurders van binnensportruimte te inventariseren wat hun wensen en verwachtingen zijn voor de toekomst.

De geconstateerde knelpunten bij de voetbalverenigingen zijn gebaseerd op de richtlijn van de KNVB. Het is voor de gemeente Leeuwarden aan te bevelen in gesprek te gaan met de verenigingen (waar knelpunten worden geconstateerd), om te bezien in hoeverre de behoefte op basis van de richtlijnen zich verhoudt tot de ervaren behoefte, alvorens te komen tot oplossingsrichtingen. Hierbij kan gedacht worden aan een betere verdeling van het aantal zaterdag- en zondagteams, het verruimen van de speeltijd waarbinnen wedstrijden gespeeld kunnen worden en ruimtelijke aanpassingen (uitbreiding van het aantal velden of omzetten van natuurgras in kunstgras).

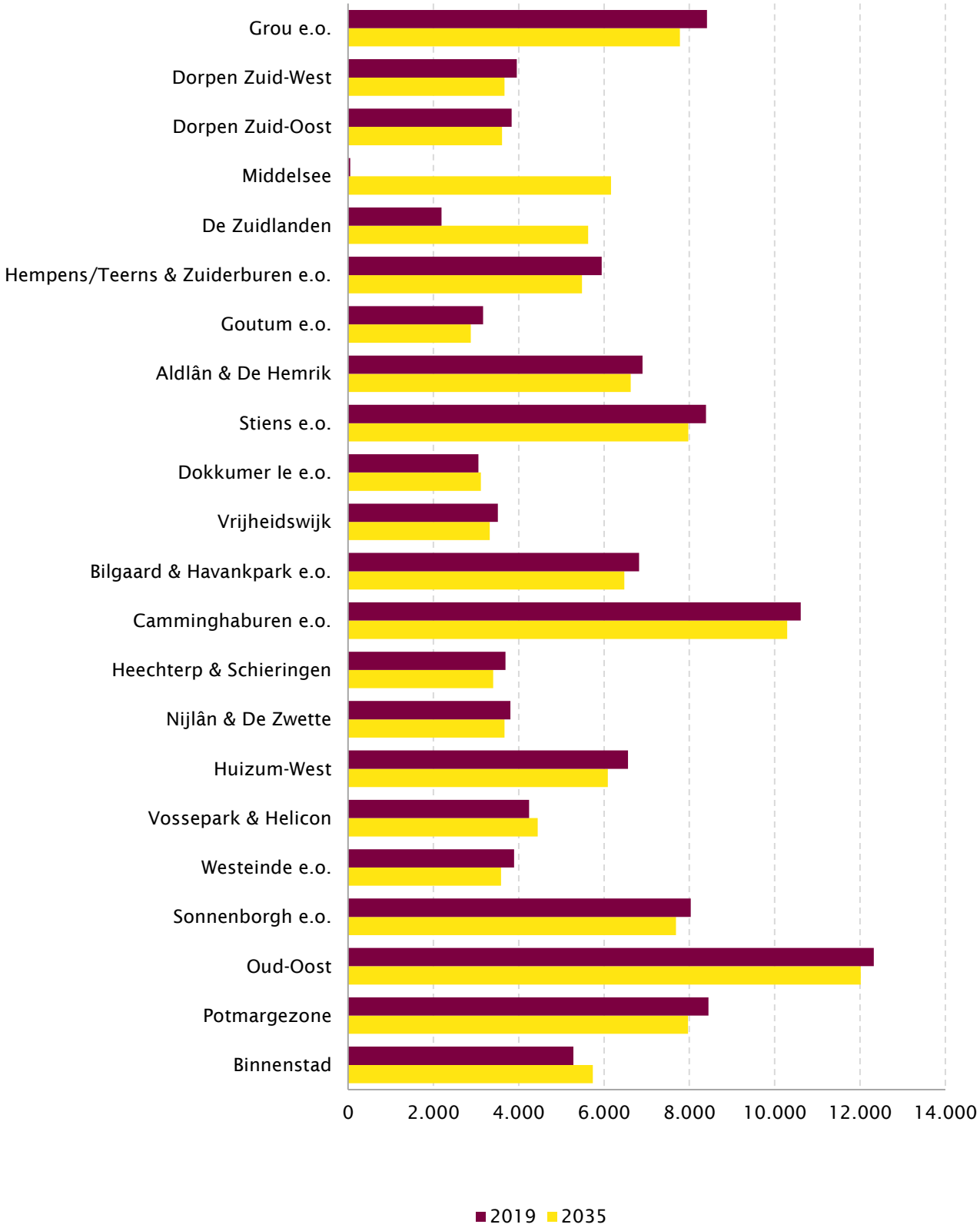
Voor de hockey- en rugbyverenigingen is het van belang om zicht te houden op de ontwikkelingen in ledentallen. De hockeyvereniging laat een wisselend verloop van het aantal leden zien, maar is actief in een wijk waar veel jonge mensen komen wonen. De vereniging kan hierop inspelen, maar dan is extra ruimte nodig in de toekomst. De rugbysport is een sterk groeiende sport en wordt steeds aantrekkelijker voor de jeugd. De vereniging kan nu nog vooruit op de huidige velden, maar bij sterke groei is extra ruimte nodig. Het wordt aanbevolen om bij de hockey- en rugbyvereniging te inventariseren hoe zij de toekomst zien en wat zij daarvoor nodig hebben.

Het is aan te bevelen om op korte termijn te kijken naar de mogelijkheden voor het uitbreiden van de uren van de zwemsport aan de randen van de huidige programmering op basis van de behoefte van de verenigingen. Als meer naar de toekomst wordt gekeken, wordt aanbevolen om bij renovatie of nieuwbouw te kijken naar de mogelijkheden om De Blauwe Golf te sluiten en een nieuw zwembad meer in het zuiden van de stad Leeuwarden te bouwen. Hiermee zijn de zwembaden beter verspreid over de gemeente en neemt de reisafstand voor de inwoners van de zuidelijke kernen af. De groeiende wijk Middelsee biedt hier wellicht mogelijkheden voor. Dit zwembad zou dan idealiter bestaan uit een wedstrijdbassin, instructiebassin en recreatief gedeelte met een aantrekkelijk recreatiebassin, waar zowel gezinnen met jonge kinderen als jongeren tot een jaar of 14 zich goed kunnen vermaken.

Bijlagen

Bijlage 1 Bevolkingscijfers

Figuur B1.1 Bevolkingsontwikkeling per wijk in 2019 en 2035 (in aantallen)

Bron: Gemeente Leeuwarden, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Bijlage 2 Binnensportcijfers

Tabel B2.1 Gymzalen in Leeuwarden in 2019 (afmetingen in meters)

Gebied	Accommodatie	Lengte	Breedte	Hoogte
Centrum Oost	Drachtsterweg	21	11	5
	Menno Van Coehoorn	21	11	5
Oud oost	Johan de Walestraat	21	11	5
West	Correllistraat	21	11	5
	Rengers I	21	11	5
	Rengers II	21	11	5
	Vossenburcht (Coornhertstraat)	21	11	5
	Haydnstraat, It Twaluk	21	11	5
	De Wester (Telemannstraat)	21	11	5
Zuidwest	De Princenhof (Prinsessenweg)	21	11	5
	Floris Versterstraat	21	11	5
	Cornelis Trooststraat	21	11	5
Noordoost	Dr. Algraschool (Idzerdastins)	21	11	5
	Larixstraat	21	11	5
	Wielen I (Kingmastate)	21	11	5
	Wielen II (Galamastins)	21	11	5
Noord	Brandemeer	21	11	5
	Lekkum	21	11	5
	Mfc Mozaik (Droppingstraat)	21	11	5
	Wollegaastdam	21	11	5
	Dorpshuis de Bining	21	11	5
	Dorpshuis de Kampioen	21	11	5
	Prins Mauritsschool	21	11	5
Zuidoost	Glinswei	21	11	5
	Obs De Weide (Raaigraas)	21	11	5
	Techum (molkenkelder)	21	11	5
	Willem Alexanderschool (keizerskroon)	21	11	5
	Zuiderburen (pikemar)	21	11	5
	Piter Jelles 1	21	11	5
	Piter Jelles 2	21	11	5
	Dorpshuis Ien en Mien	21	11	5
Dorpen	Grou	21	11	5
	Jirnsum	21	11	5
	Mantgum	21	11	5
	Reduzum	21	11	5
	Warten (OBS de Finne)	21	11	5
	Wergea	21	11	5
	Dorpshuis de Gôlle	21	11	5
	Dorpshuis de Twirre	21	11	5

Bron: Gemeente Leeuwarden, 2019.

Tabel B2.2 Afstanden van PO-locaties Leeuwarden tot dichtstbijzijnde binnensportaccommodatie in 2019 (in kilometers) (1/2)

Gebied	School	Afstand	Aantal klokuren
Centrum Oost	De Oldenije	1,1	9
	Potmarge	0,4	4,5
Oud Oost	Aventurijn	0,9	7,5
	Koningin Beatrixschool- Vredeman de Vriesstraat	1,3	9
	Koningin Beatrixschool-P. Feddestraat	1,1	10,5
	Prins Constantijnschool	0,9	7,5
West	Albertine Agnesschool	0,3	7,5
	De Wester	0	7,5
	Kon.Wilhelminaschool Transv.	0,7	7,5
	Leeuwarder School Vereniging	0,6	13,5
	St. Thomasschool	0,6	15
	De Vosseburcht	0	10,5
	Kon.Wilhelminaschool Fontein	0,5	9
Zuidwest	Het Palet	0	9
	Johan Willem Frisoschool	0,8	12
	Michaëlschool	0,4	7,5
	St. Paulusschool	0,1	12
	De Princenhof	0	10
Noordoost	De Sprong idzerdastins	0	16,5
	De Wielen	0	7,5
	Dr. Algraschool	0	13,5
	Franciscus	0,4	21,5
	Trianova	0	7,5
	Plataanschool	0	12,5
Noord	Prins Mauritsschool	0	9
	Prof. Wassenberghskoalle	0	18,75
	SWs De Swirrel Britsum	1,2	6
	Arjen Roelofsskoalle Hijum	0,2	3
	Cbs De Sprankel Stiens	0,4	13,5
	OBS De Jint Stiens	1,2	7,5
	obs De Twilling Stiens	0	6
	De Eestroom en taalschool	0	9
	Montessori	0	9
Zuidoost	De Weide	0	9
	Willem Alexanderschool	0	15
	De Sprong Techum	0	10,5
	Pionier	0	16,5
	Wiardaskoalle	0,1	23,25
	Johan Willem Frisoschool- Het Klaverblad	0	7,5
	Maximaschool	0	18
	Wynwizer	0	16,5

Vervolg tabel B2.2 Afstanden van PO-locaties Leeuwarden tot dichtstbijzijnde binnensportaccommodatie in 2019 (in kilometers) (2/2)

Gebied	School	Afstand	Aantal klokuren
Dorpen	De Arke	0,2	3
	De Finne	0	8,25
	De Twamester	0	6
	Uniaskoalle	0,2	4,5
	CBS De Earnewjuk Easterlittens	5,8	3
	OBS de Gielguorde Mantgum	0,4	6
	OBS de Krunenstrobbe Jorwert	2,8	3
	OBS de Stjelp Baard	4,2	3
	OBS It Pertoer Weidum	2,4	4,5
	Teake Jan Roordaschool	0,0	6,75
	It Tredde sté	0,2	8,25
	Nijdjipskoalle	0,3	7,5
	OBS De Twa Fisken	0,3	12
	Radboudskoalle	0,2	8,25
	Trije doarpenskoalle	0,1	13,5

Tabel B2.3 Gemiddelde doordeweekse bezetting gymzalen Leeuwarden 08:00 – 16:00 uur naar seizoen in 2018 (in procenten)

	Regulier seizoen	Winterseizoen
Brandemeer	34	34
C. Trooststraat	83	80
Coornhertstraat	54	55
Correllistraat	61	57
Drachtsterweg	36	49
Droppingstraat	41	43
Floris Versterstraat	63	64
Galemastins	32	34
Glinswei	39	53
Grou	61	62
Idzerdastins	46	51
Jirnsum	29	33
Joh. de Walestraat	53	56
Keizerskroon	42	46
Kingmastate	61	58
Larixstraat	57	55
Lekkum	48	60
Mantgum	12	21
Menno V Coehoorn	56	57
Molkenkelder	61	60
Pikemar	50	54
PJ Aldlan 1	0	0
PJ Aldlan 2	0	0
Prinsessenweg	59	62
Raaigras	49	43
Reduzum	29	31
Rengers 1	48	52
Rengers 2	60	62
Telemannstraat	54	54
Vivaldistraat	76	77
Warten	26	24
Wergea	20	19
Wollegaastdam	13	12

Tabel B2.4 Gemiddelde doordeweekse bezetting gymzalen Leeuwarden 16:00 – 23:00 uur naar seizoen in 2018 (in procenten)

	Regulier seizoen	Winterseizoen
Brandemeer	13	21
C. Trooststraat	1	3
Coornhertstraat	35	37
Correllistraat	29	29
Drachtsterweg	19	28
Droppingstraat	13	13
Floris Versterstraat	8	10
Galemastins	48	51
Glinswei	0	0
Grou	52	61
Idzerdastins	26	29
Jirnsum	21	27
Joh. de Walestraat	2	2
Keizerskroon	23	24
Kingmastate	58	59
Larixstraat	23	23
Lekkum	3	2
Mantgum	14	24
Menno V Coehoorn	6	13
Molkenkelder	15	15
Pikemar	48	52
PJ Aldlan 1	1	2
PJ Aldlan 2	2	4
Prinsessenweg	11	14
Raaigras	29	29
Reduzum	10	22
Rengers 1	54	66
Rengers 2	53	65
Telemannstraat	9	12
Vivaldistraat	0	1
Warten	7	12
Wergea	56	60
Wollegaastdam	9	11

Tabel B2.5 Gemiddelde doordeweekse bezetting gymzalen Leeuwarden 19:00 – 21:00 uur naar seizoen in 2018 (in procenten)

	Regulier seizoen	Winterseizoen
Brandemeer	28	54
C. Trooststraat	2	6
Coornhertstraat	70	74
Correllistraat	45	44
Drachtsterweg	42	58
Droppingstraat	30	30
Floris Versterstraat	21	24
Galemastins	56	67
Glinswei	0	0
Grou	65	78
Idzerdastins	35	38
Jirnsum	26	41
Joh. de Walestraat	7	6
Keizerskroon	47	46
Kingmastate	75	77
Larixstraat	49	56
Lekkum	11	8
Mantgum	9	22
Menno V Coehoorn	7	20
Molkenkelder	24	23
Pikemar	61	63
PJ Aldlan 1	3	5
PJ Aldlan 2	4	11
Prinsessenweg	19	27
Raaigras	52	51
Reduzum	27	48
Rengers 1	75	90
Rengers 2	74	91
Telemannstraat	21	31
Vivaldistraat	1	2
Warten	19	33
Wergea	76	82
Wollegaastdam	13	16

Tabel B2.6 Gemiddelde weekend bezetting gymzalen Leeuwarden 19:00 – 21:00 uur naar seizoen in 2018 (in procenten)

	Zaterdag		Zondag	
	Regulier seizoen	Winterseizoen	Regulier seizoen	Winterseizoen
Brandemeer	3	11	0	0
C. Trooststraat	0	0	0	0
Coornhertstraat	3	0	0	0
Correllistraat	0	4	1	0
Drachtsterweg	0	0	0	0
Droppingstraat	5	4	0	0
Floris Versterstraat	0	0	0	0
Galemastins	2	0	0	0
Glinswei	0	0	0	0
Grou	1	34	1	16
Idzerdastins	0	1	0	0
Jirnsum	3	6	0	0
Joh. de Walestraat	2	0	0	0
Keizerskroon	0	0	11	11
Kingmastate	23	19	0	0
Larixstraat	3	0	0	0
Lekkum	0	0	0	0
Mantgum	0	0	0	0
Menno V Coehoorn	0	0	0	0
Molkenkelder	0	0	0	0
Pikemar	3	4	0	2
PJ Aldlan 1	0	0	0	0
PJ Aldlan 2	0	0	0	0
Prinsessenweg	0	0	0	0
Raaigras	0	0	0	0
Reduzum	0	0	0	0
Rengers 1	10	36	0	5
Rengers 2	24	46	0	0
Telemannstraat	3	0	0	0
Vivaldistraat	0	0	0	0
Warten	0	0	0	0
Wergea	4	19	0	0
Wollegaastdam	1	0	0	0

Bijlage 3 Buitensportcijfers

Tabel B3.1 Verwachte wedstrijdveldbehoefte voetbalverenigingen Leeuwarden o.b.v. recente ledenontwikkeling in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen)

				2019		2025		2035	
Gebied	**Sportpark**	**Vereniging**	**Aanbod**	Zat.	Zon.	Zat.	Zon.	Zat.	Zon.
West	Magere Weide	LAC Frisia 1883	5,5	4 (4,0)	1 (0,7)	4 (3,8)	1 (0,6)	4 (3,3)	1 (0,5)
Zuidwest	Nijlân	*C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen*	*2,5*	*3,9*	-	*3,6*	-	*3,1*	-
		L.v.v. Friesland	*2,0*	*0,4*	*0,9*	*0,5*	*0,9*	*0,6*	*1,0*
		R.K.V.V. M.K.V. '29	*2,0*	*1,5*	*0,7*	*1,4*	*0,6*	*1,3*	*0,5*
		Totaal Nijlân	**6,0**	**6 (5,6)**	**2 (1,6)**	**6 (5,6)**	**2 (1,5)**	**5 (4,9)**	**2 (1,5)**
Noordoost	Kalverdijkje-N	sc Leovardia	5,0	4 (3,3)	-	3 (3,0)	-	3 (2,6)	-
	Kalverdijkje-Z	v.v. Nicator	3,0	2 (1,1)	1 (0,5)	1 (1,0)	1 (0,5)	1 (0,9)	1(0,4)
		Lions '66	1,0	1 (0,5)	-	1 (0,4)	-	1 (0,3)	-
		Totaal Kalverdijkje Zuid	**4,0**	**2 (1,5)**	**1 (0,5)**	**2 (1,6)**	**1 (0,5)**	**2 (1,5)**	**1 (0,5)**
Noord	It Gryn	S.C. Stiens	5,0	4 (3,3)	1 (0,3)	4 (3,1)	1 (0,3)	3 (2,7)	1 (0,2)
	DTD	V.V. D.T.D	2,0	1 (0,1)	1 (0,5)	1 (0,1)	1 (0,5)	1 (0,1)	1 (0,4)
Zuidoost	Wiarda	FVC	2,0	1,7	0,5	2,0	0,6	2,4	0,6
		Blauw Wit '34	4,0	6,1	-	6,8	-	8,0	-
		Totaal Wiarda	**6,0**	**8 (7,7)**	**1 (0,5)**	**9 (8,8)**	**1 (0,6)**	**11 (10,3)**	**1 (0,6)**
Dorpen	Warga	v.v. Warga	2,0	1 (0,6)	1 (0,5)	1 (0,6)	1 (0,5)	1 (0,5)	1 (0,4)
	De Binning	vv Irnsum	2,0	2 (1,8)	1 (0,2)	2 (2,0)	1 (0,2)	3 (2,4)	1 (0,2)
	Meinga	GAVC	3,0	2 (1,8)	1 (0,5)	2 (1,9)	1 (0,5)	2 (1,5)	1 (0,4)
	't Loo	V.V. WWS	2,0	1 (0,9)	-	1 (0,9)	-	1 (0,7)	-
	Tred Iene	VV Oosterlittens	2,0	1 (1,0)	1 (0,7)	1 (1,0)	1 (0,6)	1 (0,8)	1 (0,5)
Gemeente Leeuwarden			45,0	37	11	36	11	37	11

Tabel B3.2 Verwachte trainingsveldbehoefte voetbalverenigingen Leeuwarden o.b.v. recente ledenontwikkeling in 2019, 2025 en 2035 (in aantallen)

Gebied	Sportpark	Vereniging	Aanbod	2019	2025	2035
West	Magere Weide	LAC Frisia 1883	2,5	2,5 (2,4)	2,5 (2,2)	2 (1,9)
Zuidwest	Nijlân	*C.S.V. de Leeuwarder Zwaluwen*	*1,5*	*2,0*	*1,8*	*1,5*
		L.v.v. Friesland	*0,5*	*0,6*	*0,7*	*0,8*
		R.K.V.V. M.K.V. '29	*1,5*	*1,1*	*1,0*	*0,9*
		Totaal Nijlân	**3,5**	**3,5 (3,6)**	**3,5 (3,6)**	**3 (3,2)**
Noordoost	Kalverdijkje-N	sc Leovardia	3,0	1,5 (1,6)	1,5 (1,5)	1,5 (1,3)
	Kalverdijkje-Z	v.v. Nicator	1,5	1 (0,8)	1 (0,7)	1 (0,6)
		Lions '66	1,0	1 (0,2)	1 (0,2)	1 (0,2)
		Totaal Kalverdijkje Zuid	**2,5**	**1 (1,0)**	**1 (1,0)**	**1 (1,0)**
Noord	It Gryn	S.C. Stiens	2,0	2 (1,8)	1,5 (1,7)	1,5 (1,5)
	DTD	V.V. D.T.D	1,5	1 (0,3)	1 (0,3)	1 (0,2)
Zuidoost	Wiarda	*FVC*	*2,0*	*1,1*	*1,5 (1,3)*	*1,5 (1,5)*
		Blauw Wit '34	*3,0*	*3,0*	*3,5 (3,4)*	*4 (4,0)*
		Totaal Wiarda	**5,0**	**4 (4,1)**	**4,5 (4,7)**	**5,5 (5,5)**
Dorpen	Warga	v.v. Warga	0,5	1 (0,6)	1 (0,5)	1 (0,4)
	De Binning	vv Irnsum	0,75	1 (1,0)	1 (1,1)	1,5 (1,3)
	Meinga	GAVC	1,0	1 (1,1)	1 (1,1)	1 (0,9)
	't Loo	V.V. WWS	1,0	1 (0,5)	1 (0,4)	1 (0,4)
	Tred Iene	VV Oosterlittens	1,0	1 (0,8)	1 (0,8)	1 (0,7)
Gemeente Leeuwarden			**24,25**	**21,5**	**21,5**	**22**

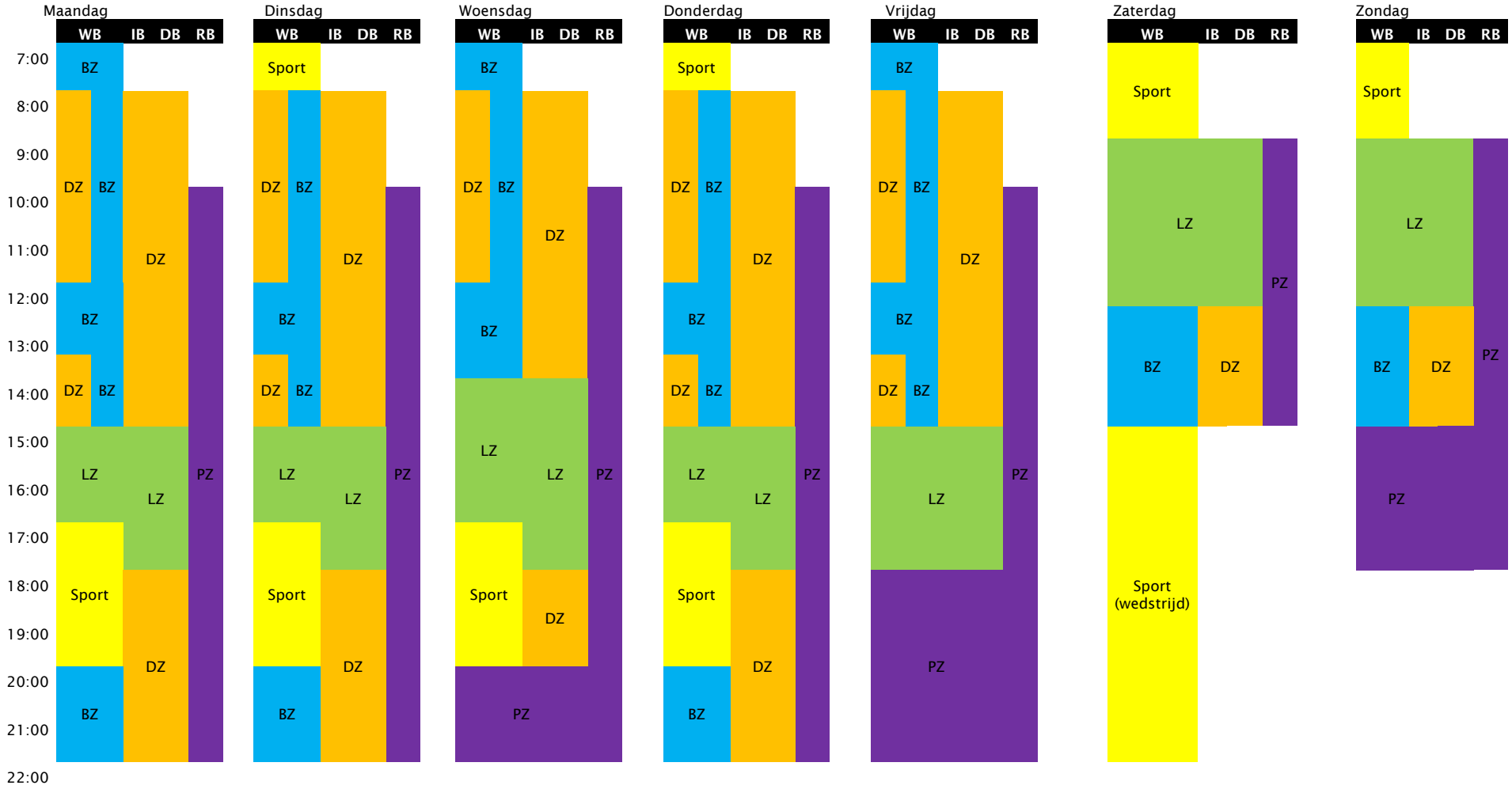
Bijlage 4 Planningsinstrument zwembaden

Het planningsinstrument zoals is weergegeven in hoofdstuk 5, biedt onderbouwing voor besluitvorming over zwemwatercapaciteit. Het instrument biedt een modellering van de werkelijkheid en niet de volledige complexiteit van het vraagstuk over zwemwatercapaciteit in de gemeente. Bij het gebruik van het planningsinstrument zwembaden passen de volgende aandachtspunten:

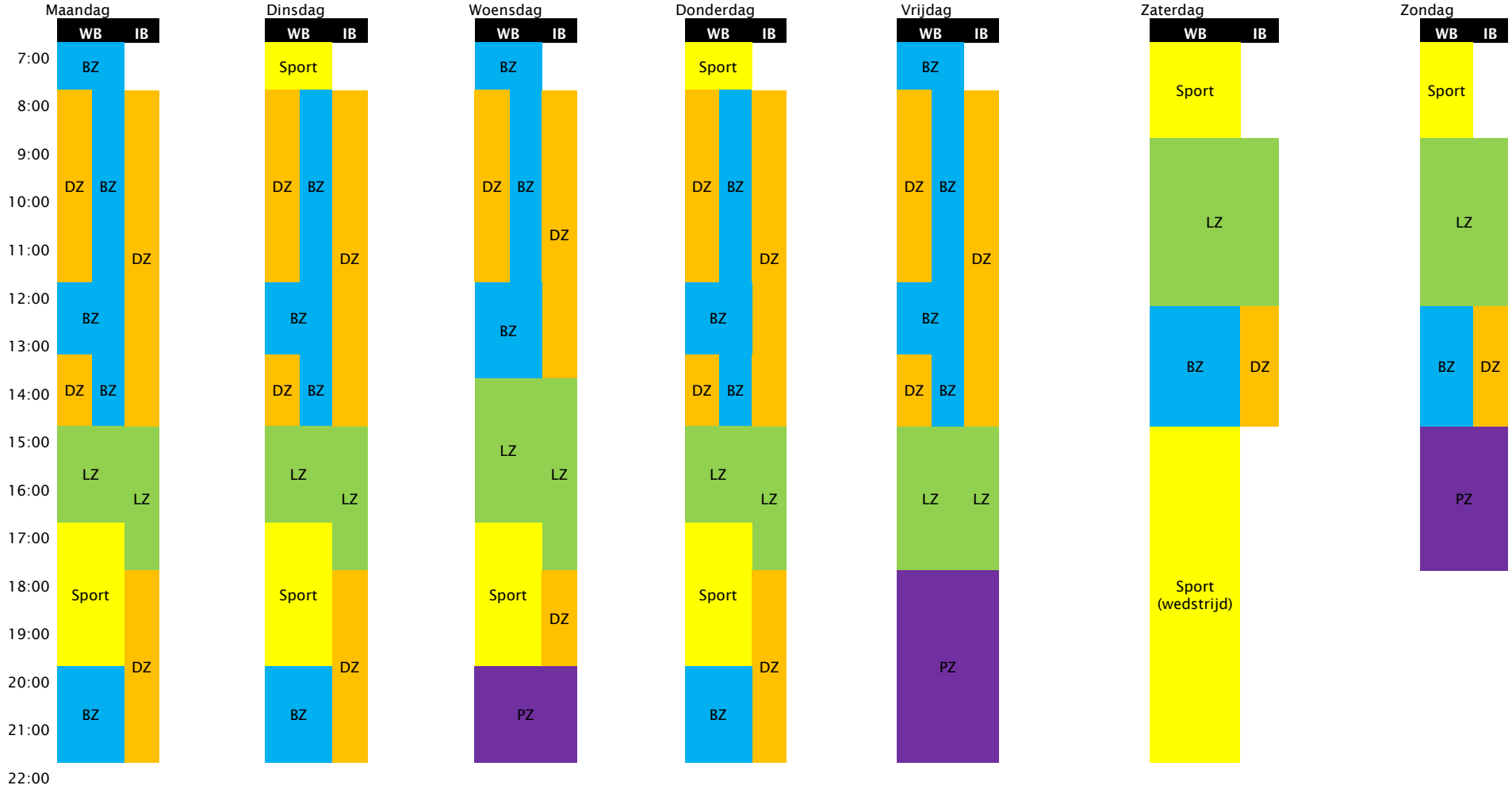
- Bij de berekening van de capaciteit van zwemwater worden algemene uitgangspunten en aannames gehanteerd, die in de praktijk op zwembad-, bassin- en activiteitenniveau variatie vertonen. Deze uitgangspunten/aannames hebben onder meer betrekking op:
    - Onderscheiden van activiteiten in 'slechts' vijf hoofdcategorieën, terwijl zwembaden in de praktijk een vrij grote variatie in activiteiten kennen (denk bijvoorbeeld aan de grote diversiteit in sport- en doelgroepenzwemmen);
    - Het benodigde wateroppervlak per bezoeker waar het instrument vanuit gaat, is eveneens een schatting: afhankelijk van gehanteerde lesmethode, gebruikte materialen, karakter van de deelnemers, etc., varieert de werkelijk benodigde wateroppervlakte;
- Ten behoeve van de berekening van de zwemwaterbehoefte worden uitgangspunten en aannames gehanteerd, zoals:
    - In de behoefteraming is etnische afkomst als variabele niet meegenomen, evenmin als overige sociaaleconomische factoren, terwijl bekend is dat deze factoren wel van invloed zijn op deelnamecijfers voor zwemsport en zwemmen, en lokaal sterk kunnen variëren;
- Het inzicht in het huidige en toekomstige 'zwemgedrag' van de inwoners in het verzorgingsgebied is per definitie een schatting. Bij de raming van (de ontwikkeling van) het gebruik van zwemwater konden bij de nu voorliggende uitwerking van het planningsinstrument diverse aspecten niet worden meegenomen, die wel van invloed zijn op zwembadbezoek, zoals:
    - Concurrerende sport- c.q. vrijetijdsactiviteiten
    - Entree- en verhuurtarieven
    - (Kwaliteit van) marketing- en promotie-inspanningen
    - Gemeentelijk beleid op het gebied van sport en flankerende beleidsvelden (bijv. onderwijs, zorg, welzijn)
    - Overige - niet specifiek bekende - onderliggende oorzaken voor trends in zwembadbezoek.
- De definitie waar zwemwater voor een bepaalde activiteit aan moet voldoen, is bij nieuwbouw van zwembaden 'zwart-wit': als een bassin 'op papier' voldoet, wordt het meegenomen, anders niet. Door creatieve oplossingen, flexibiliteit van gebruikers en zwembadmanagement/-medewerkers en pragmatisch programmeren, kan bestaand zwemwater in de praktijk weleens breder worden ingezet dan volgens de definitie wordt aangenomen.

Bijlage 5 Basisprogrammering zwembaden

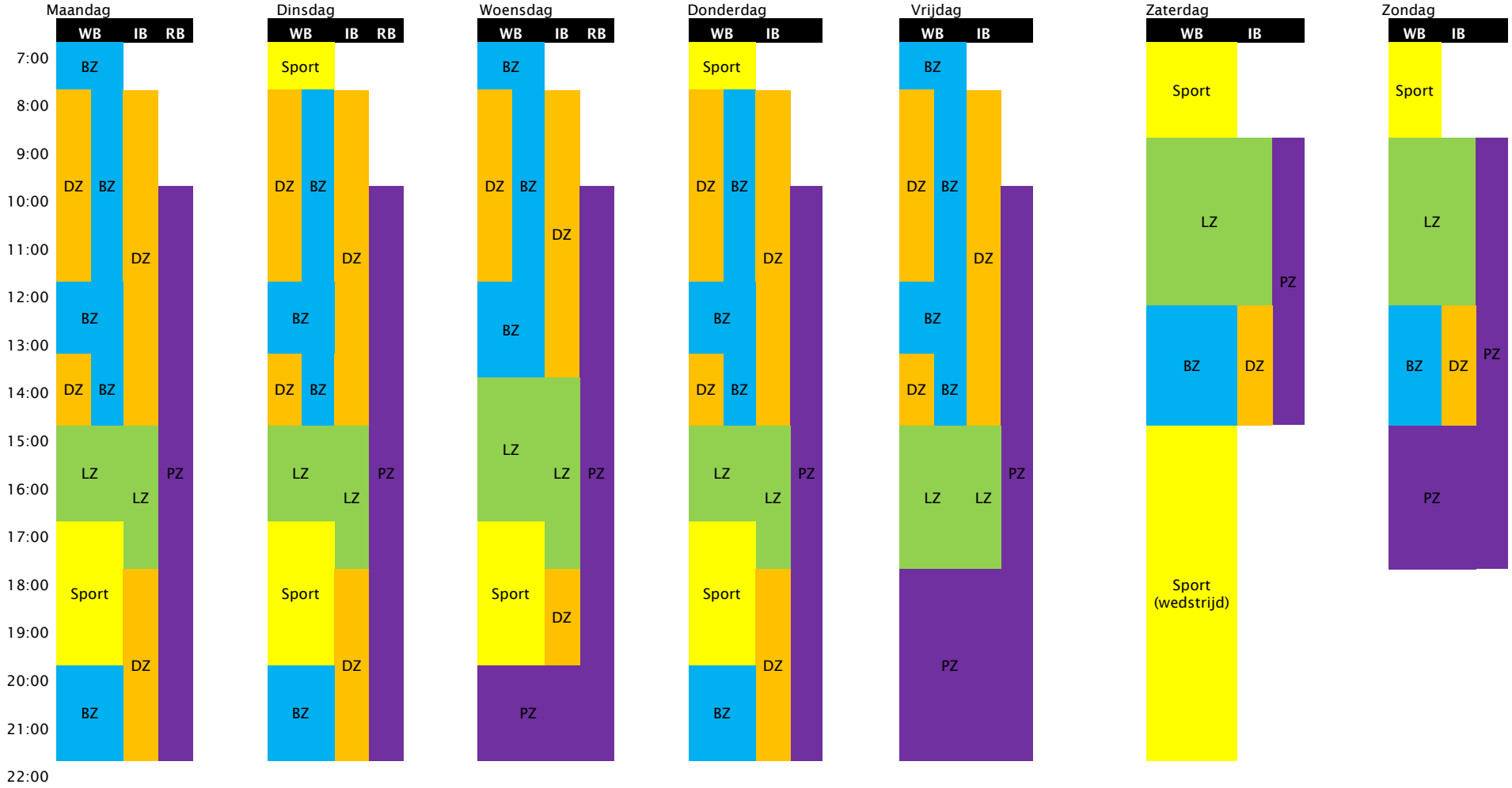
Figuur B5.1 Basisprogrammering De Blauwe Golf

Figuur B5.2 Basisprogrammering Kalverdijkje

Figuur B5.3 Basisprogrammering It Gryn

Bijlage 6 Reisafstanden naar dichtstbijzijnde zwembad

Tabel B6.1 Gemiddelde reisafstanden in kilometers naar dichtstbijzijnde zwembad voor inwoners van verschillende wijken in de gemeente Leeuwarden

Wijk	Afstand tot dichtstbijzijnde openbaar zwembad in Leeuwarden	Afstand tot dichtstbijzijnde openbaar of semi-privaat zwembad in Leeuwarden	Afstand tot dichtstbijzijnde openbaar zwembad in Leeuwarden en omgeving	Afstand tot dichtstbijzijnde openbaar of semi-privaat in Leeuwarden en omgeving
Aldlân & De Hemrik	3,5	3,5	3,5	3,5
Bilgaard & Havankpark e.o.	1,1	1,1	1,1	1,1
Binnenstad	1,4	1,4	1,4	1,4
Camminghaburen e.o.	1,4	1,4	1,4	1,4
De Zuidlanden	5,7	5,7	5,7	5,7
Dokkumer Ie e.o.	2,1	2,1	2,1	2,1
Dorpen Zuid-Oost	9,5	9,5	9,2	9,2
Dorpen Zuid-West	11,7	11,0	11,1	10,6
Goutum	4,7	4,7	4,7	4,7
Grou e.o.	15,4	15,4	13,4	13,4
Heechterp & Schieringen	0,9	0,9	0,9	0,9
Hempens/Teerns & Zuiderburen	5,6	5,6	5,6	5,6
Huizum-West	2,8	2,7	2,8	2,7
Middelsee	5,2	5,2	5,2	5,2
Nijlân & De Zwette	3,4	2,8	3,4	2,8
Oud-Oost	1,5	1,5	1,5	1,5
Potmargezone	2,5	2,5	2,5	2,5
Sonnenborgh e.o.	0,7	0,5	0,7	0,5
Stiens e.o.	1,2	1,2	1,2	1,2
Vossepark & Helicon	1,3	0,9	1,3	0,9
Vrijheidswijk	1,5	1,5	1,5	1,5
Westeinde e.o.	1,9	0,9	1,9	0,9
Totaal	3,5	3,4	3,4	3,3

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl